

KRIMINAALPROTSESSI PRAKTIKUM

1988

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Kriminaalõiguse ja -protsessi
kateeder

KRIMINAALPROTSESSI PRAKTIKUM

Kaasusülesanded

Julius Adojaan, Erik Kergandberg,
Heldur Saarsoo

TARTU 1988

Kinnitatud õigusteaduskonna nõukogus 24. juunil 1987.a.

KUSTUTATUD

Arh.
Tartu Riiklik Ülikool
Raamatukogu
9618

E e s s õ n a

Käesolev metoodiline materjal on koostatud TRÜ õigus-teaduskonna päevastele ja kaugüliõpilastele Nõukogude kriminaalprotsessi praktikumideks.

Praktikumide eesmärgiks on Nõukogude kriminaalprotsessi sügavam tundmaõppimine ja paremate eelduste loomine kuritegevusvastaseks võitluseks. Selle eesmärgi saavutamiseks peavad kriminaalprotsessi praktikumid kaasa aitama järgmistele ülesannete lahendamisele:

- 1) kriminaalprotsessi kursuses omandatud teoreetiliste teadmiste kinnistamine;
- 2) kriminaalprotsessiseaduse praktilise kohaldamisoskuse kujundamine;
- 3) kriminaalprotsessiseaduses esinevate lünkade avastamine ning oskuse kujundamine lahendada probleemi de lege ferenda korras;
- 4) kriminaalprotsessiseaduse kohaldamisel esineda võivate raskuste nägemis- ja oskuse kujundamine;
- 5) tagasiside: omandatud teadmiste kontroll.

Kaasused on valitud peamiselt Eesti NSV Ülemkohtu, rahvakohtute ning juurdlus- ja eeluurimisorganite praktikast. Mõned kaasused on võetud erialakirjandusest või konstrueeritud.

Käesoleva kogumiku esimeses osas antakse kaasusülesannete lahendamiseks metoodilisi soovitusi. Mõistetavalt ei sisaldu need soovitused otseselt ei kriminaalprotsessi teoorias ega -seaduses, kuid on siiski sealt tuletatavad.

Metoodiliste nõuete esitamisel on piiratud vaid kõige olulisemaga, sest praktiliselt pole võimalik ette määrata lahenduskäike kõikvõimalike juhtude jaoks. Sellest tulenevalt peaks olema mõistetav, et mõne konkreetse kaasuse eripära võib tingida kõrvalkaldumisi tüüpilisest lahenduskäigust.

I. METOODILISI JUHISEID KRIMINAALPROTSESSI KAASUSTE LAHENDAMISEKS

---

1. Kriminaalprotsessi kaasuste spetsiifika

Kriminaalõiguse eriosa kaasustega võrreldes seisneb kriminaalprotsessi kaasuste spetsiifika lühidalt järgnevas.

1.1. Kriminaalõiguse kaasust lahendades analüüsitakse ühe subjekti (kurjategija) tegevust. Põhimõtteliselt ei muutu olukord ka siis, kui kurjategijaid on mitu. Kriminaalprotsessi kaasus aga rajaneb erinevate staatustega subjektide komplitseeritud tegevusele.

1.2. Kriminaalõiguse kaasust lahendatakse kindla skeemi kohaselt, mis on determineeritud kaasaegsete ettekujutustega kuriteo struktuurist. See skeem on teatavasti neljameendiline: kuriteo objekt, kuriteo subjekt, kuriteo subjektiivne külg, kuriteo objektiivne külg. Kui püüda analoogilist skeemi kasutada ka kriminaalprotsessi kaasuste lahendamiseks, siis tuleks arvestada järgmisi momente.

1.2.1. Küsimus tegevuse objektist ei ole kriminaalprotsessi kaasuse lahendamisel akuutne, sest kuna kriminaalprotsess kui tervik kujutab endast õigustrakendavat (põhiliselt kriminaalõigust) tegevust, siis võib öelda, et kõigil kriminaalprotsessuaalsetel tegevustel on üks ja sama objekt - kriminaalõiguse normide õige kohaldamine.

1.2.2. Kriminaalprotsessi kaasuse lahendamisel ei aktualiseeru üldjuhul³ ka küsimus subjektiivsest küljest. Samas aga omab näiteks üksikute kriminaalprotsessuaalse tegevuse subjektide käitumismotiivide teaduslik uurimine olulist

---

³ Vajadus analüüsida ühe või teise kriminaalprotsessuaalse tegevuse subjekti käitumise subjektiivset külge võib tekkida näiteks ajastiplinaar- või protsessuaalse vastutuse kohaldamisel.

tähtsust kriminaalprotsessi efektiivsuse tõstmisel.

1.2.3. Kriminaalprotsessi kaasuse lahendamisel on meie huvi keskmes subjekt ja tema käitumise objektiivne külg. Kuna kriminaalprotsessi aspektist huvitab see subjekt meid vaid kui konkreetsete protsessiõiguste ja -kohustuste kogum, siis võib kriminaalprotsessi kaasuse subjektist rääkida ka kui tema reaalse protsessuaalse käitumise (objektiivse külje) võimalikkusest.

1.3. Kriminaalõiguse kaasuses on meil tegemist kuriteo kui minevikulise ja suhteliselt suletud nähtusega (mis liialtigi on alati meile antud vaid fragmentaarselt - tõendite vahendusel). See, mis toimus enne ja mis toimub pärast kuritegu, ei oma kriminaalõigusliku kaasuse lahendamisel üldjuhul tähtsust. Kriminaalprotsessi kaasuses on meil aga tegemist olevikulise, situatsioonilise nähtusega. Ja kuigi tähelepanu tuleb eeskätt keskendada sellele situatsioonile, mida on kaasuses kirjeldatud, ei tohi siinjuures siiski jätta arvestamata kriminaalprotsessi dünaamilist iseloomu - seda, et kriminaalprotsess kujutab endast pidevat situatsioonide vaheldumist, mis kasvab üle kriminaalprotsessi staadiumide vaheldumiseks.

2. Kriminaalprotsessi kaasuse faktiline materjal ja lahenduskäik

Kaasusülesande õige lahendamine eeldab tähelepanelikku suhtumist kaasuses esitatud faktidesse ning nende faktide igakülgset ja objektiivset analüüsi. Kõiki kaasuses kirjeldatud fakte tuleb vaadelda kui tõsikäid.

Kaasuse lahendamine peaks algama esitatud faktilise materjali korrastamisest (süsteematiseerimisest). Korrastamise alused võivad olla erinevad ja sõltuvad konkreetsest kaasusest. Sagedasemad kriminaalprotsessi kaasuse korrastamise alused on järgmised.

2.1. Subjekt

Seda alust kasutades tuuakse eraldi välja kõik kaasuses esinevad protsessuaalse tegevuse subjektid ning igaühe

juurde märgitakse lühidalt tema tegevus või temalt saadud informatsioon.

Näiteks:

- süüdistatav A ei tunnista ennast süüdi ning väidab, et kannatanu B vigastas end kukkumisel vanarauahunnikusse;
- tunnistaja C väidab, et nägi pealt, kuidas A pek-
sis B-d;
- tunnistaja D väidab, et A ja O on vihavaenla-
sed ja et C kannab prille tugevusega +10 D;
- tunnistaja F (kiirabiariist) väidab, et kannatanu B
sõnade kohaselt oli teda pekstud;
- kohtumeditsiiniekspertiisi arvamuse kohaselt ei saanud
kannatanu B vigastused tekkida jalalt kukkumisel.

2.2. Kriminaalprotsessi staadium

Selle aluse kasutamine eeldab, et materjali korrasta-
misel arvestatakse seda, millises kriminaalprotsessi staa-
diumis leiab aset kaasuses kirjeldatud situatsioon. Kui
näiteks kaasusest nähtub, et uurija otsustas kuriteo kohta
saabunud teate kontrollimiseks määrata kohtumeditsiiniek-
spertiisi, siis lahendama asudes peab arvestama seda, mida
uurija üldse võib teha kriminaalasja algatamise staadiumis
kuriteo kohta saabunud teate kontrollimiseks.

2.3. Kriminaalprotsessi funktsioon

Vaidlused kriminaalprotsessi funktsioonide olemuse ja
hulga üle on kriminaalprotsessi teooria üheks krooniliseks
"haiguseks". Siinjuures peetakse kriminaalprotsessi funkt-
sioonide all silmas tema olemust väljendavaid tegevuse põ-
hisuundi: süüdistust, kaitset ja asja lahendamist. Just
süüdistus- ja kaitsefunktsioon on kasutatavad kriminaal-
protsessi kaasuse faktiliste asjaolude korrastamise aluse-
na. Sellest alusest lähtudes tuleb teineteisest kõigepealt
eraldada mingit subjekti süüdistavad ja õigustavad asja-
olud. Alati ei olegi see nii lihtne, nagu esimesel pilgul
võib tunduda. Nii näiteks peame enne oma olemuselt neut-
raalse ekspertiisi arvamuse kandmist kaitsefunktsiooni toeta-

vate asjaolude hulka arvestama, et meie kriminaalprotsessis kehtib süütuse presumptsioon, mille kohaselt kõike, mis otsest ei ole süüdistav, vaadeldakse kui õigustavat.

2.4. Tõendamisese

Tõendamisese on suveräänseks faktilise materjali korrastamise aluseks tõendamisega seotud kaasustes. Kuid seda alust on otstarbekas silmas pidada ka muude kaasuste puhul vältimaks tarbetut ajakulu selliste küsimuste lahendamiseks, mis ei ole kriminaalprotsessis olulised.

Lisaks faktilise materjali otstarbekale korrastamisele on kriminaalprotsessi kaasuse õige lahendamise teiseks oluliseks eelduseks asjatundlik normatiivse materjali kasutamine. Praktikas on need eeldused teineteisest lahutatavad: ka materjali korrastamine eeldab normatiivse materjali tundmist.

Kaasust lahendama asudes tuleb leida kogu see normatiivne materjal, mille kasutamine antud juhul võib osutuda vajalikuks. Siinjuures tuleb kohe kontrollida ka normatiivmaterjali kehtivust. Veel tuleb arvestada asjaolu, et kuigi kriminaalprotsessi koodeks on põhiline, ei ole ta siiski ainuke kriminaalprotsessiõiguse allikas. Mitmete kaasuste lahendamisel ei saa lisaks normatiivse materjali kasutamisele mööda minna ka NSV Lõidu Ülemkohtu ja Eesti NSV Ülemkohtu pleenumite selgitavatest juhistest. Neile on viidatud loengutes.

Põhiliseks kriminaalprotsessi kaasuse lahendamisel kasutatavaks normatiivseks materjaliks on siiski kriminaalprotsessi koodeks. Koodeksi kõigi paragrahvide päheõppimine ei ole mõistetavalt vajalik, küll aga oleks soovitav meelde jätta iga kriminaalprotsessi staadiumi algust sätestava esimese paragrahvi number, orienteerumaks hõlpsamini koodeksis.

Viitamine normatiivsele materjalile peab ühelt poolt olema täpne, teiselt poolt aga peab vajadusel oskama ka lah-ti mõtestada normatiivmaterjali lakoonilist teksti ning teadma, milliseid mõisteid väljendatakse seaduse ühe või teise terminiga.

1. NÕUKOGUDE KRIMINAALPROTSESSI SEADUS

1. Leida ENSV KrPK paragrahvid 5 lg. 3; 35 lg. 1; 60 lg. 4; 102 lg. 3; 120 lg. 5 p. 6; 168 lg. 2; 189 lg. 2; 263 lg. 3; 354 p. 3; 357.

2. Leida ENSV KrPK-st paragrahvid, mis fikseerivad:

1) kriminaalasjade alluvuse Eesti NSV Ülemkohtule; 2) süüdistatava mõiste kriminaalprotsessis; 3) kriminaalasjade algatamise korra erasüüdistusajades; 4) kriminaalasja lõpetamise alused ja korra; 5) süüdistatava kohtu alla andmise korra; 6) eeluurimise korra vaimuhaigete suhtes; 7) kohtunike taandamise alused; 8) tsiviilhagi tagamise eeluurimisel ja 8) kohtuotsuse täitmise.

3. Viidata ENSV KrPK paragrahvidele, mis fikseerivad:

1) kriminaalasjade alluvuse rahvakohtutele (lk. 23); 2) asitõendite mõiste (lk. 42); 3) käendaja vastutuse korra (lk. 46); 4) eeluurimise lõpuleviimise mõiste (lk. 107); 5) alaealise süüdistatava toimiku materjalidega tutvumise korra (lk. 110); 6) kriminaalasja kohtuistungil arutamise tähtaja (lk. 128); 7) kohtualusele tema õiguste selgitamise kohtus (lk. 143) ja 8) kriminaalasja läbivaatamise avalikkuse teise astme kohtus (lk. 179).

4. Selgitada oma sõnadega KrPK järgmiste sätete mõtet;

1) § 46 p. 4; 2) § 51 lg. 4; 3) § 58 lg. 2 p. 3; 4) § 73 lg. 2; 5) § 95 lg. 2; 6) § 106 lg. 2; 7) § 257 lg. 4.

5. Näidata, missugused muudatused ja täiendused on tehtud ENSV KrPK paragrahvides 20; 28 lg. 1; 47; 36; 53; 89 lg. 1; 99; 102 lg. 1; 146 lg. 2 ja 3; 159 ja 185 lg. 2 (võrrelda ENSV KrPK esimest ja viimast väljaannet).

6. Missugused terminid uurimis- ja kohtupraktikas vastavad ENSV KrPK terminoloogiale:

kas "tunnistajate ütluste kohaselt" või "tunnistajate seletuste kohaselt"; kas "see asjaolu on tõendatud eksperitiisiga" või "see asjaolu on tõendatud eksperdi arvamusega"; kas "süüalune" või "süüdistatav"; kas "protsessi pooled" või "protsessiosalised"; kas "tsiviilhagi, tsiviilhageja ja

tsiviilkostja" või "hagi, hageja ja kostja"; kas kohus "langetas otsuse" või "tegi otsuse"; kas kohus "tegi määruse" või "täi välja määruse"; kas kohus "kohaldas", "määras" või "mõistis" karistuse; kas kohus "tunnistas" või "mõistis" süüdi?

7. T-d ja L-i süüdistati KrK § 143 lg. 2 p. 1, 2 ja 3 järgi selles, et nad eelneval kokkuleppel ajavahemikul 15. detsembrist 1985. a. kuni 5. jaanuarini 1986. a. petsid kodanikelt Võru ja Põlva rajoonis ning Pihkva oblastis välja suuri rahasummasid kaevude parandamise ettekäändel. T. esines teeninduskombinaadi kaevumeistrina, varus endale kassa sissetulekuorderi blankette ja selgitas kodanikele, et kaevu remontimise raha tuleb tasuda ette. Raha saamisel andis ta kodanikele vastu enda poolt täidetud kviitungi, L. arvestas töö mahtu. Nii petsid nad Võru rajoonis elavatelt kodanikelt M-lt välja 123 rubla 30 kop.; S-lt 77 rubla; V-lt 236 rubla 20 kop.; P-lt 98 rubla 20 kop.; O-lt 90 rubla; H-lt 160 rubla; Põlva rajooni kodanikelt I-lt 90 rubla; R-lt 50 rubla ja Ä-lt 60 rubla ja Pihkva oblastis elavatelt kodanikelt D-lt 163 rubla; U-lt 68 rubla; S-lt 154 rubla 20 kop. ja Z-lt 89 rubla.

Kuriteo avastasid ja kriminaalasja algatasid Võru rajooni RSN TK siseasjade osakonna uurijad. Kõik süüdistusepiisodid ühendati ühiseks menetluseks.

Kas uurija peab ühendatud kriminaalasja uurimisel lähtuma ENSV KrK-st ja KrPK-st või ka VNFSV KrK-st ja KrPK-st?

Kas igal süüdistataval võib olla kokkuleppel mitu kaitsjat, nagu seda näeb ette ENSV KrPK § 36 lg. 2, või ainult üks kaitsja, nagu seda näeb ette VNFSV KrPK?

Variant. Millises korras ja alustel toimuks ühendatud kriminaalasja uurimine Pihkva oblasti eeluurimisorganites?

2. NÕUKOGUDE KRIMINAALPROTSESSI ÜLESANDED JA PRINTSIIBID

8. K. esitas prokurörile kaebuse selle kohta, et rajooni rahvakohtu määruse kohaselt suunati ta 28. augustil 1986. a. kaheks aastaks alkoholismivastasele ravile ravi- ja tööprofilaktooriumi, ilma et asjas oleks läbi viidud mingit eel-

uurimist, samuti ei kutsutud teda uurija juurde ega kohtusse. K. palub prokuröri kaitset.

Mida peab prokurör tegema?

9. R-i süüdistati ENSV KrK § 195 Ig. 2 järgi selles, et ta 18. oktoobril 1981. a. kella 22.30 paiku läks, joojnuna Tallinnas Kohtu tänaval majja nr. 3 ning murdis sisse sama maja kolmandal korrusel asuvasse Tallinna Pedagoogilise Instituudi joonistamise ja graafika kateedri ruumidesse, kus huligaansetel ajenditel paiskas põrandale kummuli kaks värvinõu, purustas inimese skeleti, tooli, elektripliidi, tulekustuti, viskas läbi kahe kinnise klaasitatud akna hoovisillutisele emalleeritud kausse, tunnii tsemendipulbriga, maalriredeli ja purustas löökidega viie akna raamid ning klaasid.

Uurimisosakonna ülem juhtis uurija tähelepanu sellele, et R. on tekitanud Tallinna Pedagoogilisele Instituudile materiaalse kahju, mistõttu tuleb tagada kahju hüvitamine R-i vara arestimise teel. Uurija teatas, et Pedagoogiline Instituut ei ole tsiviilhagi avaldust esitanud, võib-olla soovib ta kahju sisse nõuda tsiviilkohtumenetluse korras, pealegi ei loeta ENSV KrPK § 2 kriminaalprotsessi ülesannete hulgas kuriteoga tekitatud materiaalse kahju hüvitamist.

Kas uurija väide on õige?

10. Ehitusorganisatsiooni ühiselamu komandant korraldas alkoholi tarvitamise vastu võitlemiseks ühiselamu tööliste isiklike asjade kontrolli, nimelt öökappide ja kohvrite läbiotsimist. Sellist kontrolli korraldas ta süstemaatiliselt. Kontrollimise juures viibis ehitusorganisatsiooni ametiühingu esindaja. Ühe sellise kontrollimise tulemusel leidis komandant tööliste S-i kohvrast pudeli armeenia konjakit, A. öökapist aga tühja viinapudeli ja taldriku vorsiitükiga. Selle leiu kohta koostas komandant akti, millele kirjutasid alla ametiühingu esindaja ja üks kohalviibinud töölistest.

Kas komandandi toimingud on seaduslikud?

11. Kohus alustas 7. detsembril 1982. a. kriminaalasja kohtulikku arutamist P., S-i ja L-i süüdistusajal ENSV KrK

§ 93 lg. 3 järgi. Seoses asja keerukuse ja 30 tunnistaja ülekuulamisega kestis asja arutamine vaheaegadega kuni 16. detsembrini 1982. a., mil kohus tegi kohtuotsuse. P. kaitsja esitas kohtuotsusele kassatsioonikaebuse P-le mõistetud karistuse karmuse kohta. Kassatsioonikaebuses märkis kaitsja ka, et kriminaalasja arutanud rahvakaasistuja O. volituste tähtaeg lõppes 10. detsembril 1982.

Kas kohtuotsus on seaduslik?

12. Süüdistatav A. anti kohtu alla ENSV KrK § 115 lg. 2 järgi. Asja arutamine määrati kinnisele kohtuistungile prokuröri ja kaitsja osavõtul.

Kas selle asja kohtulikku arutamist võib jälgida õigus-teaduskonna V kursuse üliõpilane U., kes kogub seksuaalkuritegude teemal diplomitöö kirjutamiseks vajalikku materjali?

13. Rahvakaasistuja P. nõudis kohtuotsuse tegemisel T. süüdistusasjas ENSV KrK § 93 lg. 2 p. 2 järgi kohtualusele seaduses ettenähtud kõige rangemat karistust, seitse aastat vabadusekaotust ühes materiaalselt vastutaval kohal tegutsemise õiguse äravõtmisega viieks aastaks.

Eesistuja rahvakohtunik R. ja teine rahvakaasistuja aga ei nõustunud mõistma sellist ranget karistust, sest see ei vastanud kuriteo raskusele ega T. isiksusele. Rahvakaasistuja P. põhjendas oma nõudmist sellega, et ta töötas kohtualuse T-ga ühes kollektiivis, töötajate kollektiivi üldkoosolekul aga avaldati seisukoht, et T-d tuleb rangelt karistada.

Missuguste kriminaalprotsessi printsiipide alusel tuleb küsimus lahendada?

14. Kriminaalasjas tunnistajana väljakutsutud U. teatas uurijale, et ta valdab eesti keelt võrdlemisi halvasti, kirjutada ega lugeda ei oska aga üldse. Uurija teatas tunnistajale, et ta ise valdab eesti ja vene keelt hästi ja kuulas U. üle tunnistajana vene keeles, protokollides U. ütlusi eesti keeles. Pärast ülekuulamist luges uurija U-le ülekuulamisprotokollile ette tõlgituna, vene keeles. Tunnistaja teatas, et tema ütlused on õigesti protokollitud ja kirjutatakse protokollile alla.

Kas uurija talitas õigesti?

15. M-ile esitati süüdistus spekulatsioonis ENSV KrK § 152 lg. 2 järgi. Uuriija B. valis tema suhtes tõkendina vahi alla võtmise. Et süüdistatav M. oli vallaline, tema korteris aga oli hinnaline mööbel ja muid väärtuslikke esemeid (televiisor, margikogu, lauaserviis jm.), siis avaldas uuriija kartust, et M. korterisse võidakse sisse murda. Nimeetatud põhjusel taotles uuriija endale elamispinda M. korteris. Oma taotlust motiveeris ta sellega, et asus alles hiljuti prokuratuuri tööle ja elamispind tal puudub, pealegi võivat M. korterisse tulla teised, veel tabamata spekulandid, keda uuriija lubas tabada.

Kas prokurör võib toetada B. taotlust?

16. Rahvakohtu otsuse alusel mõisteti V. süüdi ENSV KrK § 139 lg. 2 p. 2 järgi ja karistati kaheaastase vabadusekaotusega tugevdatud režiimiga parandusliku töö koloonias ühes alkoholismivastase sundravi kohaldamisega.

V. tunnistati süüdi selles, et ta varastas R-i korterist 207 rubla väärtuses mitmesuguseid riideesemeid.

Kassatsioonikaebuses taotles süüdimõistetu karistuse kergendamist, arvestades seda, et on varem karistamata, oma süü puhtsüdamlikult üles tunnistanud ja toimepandud kuritegu kahetseb. Kuriteole tõuganud teda ajutine raske majanduslik olukord. Kassatsioonikaebuses väitis ta, et selle olukorra tõttu ei saanud ta võtta endale ka kaitsjat.

Toimiku materjalidest nähtub, et V. pani varguse toime ajal, kui viibis oma sugulasel R-il külas. Varastatud esemed realiseeris ta Tallinnas komisjonikaupluse kaudu ja kulutas raha alkoholsete jookide ostmiseks. Kohtupsüühiaatriaksperdi arvamuse kohaselt on V. krooniline alkohoolik, kes vajab alkoholismivastast sundravi.

Kas kohtuotsuse muutmiseks või tühistamiseks on alust?

17. Seitsmeteistkümneaastasele M-le ja kaheksateistkümneaastasele V-le esitati süüdistus selles, et nad eelneval kokkuleppel murdsid ööl vastu 29. jaanuari 1981 kella 1 ajal ebakainetena sisse Pärnu Kaubandusvalitsuse kauplusesse nr. 19 ning varastasid sealt 6 pudelit viina, pudeli mineraalvett ja kandekorvi, kokku 24 rubla 51 kop. väärtuses. Nad peeti varastatud jookidega kinni samal ööl.

M. ennast varguses süüdi ei tunnistanud ja seletas, et selle pani toime V., kes pärast vargust andis temale 3 pudelit viina ja ütles, et varastas need. Ka V. ei tunnistanud ennast varguses süüdi ja seletas, et selle pani toime M., kes pärast vargust andis talle 3 pudelit viina koos kandekorviga ja ütles, et varastas need.

Et M-le süüdistuse esitamisel viibis ta juures kaitsja, taotles ka V. endale kaitsjat.

Kas V. taotlus tuleb rahuldada?

18. Kaheksateistkümneaastane K. ja seitsmeteistkümneaastane J. võeti süüdistatavatena vastutusele kuritahtliku huligaansuse eest. J-le süüdistuse esitamise juures viibis kaitsja, kelle olid palunud J-i vanemad. Sellest teada saanud, esitas K. uurijale taotluse ka temale kaitsja võimaldamiseks. Uurija keeldus sellest, teatades K-le, et täiskasvanutel on võimalik kaitsja abi kasutada eeluurimise lõpuleviimisest alates. Selle peale esitas K. kaebuse eeluurimise üle järelevalvet teostavale prokurörile, milles teatas, et ta on võrreldes J-ga ebavõrdses seisundis, et J. oli huligaansuse initsiaator, ähvardanud noaga lüüa kodanikke, kuid nüüd veeretavat süü tema, K. peale; kasutades seejuures kaitsja abi. Lähtudes sellest, et kõik kodanikud on seaduse ja kohtu ees võrdsed, taotles K. endale kaitsja abi võimaldamist alates ülekuulamisest süüdistatavana.

Kas K. taotlus on põhjendatud?

Kuidas peab talitama prokurör?

19. Komsomoliorganisatsiooni initsiatiivil avastati sovhoosis põllumajandussaaduste ulatuslik riisumine, mille organiseeris sovhoosi raamatupidaja V. Revideerimise tulemusel ilmnisid sovhoosis põllumajandussaaduste, eriti liha- ja piimaproduktide suured puudujäägid. Sovhoosi kommunistlike noorte teate ja revideerimismaterjalide alusel algatas rajooni prokurör kriminaalasja ENSV KrK § 93 lg. 2 p. 1 järgi. Sovhoosi sõitnud prokuratuuri uurijale K-le pakkusid kommunistlikud noored oma abi. Nad lubasid üles otsida riisutud põllumajandussaadused, otsida V. elukohas põõningul ja keldris, kindlustada kahtlustatavate ja tunnistajate toi-

metamist uurija juurde, kui vaja, siis kasvõi sundtoomise korras jne. Uurija keeldus abi kasutamisest nende poolt pakutavas vormis, kuid lubas kommunistlike noorte abi kasutada kutsete edasiantmisel ja kutsuda neid üksikute uurimistoimingute juurde manukatena.

Kommunistlikud noored olid solvunud. Nad arvasid, et uurija ei usalda neid alusetult.

Missugused üldsuse osavõtu vormid on lubatud kriminaalprotsessis?

3. KRIMINAALPROTSESSI SUBJEKTID

20. J. tunnistati ENSV KrK § 195 lg. 3 järgi süüdi ja talle mõisteti karistuseks viis aastat vabadusekaotust rangete režiimiga parandusliku töö koloonias selle eest, et ta trügis joobeseisundis Võru linna autobussipeatuses Tallinna-Võru-Misso autobussi. Kui bussijuht V. palus teda lasta reisijatel enne väljuda, siis lõi J. juhile käega vastu nägu, väljendus ebatsensuurselt, võttis taskust noa ning püüdis sellega V-d löüa. Kuna V. temast eemaldus, viskas J. talle järele veinipudeli, mis purunes vastu bussi, purustades bussi akna.

Süüdimõistetud kaitsja esitas teise astme kohtule kasatsioonikaebuse karistuse karmuse ja kohtu ebaõige koosseisu kohta. Pärast kohtuotsuse tegemist ja kuulutamist tuli ilmsiks, et sellest asjast kohtukoosseisus rahvakaasitujana osavõtnud M. oli V. huligaansuse pealtnägijaks, sest sõitis samas bussis reisijana. Nimetatud asjaoludel taotles kaitsja kohtuotsuse tühistamist, asja arutamist teise kohtukoosseisuga, samuti M-i ülekuulamist kohtus tunnistajana. Teise astme kohtus arvamuse andnud prokurör leidis, et kohtuotsuse tühistamiseks puudub alus, sest selles asjas on tunnistajaid palju ja vajadus M-i ülekuulamiseks tunnistajana puudub.

Kas kohtuotsus on seaduslik?

21. V-d süüdistati ENSV KrK § 93 lg. 1 järgi selles, et ta, töötades Viljandi Kaubamaja meestejalatsite osakonnas müüjana, riisus osakonna kassast 172 rubla 99 kop. V. kaits-

ja esitas kohtuistungi ettevalmistavas osas taanduse rahva-
kaasistuja O. kohta, kes töötab kaubamajas elektrikuna ja on
kohtualusega ühises ametiühinguorganisatsioonis.

Kas antud juhul tuleb rahvakaasistuja taandada?

Missugune kord on ette nähtud rahvakaasistuja taanda-
mise otsustamiseks?

22. G. süüdistusasja kohtulikul arutamisel ENSV KrK §
139 lg. 1 järgi esitas kohtualune kohtueesistuja A. suhtes
taanduse põhjendusega, et kohtunik on kannatanu M-ga hea
tuttav. Kohtualune G. väidab, et ta on näinud kannatanut M-i
korduvalt kohtunik A. kabinetis juttu ajamas ning ta olévat
kuulnud ka anekdoote, mida nad omavahel olles rääkinud.

Taandamise otsustamise eel selgitas kohtunik A., et ta
on tõepoolest korduvalt M-ga koos olnud ja juttu ajanud. M.
on kohtumeditsiiniekspert ja aastate jooksul eksperdina ka
kohtuistungitest osa võtnud. Lähemat tutvust neil aga pole-
vat, nende vahekord olevat ainult tööalane.

Kas kohtunik tuleb taandada?

23. Kohtualust sovhoosidirektor R-i süüdistati ENSV KrK
§ 98¹ lg. 2 järgi selles, et põllumajandustehnika kuritege-
likult hooletu kasutamise ja hoidmise tagajärjel tekitati
suur majanduslik kahju.

Selles asjas teostas eeluurimist prokurör K., kes koh-
tus toetas ka süüdistust.

Kohtulikul arutamisel esitas kohtualune R. prokurörile
taanduse, põhjendades seda sellega, et prokurör, kes teos-
tab eeluurimist, ei saa kohtus samas asjas olla objektiivne.

Kas prokurör K-l on õigus osa võtta kohtulikust aruta-
misest?

24. Kohus tunnistas seitsmeteistkümneaastase M-i süüdi
selles, et ta, omamata autojuhtimise luba, ärandas Tallin-
nas Rahu tänavalt toidubaar "Pelguranna" juurest Tallinna
Taksopargile kuuluva takso "Volga" ajal, mil taksojuht P.
viibis mainitud toidubaaris. Kohus mõistis M-le ENSV KrK §
197 lg. 1 järgi ühe aasta vabadusekaotust üldrežiimiga kas-
vatusliku töö koloonias.

Süüdimõistetetu kaitsja taotles kassatsioonikaebuses koh-

tuotsuse muutmist ja kohtualuse karistamist mittevabadusekaotusliku karistusega. Kaitsja juhtis teise astme kohtu tähelepanu asjaolule, et selles asjas esines riikliku süüdistajana uurija S., kes oli eelnevalt teostanud ka eeluurimist.

Kas prokuratuuri uurijal on õigus kohtus süüdistust toetada?

25. M-i (sünd. 1962. a.) süüdistati ENSV KrK §141 järgi röövimises. Kriminaalasja kohtulikule arutamisele ilmusid prokurör ja kohtualuse kaitsja. Kohtuistungil avamisel teatas M., et ta kaitseb ennast ise ja kaitsjat polevat talle vaja. Prokurör leidis, et asi on keeruline ja kaitsja osavõtt sellest hädavajalik.

Kuidas peab talitama kohus?

1. variant. Kuidas tuleb talitada juhul, kui kohtualune on alaealine?

26. Kriminaalasi L-i süüdistuses ENSV KrK § 107 lg. 1 järgi määrati arutamisele prokurööri ja kaitsja osavõtul. Kohtuistungile aga kaitsja ei ilmunud. Kohtu eesistuja küsis kohtualuselt, kas ta on nõus asja arutamisega kaitsja osavõtuta selle mitteilmumise tõttu. Kohtualune vastas nõusolekuga. Kohus arutas asja prokurööri osavõtul kaitsjata ja tegi kohtuotsuse.

Kas kohtu toimingud on õiged?

27. Prokuratuuri saabus linna kaubandusvalitsuselt teade, et M., töötades kaubandusvalitsuse kaupluse nr. 61 tubakasaaduste osakonnas müüja-brigadirina, riisus ametiseisundi kuritarvitamise teel süstemaatiliselt kassast raha. 1986. aastal oli ta riisunud 966 rubla 18 kop.

Linna prokurör saatis teate koos õiendiga kassaseisu kohta uurijale resolutsiooniga "Palun kontrollida ja sõltuvalt asjaoludest algatada kriminaalasi".

Kas prokurör talitas õigesti?

Mida peab tegema uurija?

28. N. väeosa laagri territooriumil varastasid selle lähedal elavad alaealised - neljateistkümneaastane V. ja

seitsmeteiskümneaastane L. - salaja ohvitseride isiklikku vara.

Kas teostab selle varguse eeluurimist?

Kellele see kriminaalasi allub?

29. Kalakaitseinspektor T. tabas Kabli külanõukogus V. ja M-i keelatud ajal ja keelatud vahenditega kala püüdmast. T. võttis neilt ära paadi, kalapüügivahendid ja riistad ning, juhindudes ENSV KrPK §-st 105 lg. 1, algatas kriminaalasja ENSV KrK § 157 lg. 1 järgi. Ta tegi ka V. ja M-i juures läbiotsimise ning arestis V. heinakuurist leitud mõrrad.

Kas inspektor T. toimingud olid seadusega kooskõlas?

30. Ööl vastu 13. juulit 1986 kella ühe paiku leidis N. linnas Läike tänaval asuva L. elamu juures aset lõhkeaine plahvatus, mille tagajärjel paiskus ümber ning süttis põlema L-i puuriit, purunes pööninguaken ja naaber maja uksepiit, said vigastada ilupuud ning oli häiritud sündmuskoha piirkonna elanike öörahu.

Linna prokuröri korraldusel võttis kriminaalasja oma menetlusse prokuratuuri uurija. Pärast sündmuspaiga vaatlust ja kohalike elanike küsitlemist nõudis uurija juurdlusorganitelt endale abiks juurdlust teostava isiku. Viimasele andis ta ülesandeks kõik kannatanud ja tunnistajad üle kuulata, kuriteo toimepanija kindlaks teha, materiaalse kahju ulatus kindlaks määrata, kannatanud tsiviilhagejaks tunnistada ja eeluurimise lõpuleviimisel protsessiosalisi tutvustada kõigi kogutud materjalidega. Oma ülesandeks jättis uurija toimingud, mis on seotud süüdistatava isikuga (süüdistuse esitamine ja süüdistuskokkuvõtte koostamine).

Kas selline tööjaotus on õige?

31. A-le esitati süüdistus ENSV KrK § 88 lg. 2 p. 1 ja 2 järgi selles, et ta eelneval kokkuleppel koos teiste isikutega murdis öösel sisse Antsla Tarbijate Kooperatiivi müügipunkti ning nad riisusid sularaha, veini, šokolaaditahvleid, kompekke jm. kaupa kokku 346 rubla 53 kop. väärtuses. Ülekuulamisel tunnistas A. ennast süüdi ja teatas, et pani kuriteo toime koos kohaliku metsamajandi töölise T. ja alaealise S-ga. Mõlema juures korraldas uurija läbiotsimise.

S-i juures leiti 80 šokolaaditahvliit ja 4 kg kompvekke ning ta peeti kinni. T. elukohast aga ei leitud midagi ja uurija piirdus tema kui tunnistaja ülekuulamisega, püüdes välja selgitada tema osavõttu riisumisest. Ülekuulamise ajal nõudis T., et uurija teataks talle, milles teda süüdistatakse, vastasel korral ta keelduvat ütluste andmisest. Uurija tuletas T-le meelde, et viimane vastutab ütluste andmisest keeldumise puhul ja et tunnistajana on T. kohustatud õigeid ütlusi andma. Ühtlasi teatas uurija, et ta ei ole kohustatud T-le teatama, milles teda kahtlustatakse.

Missuguses protsessuaalses seisundis on A., S. ja T.?

32. V-d süüdistati selles, et ta oma elukohas Rakvere rajoonis Viitna külanõukogus jooanud olekus armukadedusest tekkinud omavahelise kakluse järel L-ga tulistas jahipüssist viimasele laengu rinda, mille tagajärjel L. suri. V. tegu kvalifitseeriti ENSV KrK § 100 järgi. Eeluurimise lõpuleviimisel taotles V. kaitsjaks oma onu advokaat R-i, kes elab Rakveres ja kes tunneb teda lapsepõlvest peale.

Kas advokaat R. võib olla kohtus V. kaitsjaks?

33. Kuuteistkümneaastane S. ja kahekümneaastane V. võeti süüdistatavatena vastutusele selle eest, et nad eelneva kokkuleppe kohaselt hõivasid 27. augusti õhtul 1985. a. salajase varguse teel M-i elukohast Jõgeva rajoonis Pajusi külanõukogus M-le kuuluva raha 600 rubla. Kuna M. oli kõrges vanuses, oli raha, mille noorukid varastasid, tema pikema aja jooksul kogutud vanaduspensioni sääst. Vargusega põhjustati kannatanule tunduv kahju. S. ja V. kuritegu kvalifitseeriti ENSV KrK § 139 lg. 2 p. 1 ja 2 järgi.

S-le esitati süüdistus 15. septembril 1985 kaitsja ja tõlgi juuresolekul. S. tunnistas end kuriteos süüdi ja märkis, et oli kuriteole kihutatud V. poolt. Järgmisel päeval tõlgi juuresolekul esitati süüdistus V-le. V. tunnistas end süüdi, kuid märkis, et kuriteo toimepanemise initsiaatoriks oli S. Ühtlasi palus V., et temal võimaldataks kasutada kaitsja abi. Uurija teatas, et seaduse järgi ei ole V-l õigust kasutada kaitsja abi süüdistuse esitamise ajal.

Kas uurija keeldumisel on seaduslik alus?

34. T-d, 30 a. vana, vallaline, süüdistati selles, et ta, sünnitanud oma elukohas elusa lapse, tappis viimase vahetult pärast sünnitamist lämmatamise teel. Lapse laiba mähkis T. vihmamantlisse ja peitis prügikasti. Ülekuulamisel süüdistatavana teatas T., et ta on üksik ja tal ei ole lapse eest võimalik hoolitseda.

Kes antud kriminaalasjas on kannatanu?

35. Võitluses huligaanidega sai surma rahvamalevlane V. Tapjad tehti kindlaks ja võeti süüdistatavatena vastutusele ENSV KrK § 184¹ järgi. Eeluurimise ajal saabus prokuratuuri tapetu isa ja ema taotlus nende kannatanuteks tunnistamise kohta teatega, et nad elavad poja kaotust väga raskelt üle, mõlemad on haigestunud, kuid tahavad siiski poja mõrvareid näha ja neile oma sõna öelda.

Kellena võtavad protsessist osa tapetu vanemad?

36. Enno ja Helmut I-d süüdistati selles, et nad eelneva kokkuleppe kohaselt panid Viljandi rajoonis Halliste külanõukogus eluneva R-i korteris toime salajase varguse, hõivates rahakoti 2300 rublaga. Kokkuleppe kohaselt tungis Enno I. akna kaudu R-i korterisse ning võttis puhvetikapist rahakoti koos rahaga. Samal ajal pidas Helmut I. esikus valvet. Juurdlusorgani töötajad pidasid Enno ja Helmut I. võõrast korterist lahkumisel kinni. Varastatud raha tagastati omanikule. Eeluurimise lõpuleviimisel pärast toimiku materjalidega tutvumist taotlesid süüdistatavad R-i kannatanuks tunnistamise määruse tühistamist, sest R. ei olevat mingisugust kahju kandnud.

Kas taotlus on põhjendatud?

37. A. varastas E. maja õuest 15 kodujänesest ning müüs need 40 rubla eest M-le. Eeluurimise käigus saadi jänesed M-lt kätte ja tagastati E-le. M. esitas kriminaalasjas A. vastu tsiviilhagi kahju hüvitamiseks 40 rubla ulatuses.

Kas uurijal on alust tunnistada M. tsiviilhagejaks?

38. K. tunnistati süüdi selles, et ta jooanud olekus huligaansel ajendil süütas Harju rajoonis Laulasmaal S-le kuuluva suvila. Kahjutule tagajärjel hävis suvila koos mööbli ja muu koduse varaga. S. esitas kriminaalasjas K. vastu

tsiviilhagi 5400 rubla suuruses summas. See summa on saadud, arvestades suvila hinnaks 3000 rubla, hävinenud mööbli ja majakraami hinnaks 900 rubla ja lisaks veel 1500 rubla, mida S. oleks arvestuse järgi saanud kolme aasta jooksul üürnikelt, kui suvila oleks alles olnud. Kolme aastaga lootis S. suvila uuesti üles ehitada.

Kas tsiviilhageja nõudmine on põhjendatud?

39. N-i süüdistati ENSV KrK § 139 lg. 2 p. 3 järgi selles, et ta avas lahtise õhuakna kaudu A. korteri akna, tungis korterisse ning varastas salaja A. põrandavaiba, mille müüs 50 rubla eest K-le. Juurdluse ajal leiti vaip K. korterist, see arestiti ning võeti kriminaalasja juurde asitõendiks.

A. esitas tsiviilhagi vaiba tagastamiseks ja K. esitas tsiviilhagi süüdistatavale vaiba eest makstud 50 rubla tagastamiseks.

Kuidas peab uurija reageerima tsiviilhagi avaldustele?

4. TÕENDID

40. E-le esitati ENSV KrK § 141 lg. 2 p. 2 järgi süüdistus selles, et ta pani toime röövkallaletungi U-le. Süüdistatavana ülekuulatud E. eitas oma süüd ja teatas, et röövimise ajal ta ei olnud linnas, kus röövimine toime pandi, vaid hoopis maal. Uurija leiab, et E. süü on kinnitust leidnud kannatanu U. ütlustega. Kuigi U. röövimise ajal E-d ära ei tundnud, ei võivat see ka keegi teine olla, sest E-d on varem korduvalt niisuguste tegude eest karistatud. Teenistuskõergi, keda kuriteo toimepanemisele järgneval päeval kurjategija otsimisel kasutati, jooksnud sündmuskohal manukate ja uurija kõrval viibiva E. juurde ja haukunud viimase suunas. E. karistatus on küll kustunud, kuid fakti ei saa uurija arvates teha olematuks. Lisaks kõigele ei suuda E. oma alibit millegagi kinnitada. Ta teatas, et pidi maal kohtuma oma naistuttavaga, kelle nime ta ei soovi nimetada. Tuttav polevat tulnud. E. aga olevat tarvitanud alkoholi ning jäänud siis heinarõugu alla magama.

Kas E. süüdistus on põhjendatud?

41. K. mõisteti süüdi ja teda karistati ENSV KrK § 100 järgi kümneaastase vabadusekaotusega range režiimiga parandusliku töö koloonias selle eest, et ta Villevere kolhoosi hobusetalli juures tahtliku tapmise eesmärgil peksis 2 meetri pikkuse ja 7 cm jämeduse roovlatiga P-d korduvate tugevate löökidega vastu pead ja keha, tekitades P-le üliraskeid kehavigastusi, mille tagajärjel P. suri.

K. end süüdi ei tunnistanud ja väitis, et tema ei olevat P-d peksnud, viimane ise kukkunud vanarauahunnikusse ja saanud vigastada.

K. süü tõendati tunnistaja S. ütlustega, kes isiklikult nägi, kui K. peksis P-d tugevate löökidega pea ja keha piirkonda kahe meetri pikkuse ja käevarrejämeduse roovlatiga. Tunnistaja A-le avaldas K., et lõi P-d paar korda. Tunnistaja H. ütlustest nähtub, et haiglas kannatanu avaldas temale, et K. peksis kannatanut roovlatiga. Tunnistajatele kiirabiõele Ü-le ja raviarstile N-le avaldas kannatanu, et oli vigastused saanud teise isiku löömise tagajärjel. Kohtumeditsiinieksperti arvamuses märgitakse, et kannatanul esinenud vigastused ei saanud mingil juhul tekkida jalalt kukkumisel.

Sündmuskoha vaatlusel leiti roovlatt, mille pikkus 205 ja läbimõõt 7 cm.

Analüüsige tõendeid nende erinevaid liigitusi silmas pidades.

42. Isikute grupi poolt toimepandud vägistamise asjas esitas kohtualune M., kes ennast süüdi ei tunnistanud, kannatanu V-le kohtulikul uurimisel küsimuse, kas V. on üldse intiimvahekorras olnud ja kellega viimast korda. Prokurör esitas kohtueesistujale taotluse kõrvaldada see küsimus kui asjasse mittepuutuv. M-i kaitsja aga taotles, et kannatanu vastaks sellele, sest tema kaitsealune kinnitavat, et just tema on olnud V-ga varem intiimvahekorras ja koguni V. initsiaalidel.

Kumma taotluse, kaitsja või prokuröri oma, peab kohus rahuldama?

43. Uuriija algatas kriminaalasja Pärnu Metsamajandile kuuluvate 13,7 tihumeetri küttepuude (72,79 rubla väärtuses) riisumise asjas.

Uuriijal olid andmed, et puud riisus metsapraakija P., kes müüs need 40 rubla eest R-le. Uuriija kutsus P. enda juurde ja kuulas ta tunnistajana üle. Ülekuulamisel esitas uuriija P-le küsimusi P. poolt toimepandud kuriteo üksikasjade kohta ning märkis need protokollis.

Kas uuriija talitas õigesti?

44. L-le esitati süüdistus ENSV KKK §-de 15 lg. 2, ja 100 järgi selles, et ta tungis joojnuna akna purustamise teel Võru rajoonis Urvaste külanõukogus II gr. invaliidi H. elamusse, kus isikliku vihavaenu pärast lõi H-le tapmise eesmärgil 5 - 6 korda raudlabidaga pähe, tekitades üliraske kehavigastuse. Esialsel ülekuulamisel kahtlustatavana L. eitas oma süüd. Kurjategija äratundnud kannatanu ütluste, samuti kaudsete tõendite toimele oli L. hiljem sunnitud siiski oma süüd tunnistama.

Süüdistavate tõendite vähesuse tõttu otsustas uuriija kinnistada süüdistatava ülestatust. Kahe manuka juuresolekul kuulati L. teistkordselt üle ja tema ütlused tapmiskatse sooritamise üksikasjade kohta helisalvestati.

Kas L-i süüd kinnitavatel tõenditel on nüüd suurem jõud?

45. T. võeti süüdistatavana vastutusele ja talle inkrimineeriti avalik vargus koos Z-ga. Z. hakkas ennasteeluurimisel varjama ja ta kuulutati tagaotsitavaks. Materjalid tema osas eraldati kriminaalasjast. T. anti kohtu alla, mõisteti süüdi ja otsus seadusjõustus.

Pärast seda tabati Z. ja anti kohtu alla. Kohtuistungile Z. kriminaalasjas kutsuti tunnistajana välja T.

Z. kaitsja avaldas kohtule, et kuna T-d süüdistati sama kuriteo toimepanemises, mis Z-gi, siis ei saa ta olla selles asjas tunnistajaks ning palus teda tunnistajana mitte üle kuulata.

Kas T-d võib Z. asjas tunnistajana üle kuulata?

46. Advokaat P. kutsuti uurija juurde ülekuulamisele tunnistajana T. asjas, keda süüdistatakse kehavigastuse tekitamises oma naisele. P. avaldas uurijale, et ta ei saa selles asjas ütlusi anda, kuna on rajoonis ainsaks advokaadiks ja juba lubanud T-le võtta kriminaalasjast osa kaitsjana eeluurimise lõpuleviimisel ja asja arutamisel kohtus.

Kas advokaat P-d võib üle kuulata tunnistajana?

47. Uurija määrusega võeti E. süüdistatavana vastutusele selles, et ta on vahendajana andnud N-le 500 rubla altkäemaksu. E. ei tunnistanud ennast süüdi, väites, et polevat N. kunagi kohanud ega tunne teda. Läbiotsimisel E. korterist leiti N. kiri, milles viimane määras E-le kohtamise kindlal kellaajal, samuti foto, millel ta on pildistatud koos N-ga. E. korterist leiti veel 450 rubla.

Kas läbiotsimisel leitud N-i kiri on kirjalik tõend või asitõend? Kuidas peab toimima uurija läbiotsimisel N-i kirjaga?

48. V. süüdistusasja kohtulik arutamisel ENSV KrK §-de 15 lg. 2, 115 ja 106 järgi eitas kohtualune kannatanu J-i piinamist. Prokurör oma süüdistuskönes väitis, et kannatanu J-i käte ja jalgade põletamine tikkude ja põleva sigareti otsaga on tõendatud tunnistajate S-i ja Ü. ütlustega, kes hiljem nägid J-i käsivartel punakaid täppe ja vesiville, mis on iseloomulikud põletushaavadele.

Kas põletushaavade olemasolu leidis tõendamist?

49. F-le saadeti raha väljapressimise eesmärgil kiri. Kirja autori kindlakstegemiseks võttis uurija kahtlustatava D. korteris ja töökohas asuvate kirjutusmasinate masinakirjaproove ning tegi kindlaks, et anonüümkiri on kirjutatud kirjutusmasinal, mis asub D. korteris.

Missugust liiki tõendite hulka kuuluvad kirjutusmasin, anonüümkiri ja masinakirjaproovid?

50. K-le esitati süüdistus selles, et ta ukسلuku lah-timukkimise teel tungis Tallinnas Lenini pst. 4 asuvasse M-i korterisse ja varastas sealt Juhan M-i raha 450 rubla ja Julia M-i kasukmantli 400 rubla väärtuses. Järgmisel päeval leiti ostu-müügikaupluses nr. 32 müügil Julia M-i karusman-

tel, mille kannatanu Julia M. mitmesuguste individuaaltunnuste järgi ära tundis. Kaupluse dokumentidest nähtub, et karusmantli müüs K. 300 rubla eest. Läbiotsimisel leiti K. korterist 300 rubla kättesaamise kohta kaupluse kviitungi konts. Ühtlasi leiti K. kapist 390 rubla raha.

Analiüüsi ge tõendeid.

51. P-d ja M-i süüdistati selles, et nad eelneval kokkuleppel hõivasid salajase varguse teel V. korterist 800 rubla raha.

Süüdistatavana ülekuulatud M. tunnistas end täielikult süüdi ja teatas, et pani varguse toime koos oma endise koolivenna P-ga. P. eitas oma süüd ja teatas, et ta M-i ei tunnegi, näinud teda esmakordselt uurija juures. M-i kodust fotoalbumist võttis uurija kriminaalasja juurde neli fotot, millel olid M. ja P. koos pildistatud.

Kas neil fotodel on tõenduslik tähtsus?

Missuguste tõendite liiki nad kuuluvad?

5. TÕKENDID

52. L-i süüdistati ENSV KrK § 111 lg. 1 järgi ettevõtetamatus tagajärjel K-le ülliraske kehavigastuse tekitamises. Pärast süüdistuse esitamist võttis uurija L-lt allkirja, millega viimane kohustus uurimisele ilmuma, samuti teatama elukoha muutmisest.

Eeluurimise üle järelevalvet teostav prokurör, tutvunud toimikuga L-i süüdistusasjas, juhtis uurija tähelepanu sellele, et süüdistatavalt tuleb võtta allkiri elukohast mittelahkumise kohta, mitte aga uurimisele ilmumise ja oma elukoha muutmisest teatamise kohustuse kohta.

Kas uurija tegi vea?

53. H-d süüdistati selles, et ta varastas Võru linnas Vagula t. 29 maja koridoris T-lt avalikult 2,5 kg villast lõnga 61 rubla väärtuses. Varastatud lõnga müüs ta samal päeval 25 rubla eest tundmatule kodanikule ja kulutas raha viina ostmiseks.

H. oli varem korduvalt karistatud, vabanes kinnipida-

miskohast 16. jaanuaril 1987, kindla töökohata, viimane elukoht Jõgeva rajoonis Pajusi külanõukogus.

Millist tõkendit tuleb süüdistatava suhtes kohaldada?

1. variant. H. on kohtulikult karistamata, elab Võru linnas, töötab metsamajandis autojuhina, on abielus ja tal on kaks last.

2. variant. H. on vaimuhaige.

54. M-le esitati ENSV KrK § 93 lg. 2 p. 2 järgi süüdistus selles, et ta, töötades linna kaubandusvalitsuse kaupluses tubakasaaduste müügi osakonnas varaliselt vastutava müüja-brigadirina, riisus ametiseisundit kuritarvitades süstemaatiliselt kassast raha kokku 266 rubla 18 kop. suuruses summas. M. palus uurijat teda mitte vahi alla võtta, lubades anda 300-rublase kautsjoni uurija juurde ilmumise tagamiseks. Uurija nõustus sellega ning M-i telefonilise nõudmise peale toodi uurijale 300 rubla, mida viimane võttis kriminaalasja juurde, lubades M-l lahkuda. Uurija kutsele M. enam ei reageerinud ega ilmunud ülekuulamisele, vaid hakkas ennast varjama. Revideerimise andmeil selgus, et kaupluse tubakasaaduste müügi osakonnas oli puudujääk 4506 rubla 20 kop.

Kas uurija talitas õigesti?

55. K-d, sünd. 1950. a., haridus 8 kl., abielus, 2 last, elukoht Tartus, Tartu Katseremonditehase lukksepp, varem karistamata, süüdistati selles, et ta Tartu-Räpina maanteel, Tartust 5,9 km kaugusel isiklikku mootorratast "Pannonia 250" juhtides ei olnud ümbritseva olukorra ja selle muutuste suhtes tähelepanelik, ei valinud sõidukiirust vastavalt nähtavusele ja vahekaugust transpordivahendite liikumisel olenevalt peatamise võimalustest, mistõttu alustas möödasõitu mootorrattur R-st, kes juhtis mootorratast "Jawa 250", ajal, kui too sooritas vasakpöoret. K. sõitis R-i poolt juhitud mootorrattale otsa, põhjustas R-le raske kehavigastuse ja seoses mootorratta purunemisega 176 rubla 20 kop. suuruse materiaalse kahju.

Esitatud süüdistuses tunnistas K. end süüdi ja uurija valis tema suhtes tõkendina vahi alla võtmise.

Kas uurija talitas õigesti?

56. R-le esitati ENSV KrK § 93 lg. 2 p. 1 järgi süüdistatus riigivara riisumises ametiseisundi kuritarvitamise teel. R. töötas kaubandusorganisatsiooni pearaamatupidajana. Eelneval kokkuleppel sama organisatsiooni laojuhataja M-ga riisus R. kassa väljaminekuorderite võltsimise teel laos olevaid kaupu. R-i suhtes valiti tõkendina vahi alla võtmine.

Eluurimise lõpul, tutvudes toimiku materjalidega, tegi R. endale märkmeid 14 lehel. Ka sai ta kaitsjalt ära kirja oma iseloomustusest töökohal ja õiendid tervisliku olukorra ja perekonnaseisu kohta. Pärast toimikuga tutvumist tahtis R. dokumendid ja märkmed oma kambrisse toimetada, kuid eelvangistuskoha administratsioon ei lubanud seda, teatades, et igasugused dokumendid ja paberid tuleb kantseleisse ära anda.

Kas eelvangistuskoha administratsioon talitas õigesti?

57. A-d süüdistati ENSV KrK § 195 lg. 2 järgi selles, et ta, pühitsedes oma 50 aasta sünnipäeva ja 30 aasta tööjuubelit teeninduskombinaadi meistrina lõhkus ööl vastu 29. juunit 1980. a. joojnuna oma elukoha naabruses asuval majal kolm akent, rikkus vihmaveetorusid ja viljapuuaiata targa ning lõi rusikaga näkku teda keelama tulnud K-le, tekitades viimasele kerge, ilma terviserikketa kehavigastuse. Asja materjalidest nähtus, et A. oli varem kohtu poolt karistamata, abielus, kolme lapse isa ja töökohas iseloomustati teda positiivselt. Süüdistatavana ülekuulatud A. kahetses puhtsüdamlikult toimunut.

Uurija valis A. suhtes tõkendina allkirja elukohast mittelahkumise kohta. Prokurör juhtis uurija tähelepanu sellele, et seaduse järgi neis asjades kohaldatakse üldjuhul tõkendina vahi alla võtmist, seepärast kaalugu ta veel kord hoolega tõkendi valikut.

Kas uurija talitas õigesti?

58. J-i, sündinud 1936. a., 8 klassi haridusega, abielus, viie lapse isa, varem karistamata, töötas raviausutuses majandusalal, süüdistati selles, et ta, viibides joojnuna Tünderi järve ääres asuvas vanas majas, sundis huligaansetel ajenditel meeskodanik S-i juuresolekul naiskodanik K-d lahti riietuma ja viina jooma. Kui viimane sellest keeldus, siis

peksis J. küüniliselt K-d ja kiskus tal ise riided seljast. S-i keelamisele J. ei reageerinud. K. oli sunnitud alasti sündmuskohalt põgenema ja ööbima hommikuni metsas. Hommikul jõudis ta alasti metsavahi maja juurde. Seal anti talle riided. J., kuulatud üle süüdistatavana, tunnistas end süüdi, seletades, et ei mäleta joojate oleku tõttu sündmusest kõike.

Uuri ja kohaldas J-i suhtes tõkendina allkirja elukohast mittelahkumise kohta.

Kas sellise tõkendi kohaldamine on õige?

59. B. pani toime jõhkra huligaansuse. Temale esitati süüdistus ENSV KrK § 195 lg. 2 järgi ja valiti tõkendina vahi alla võtmine. Eelvangistusisolaatoris palus B. paberi ja kirjaümbriku prokuröri kaebuse kirjutamiseks, talle anti vaid postkaart, millest B. oli väga ärritatud. Ta teatas isolaatori ülemale, et soovib kirjutada pikema kirja selle kohta, kuidas temaga käitatakse isolaatoris, ning tahab selle saata kinnises ümbrikus prokuröri. Temale ei võimaldatud seda. Ta rebis kaardi puruks, viskas põrandale ja trampis tükkidel jalgadega. Tema rahustamiseks kasutati vaigistussärki. Järgmisel päeval anti B-le paber ja ümbrik ning ta kirjutas isolaatori järelevalveprokuröri kirja, milles teatas, kuidas temaga isolaatoris käitatakse. Kinnikleebitud ümbrikus kirja andis ta eelvangistuskoha administratsioonile prokuröri saatmiseks. Prokurör, tutvunud B. kirjaga, leidis sellel eelvangistusisolaatori ülema juurdekirjutuse selle kohta, miks B. suhtes kasutati vaigistussärki.

Kuidas peab reageerima prokurör?

60. U-le esitati süüdistus ENSV KrK § 88 lg. 1 järgi ja valiti tõkendina vahi alla võtmine. Et U. ei vandanud eesti keelt, milles kriminaalasja menetlus toimus, oli temal süüdistuse esitamise juures kaitsja. Hiljem külastas kaitsja U-d eelvangistuskohas kolmel korral. Et nad alati omavahel sosistasid, paistis see uurimisisolaatori korrapidajale kahtlane. Kui kaitsja tuli järgmisel korral U. juurde, pandi nende juurde valvur, kes nõudis, et nad räägiksid normaalse häälega ja temale arusaadavas keeles.

Kas selline nõudmine on seaduslik?

61. E-le esitati süüdistus ENSV KrK § 93 lg. 3 järgi ja valiti tõkendina vahi alla võtmine. Et süüdistatav ei vallaanud eesti keelt, milles toimus kriminaalasja menetlus, võimaldati talle kaitsja süüdistuse esitamisest alates. Kokkuleppe alusel võttis E. kaitsjaks oma tütremehe V., kes töötas ühe tööstusliku ettevõtte juriskonsuldina Tallinnas. V. külastas oma kaitsealust uurimisisolaatoris süstemaatiliselt igal kolmandal päeval kolmandate isikute juuresolekuta, andis talle edasi toidupakid, kirjad jms. ning palus uurimisisolaatori töötajaid teda kui kaitsjat mitte kontrollida ja kokkusaamiste arvu ja kestust mitte piirata.

Kuidas peab sellises olukorras reageerima järelevalveprokurör?

6. KRIMINAALASJA AIGATAMINE

62. Tallinna linna prokuratuuri saabus anonüümavaldus, milles teatati, et S., töötades ETKVL Rajoonidevahelise Tallinna Kaubandusliku Baasi laohoidja-kartoteegipidajana, riisub tema vastutusel olevast laost 24-purgiste pakendite kaupade lahustavat kohvi, mida müüb sama baasi töötajatele ja tuttavatele. Kirjas teatati, et lähemal pühapäeval kavatseb S. varastatud kohvi müüa Harju rajooni P. kolhoosis, kuhu sõidab oma "Moskvitsiga".

Mida peab tegema abiprokurör, kellele anti see avaldus läbivaatamiseks ja kontrollimiseks?

63. N. linna prokurör algatas kriminaalasja Tallinna-Narva maanteel bussipeatuses asetleidnud liiklusõnnetuse kohta, mille tagajärjel kaheteistkümneaastane O. sai raske kehavigastuse. Liiklusõnnetuse põhjustas kod. L., juhtides ebakainena isiklikku mootorratast "Jupiter". Ta sõitis Tallinna-Narva maanteel Tallinna suunas, polnud aga vajalikul määral tähelepanelik, ei valinud õiget sõidukiirust ega vahe-maad ees sõitnud autobussi LAZ-695 suhtes. Kui autobuss parempoolsel teeserval peatus, ei reageerinud L. õigesti, püüdes sõita seisvast autobussist paremalt poolt mööda, mistõtt-

tu sõitis autobussist väljunud kaheteistkümneaastasele O-le peale. Seda sündmust nägi pealt autobussis sõitev N. linna prokurör, kes pidas L-i kinni, saatis O. lähemasse esmaabipunkti ja registreeris sündmust näinud kodanikke tunnistajatena ning algatas kriminaalasja ja võttis oma menetlusse.

Kas N. linna prokurör talitas õigesti?

64. Rajooni prokuröri nimele saabus A. avaldus palvega võtta B. vastutusele teoga solvamise eest. Avalduses märgiti, et A. viibis manukana B. korteris toimunud läbiotsimise juures. Kaks päeva hiljem tuli B. tänaval A-le vastu ja viskas talle ämbritäie tuhka näkku, öeldes, et ega ta ole aadressiga eksinud.

Kuidas peab prokurör sellele avaldusele reageerima?

65. S. esitas prokurörile kaebuse, milles teatas, et B. on teinud katset tema 18-aastase tütre vägistamiseks. Kaebuses märgiti, et tütar sõbrustab B-ga pikemat aega, kusjuures noortel ei olewat üldse mingit arusaamist tagasihoidlikkusest. Kõige selle tagajärjel on B. püüdnud toime panna kuriteo ja ainult ema vahelesegamine päästnud tütre au.

Mida peab prokurör tegema?

66. Rahvamalevlased tabasid A. linnaäärses metsas M-i vägistamisel. Nad toimetasid A. linna RSN TK siseasjade osakonda, kus M-le tehti ettepanek esitada kaebus. Kaheksateistkümneaastane M. seda ei teinud ja palus miilitsakorrapidajat sellest ka vanematele mitte teatada, sest ta polewat kuulunud vanemate sõna ning läinud üksinda metsa jalu-tama.

Mida peab tegema linna RSN TK siseasjade osakond?

67. Z. esitas rajooni prokurörile avalduse, milles märkis, et kod. K. tegeleb spekulatsiooniga, ja palus teda vastutusele võtta. Materjalide kontrollimisega ei tuvastatud K. käitumises kuriteokoosseisu tunnuseid. Ka Z-i avalduses polnud mingeid konkreetseid viiteid kuriteo toimepanemise kohta K. poolt ja prokurör keeldus oma määrusega kriminaalasja algatamisest.

Kuu möödudes määruse tegemisest ilmus rajooni prokuratuuri Z. ja sai teada, et tema avaldus jäi rahuldamata. Z.

esitas vabariigi prokuratuuri kaebuse, milles väitis, et rajooni prokurör on alusetult keeldunud kriminaalasja algatamisest, kusjuures temale ei ole sellest midagi teatatud.

Kas Z. kaebused on põhjendatud?

68. 16. juunil 1984. a. ilmus N. linna siseasjade osakonda üliõpilasühiselamu komandant S. ja avaldas korrapidajale miilitsaleitnant B-le, et möödunud ööl varastasid tundmatud isikud ühiselamust mitmesuguseid majapidamistarbeid, sealhulgas ka üliõpilastele kuuluvaid.

Kuulanud ära S-i suulise avalduse, kuulas leitnant B. komandandi üle tunnistajana, hoiatades teda vastutuse suhtes teadvalt valeütluste andmise eest ENSV KrK § 175 järgi. S-i ülekuulamine vormistati protokolliga, millele kirjutasid alla S. ja B.

Kas miilitsaleitnant B. toimingud on seaduslikud?

69. Rahvakohtuniku juurde ilmus vabatahtliku rahvamaleva staabi esindaja ning andis edasi teate joodiku ja kakleja N. kuritahtliku huligaansuse kohta, kes juba varem oli võetud vastutusele pisihuligaansuse eest. Oma avalduses palus rahvamaleva staap algatada kriminaalasi ja võtta N. kriminaalvastutusele. Rahvakohtunik keeldus avaldust vastu võtmast, öeldes, et staabi esindajal tuleb selles küsimuses pöörduda miilitsa või prokuröri poole.

Kas rahvakohtunik toimis õigesti?

70. Rajooni rahvakohtusse pöördus kod. P. avaldusega, milles palus võtta kriminaalvastutusele erasüüdistuse korras tema naaber U. selle eest, et viimane tekitas temale ettevaatamatuse tõttu kergeid kehavigastusi. Vaadanud läbi P. avalduse, tuli rahvakohtunik järeldusele, et U. toimepandud tegu pole suure ühiskonnaohtlikkusega, U-d aga iseloomustatakse töökohast positiivselt, mistõttu juhindudes ENSV KrPK §-st 6 keeldus kriminaalasja algatamast.

Kas rahvakohtu otsus selles asjas on õige?

71. Tartu Linna RSN TK siseasjade osakonna korrapidaja juurde tuli J. ja teatas, et kaks tundmatut maskides meesko-danikku tunginud talle Tähtvere pargis kallale, löönud talle kumminuiaga pähe ning röövinud temalt bajaani ja kuldkäekel-

la. Asjaolude kontrollimisel sündmuskojal ei suutnud J. täpselt näidata kohta, kus talle kallale tungiti. Arstlikul läbivaatusel ei leitud tema peas ega kehal mingeid kumminuuga löömise jälgi. Kannatanu J-i kohta saabusid aga andmed, et ta on arvel psühhoneuroloogiadispenseris kui nõrgamõistusHk, tal ei ole kunagi olnud bajaani, ta ei oska sellel ka mängida ja tema tuttavad pole tal näinud käekella.

Mida peab juurdlusorgan antud asjas tegema?

72. Prokuratuuri saabus N-i avaldus palvega algatada kriminaalasi korterinaaber A. suhtes liiderlike tegude pärast, mida viimane olevat N-i kolmeteistkümneaastase tütre kallal toime pannud. Kontrollimise tulemusel, avaldaja, tema abikaasa ja tütre seletuste alusel tuli prokurör järeldusele, et sugukõlvatut tegevust pole A. toime pannud, mistõttu keeldus algatamast kriminaalasja. N-le teatati kriminaalasja algatamisest keeldumisest telefoni teel. N. tuli prokuratuuri ja palus tutvuda toimiku materjalidega ja temale anda ära-kiri määrusest, millega keeldutakse kriminaalasja algatamisest. Prokurör keeldus sellest, teatades, et N-l polevat selleks seaduslikku alust. N. kaebas kõrgemalseisvale prokurörile.

Kuidas peab kõrgemalseisev prokurör reageerima kaebusele?

7. JUURDLUS

73. Tutvunud S-i süüdistusasjaga ENSV KrK § 149 lg. 2 järgi, leidis juurdluse üle järelevalvet teostav prokurör, et S-i süü puskari ajamises ja turustamises ei ole tõendatud ning andis juurdlust teostavale isikule kirjaliku korralduse kriminaalasja lõpetamiseks ENSV KrPK § 168 lg. 1 p. 2 alusel. Juurdlust teostav isik ei olnud prokuröri korraldusega nõus. Ta oli veendunud, et S. tegeleb puskari ajamisega turustamise eesmärgil, ja palus täiendavate andmete saamiseks mõned päevad aega. Prokurör jäi aga oma korralduse juurde.

Mida peab juurdlust teostav isik tegema?

74. N. linna RSN TK siseasjade osakond algatas kriminaalasja taksofonist raha riisumise kohta. Riisumise taga-

järjel sai kannatada ka telefoniaparaat. Operatiiv-jälitusvahenditega tehti kindlaks, et riisumise panid toime taksojuht M. ja kindla töökohata kaheksateistkümnendaastane G. Juurdluse käigus esitati G-le ja M-le süüdistus ENSV KrK § 94 lg. 1 järgi. Esitatud süüdistuses ei tunnistanud G. ennast süüdi ja esitas alibi. M. tunnistas ennast süüdi ja teatas, et pani kuriteo toime koos G-ga, ja et nad said taksofonist kokku üle kuue rubla, mille eest ostsid alkohoolseid jooke raudteejaama restoranist. Kontrollimisel ei leidnud G. alibi kinnitust. Juurdluse lõpuleviimisel ja toimiku materjalide tutvumiseks esitamisel taotles G. kaitsja osavõttu, sest ta ei valda keelt, milles toimub menetlus. Linna sideorganite esindaja aga taotles tutvumist toimiku materjalidega, et esitada tsiviilhagi õige summa ulatuses.

Mida peab juurdlust teostav isik tegema?

75. Tartu rajoonis Äksi külanõukogus pidas juurdlusorgan 24. jaanuaril 1987. a. kell 19.15 kinni G., keda kahtlustati ENSV KrK § 97 lg. 2 järgi kvalifitseeritavas kuriteos, ja paigutas ta Tartu eelvangistuskambrisse. G. kinnipidamisest teatati prokurörile 25. jaanuaril kell 10. Samal ajal jätkati kolhoosi karjalauda põlemamineku asjaolude kontrollimist. Juurdlusorganid ei suutnud aga 27. jaanuari õhtuks koguda küllaldaselt andmeid G-le süüdistuse esitamiseks. Nad taotlesid prokurörielt kinnipeetu suhtes tõkendina vahi alla võtmise sanktsioneerimist, lubades esitada süüdistuse kümne päeva jooksul.

Kas seaduse järgi võib kahtlustatavat ilma talle süüdistust esitamata kinni pidada?

Kui kaua võib kohalikus eelvangistuskambris kahtlustatavat kinni pidada?

76. Kahtlustatuna röövimises peeti M. 29. aprillil kell 23 kinni ja paigutati ENSV KrPK §-s 102 ettenähtud korras eelvangistuskambrisse. 30. aprillil kell 20, pärast kuriteesse puutuvate asjaolude kontrollimist ja M-i kohta täiendavate andmete saamist teatas juurdlusorgan prokurörile koju M-i kinnipidamisest, palus prokuröri tutvuda materjalidega ja anda sanktsioon M-i vahi alla võtmiseks. Prokurör teatas, et teeb seda 3. mai hommikul.

Kas prokuröri korraldus on kooskõlas seadusega?

77. Edasilükkamatute uurimistoimingute teostamiseks on juurdlusorgani korralduses kriminaalasi Kambja metaskonnale kuuluva veoauto GAZ-51 Kambja metaskonna hoovilt ärandamise kohta. Asjaolude kontrollimisel selgus, et auto üheks ärandajaks oli Kambja sovhoosi põllutöölaine, seitsmeteistkümnenda aastane V., kelle tegu kvalifitseeriti ENSV KrK § 197 lg. 1 järgi mootorsõiduki ärandamisena ajutise kasutamise eesmärgil. V. pani kuriteo toime alkoholi joobes. Kogutud materjalidest nähtub, et V. oli varem sageli alkoholi tarvitanud koos Kambja sovhoosi põllutöölise, täiskasvanu K-ga.

Juurdlust teostav isik leidis, et alkoholi kasutati V. initsiatiivil ja mittesüsteemaatilisel, mistõttu ENSV KrK §-s 202 ettenähtud alaealise joomisele kaasatõmbamine on K. käitumises välistatud. K. suhtes keeldus ta kuriteokoosseisu puudumise tõttu kriminaalasia algatamisest.

Kas juurdlust teostav isik talitas õigesti?

78. Autojuht S., kes teenindas tugevdatud režiimiga parandusliku töö kolooniat, peeti kinni koloonia territooriumil, kus tema auto läbiotsimisel, millega ta vedas leiba, avastati narkootilisi aineid. Neid oli S. kinnipeetava A. palvel ostnud turult tundmatult isikult ja pidi üle andma A-le.

Koloonia ülem algatas kriminaalasia ja alustas juurdlust ENSV KrK §-s 210² lg. 1 ettenähtud kuriteo tunnustel.

Rajooni prokuröri arvates ei olnud koloonia ülemal kriminaalasia algatamise ja juurdluse õigust S-i suhtes, kuna viimane pole kinnipeetav. Koloonia administratsioon olevat aga õigustatud kriminaalasia algatama ja juurdlust teostama ainult karistust kandvate kinnipeetavate suhtes.

Kas prokuröri otsus on õige?

79. Seoses linna kultuurimaja aiast kod. M. laiba leidmisega algatas N. linna siseasjade osakond kriminaalasia ENSV KrK § 100 tunnustel ja saatis 10-päevase tähtaja möödumisel materjalid prokurörile eeluurimiseks.

Vaadatud läbi saadud kriminaalasia materjalid, tagastatud prokurör, viidates ENSV KrPK §-le 120 lg. 5 p. 3, kri-

minaalasja miilitsale selleks, et viimane viiks läbi mitmeid täiendavaid protsessitoiminguid, seejärel aga saadaks kriminaalasja prokurörile eeluurimiseks.

Kas prokurör toimis õigesti?

8. EELUURIMINE

80. P. ja U. võeti vastutusele ENSV KrK § 88 lg. 2 p. 1 järgi süüdistatavatena selle eest, et P., töötades auto-transpordibaasis materiaalselt vastutava autojuhi-ekspedii-torina, riisus eelneval kokkuleppel tsemenditehase "Punane Kunda" meistri U-ga viimase vahetul osavõtul 850 kg tsementi 30 rubla 60 kop. väärtuses. Prokurör, tutvunud kriminaal-toimikuga, andis Rakvere Rajooni RSN TK siseasjade osakonna uurimisjaoskonna uurijale kirjaliku juhendi P. ja U. süüdistuse ENSV KrK § 94 lg. 1 järgi ümberkvalifitseerimiseks. Uuriija ei nõustunud prokuröri juhendiga.

Kas uurijal on õigus mitte täita prokuröri korraldust? Missugused on uurija õigused?

81. V-d süüdistati ENSV KrK § 93 lg. 2 p. 2 järgi selles, et ta, töötades Rakvere Tärklise- ja Siirupikombinaadi Painküla tsehhi juhataja kohal varaliselt vastutava isikuna, kuritarvitas oma ametialast seisundit ja riisus Jõgeva rajooni "Estonia" kolhoosi põllult Rakvere Tärklise ja Siirupikombinaadi Painküla tsehhile kuuluvaid kartuleid kokku 3422 kg 273,76 rubla väärtuses.

Kuriteosse puutuvate asjaolude uurimisel selgus, et kartulite riisumisest võttis osa ühe Tallinna tööstusettevõtte autojuht S. Sellega seoses saatis Jõgeva rajooni prokuratuuri uurija Tallinna linna prokuratuuri uurijale erinõude, milles palus S-i tunnistajana üle kuulata ning selgitada kõik kartulivargusse puutuvad asjaolud. Tallinna linna prokuratuuri uurija saatis Jõgeva rajooni prokuratuurile erinõude tagasi teatega, et Tallinna linna aadressbüroo andmeil elab S. Haapsalus. Samas kirjas oli märgitud ka S-i täpne aadress.

Kas erinõude saatmine oli põhjendatud?

Kas sellele reageeriti õigesti?

82. Prokuratuuri uurija võttis läbiotsimise juurde manukatena kaasa IV kursuse üliõpilased A. ja M-i, kes viibisid õppepraktilal prokuratuuris.

1. variant. Üliõpilane A. oli prokuratuuris menetluspraktilal ning täitis mõningaid uurija ülesandeid.

2. variant. Üliõpilane A. oli prokuratuuris menetluspraktilal ning vormistatud ühtlasi tööle uurija-stažöörina.

Kas üliõpilased A. ja M. võivad viibida manukatena uurimistoimingute juures?

83. F-i süüdistati ENSV KrK § 115 lg. 1 järgi. Uurimisel selgus, et F. oli lisaks sellele kuriteole riisunud lihakombinaadist suures koguses lihasaadusi. Temale esitati süüdistus ENSV KrK § 93 lg. 3 järgi. Mõlemad süüdistusastjad ühendati ühiseks menetluseks ja eeluurimine viidi lõpule.

Kas prokurör kinnitab süüdistuskokkuvõtte?

84. Teise astme kohus tühistas kohtueelse ja kohtuliku uurimise ühekülgse ja kriminaalprotsessiseaduse olulise rikkumise tõttu kohtuotsuse L-i süüdistuses ENSV KrK § 161 lg. 2 järgi ja saatis kriminaalasja täiendavaks uurimiseks rajooni prokuratuuri. Kriminaalasja võttis oma menetlusse uurija M., kes uuris sama asja ka enne kohtuotsuse tühistamist. Süüdistatav L. avaldas uurija M-i vastu taanduse, märkides avalduses, et M. ei ole asja uurimisel objektiivne, tal olnud varemgi süüdistav hoiak, mille tõttu uurimine oli ühekülgne ja toimub sama ühekülgsest ka nüüd. Ka ei rahuldavat M. süüdistatava põhjendatud taotlusi täiendavate tunnistajate ülekuulamise kohta, mida märkis teise astme kohuski oma määruses.

Kas uurija tuleb taandada?

85. Seitsmeteistkümneaastast M-i süüdistati selles, et ta ujumise ajal tõmbas alaealise S-i alt ära täispuhutud autokummi, mille tagajärjel S. uppus. Kolmeteistkümneaastane A. nägi seda kõike pealt ja hiljem andis tunnistajana selle kohta ütlusi. Süüdistatav M. esitas uurijale taotluse enda vastastamiseks A-ga, sest viimane valetavat, M. ütluste kohaselt olevat tema autokummi võtnud alles pärast seda, kui S. juba mitu minutit olnud vee all. Uurija rahuldab M-i

taotluse ja vastastas teda tunnistaja A-ga. Vastastamine toimus uurimisisolaatoris, kus M. kinni peeti. Peale uurija oli vastastamise juures ka M-i kaitsja.

Kas vastastamine teostati nõuete kohaselt?

86. F-i süüdistati ENSV KrK § 141 lg. 1 järgi selles, et ta läks joobnud olekus alkoholi ostmiseks raha saamise eesmärgil Vastseliina asulas autobussipeatuses bussi ootavate IV klassi õpilaste juurde ja küsis neilt raha. Rt aga keegi talle raha ei andnud, siis hakkas F., kasutades füüsilist vägivalda, koolipoisse "läbi otsima". Seejuures lõi ta O-le vastu nägu ja võttis temalt ära 2 kopikat, lõi P-le, kellelt ta raha ei saanud, vastu nägu, K. taskust võttis 20 kopikat, kusjuures tõmbas tasku katki; H-lt ta ei saanud raha, mistõttu lõi talle jalaga vastu paremat jalga, tekitades H-le terviserikkega kerge kehavigastuse. Kõik nimetatud koolipoissid tunnistas uurija kannatanuteks, hoiatas neid ENSV KrFK §-s 55 ettenähtud korras ja kuulab kuriteosse puutuvate asjaolude kohta üksikhaaval üle. Ülekuulamise protokollile kirjutasiid alla kannatanu ja uurija.

Kas ülekuulamine toimus nõuete kohaselt?

87. Uurides kriminaalasja R-i röövimises, esitas uurija kannatanule äratundmiseks kahtlustatava S-i ja kodanikud P. ja U. Selle uurimistoimingu kohta koostas uurija protokoll, millele kirjutasiid alla kahtlustatav, kannatanu ja uurija ning manukatena F. ja K.

Kas kriminaalasja uurimisel rikuti protsessinorme?

88. Pärnu rajooni "Sõpruse" sovhoosi karjamaalt kadus nelja-aastane musta-valgekirju lehm. Lehma otsimine lähedal asuvatelt heina- ja karjamaadelt ning metsadest ei andnud tulemusi. Pärnu ja Viljandi rajooni ajalehtedes avaldati teadaanded lehma kadumamineku ja tunnuste kohta ning paluti kodanikke, kes lehmast midagi teavad, teatada Pärnu Rajooni RSN TK siseasjade osakonda. Viis päeva hiljem saabus Viljandi rajoonist kiri, milles teatati, et sellist lehma on nähtud S-i laudas. Asjaolude kontrollimisel selgus, et S. olevat lehma kaks kuud tagasi metsast leidnud ja enda juurde lauta toimetanud. Lehma äratundmiseks sõitis "Sõpruse" sovhoosi karja-

farmi lüpsja M. lehma avastamise kohta. Kui M. lauta astus, pööras lehm pead ja ammus kõvasti.

Kas need andmed on piisavad S-1 vastutusele võtmiseks "Sõpruse" sovhoosi lehma omastamises?

89. Tarbijate kooperatiivi laos revideerimise tulemusel avastatud tööstuskaupade 5500 rubla suuruse puudujäägi asjas määras uurija raamatupidamisekspertiisi. Ekspertiisimääruses esitati eksperdile järgmised küsimused.

- 1) Kas revideerimise tulemusel on puudujäägi summa õigesti kindlaks tehtud?
- 2) Kes on materiaalse kahju eest vastutav?
- 3) Kas on tegemist riisumise või ametialase lohakusega?
- 4) Kas süüdistuskokkuvõttes märgitud kahjusumma 5250 rubla on õige ja miks ta on vähendatud võrreldes revideerimisaktis näidatud summaga?

Analüüsi esitatud küsimusi!

90. Uurijal ei õnnestunud koguda tõendeid, mis oleksid kinnitanud kahe tundmatu isiku kallaletungimist V-le ja temalt bajaani ning käekella röövimist. Tunnistajate teatel ei ole V-l kunagi bajaani olnud, ka ei ole temal nähtud käekella, pealegi ei ole V. muusikamees, ta on nõrgamõistuslik ning arvel psühhoneuroloogiadispenseris. Nimetatud asjaoludel koostas uurija määruse V. suhtes kohtupsühhiaatriakspertiisi läbiviimiseks. Et aga ambulatoorne ekspertiis polnud piisav, tegi uurija määruse V. paigutamiseks psühhiaatriahaiglasse. Sellega V. ei nõustunud.

Kuidas peab uurija toimima?

91. Helve K. kaebuse alusel algatatud kriminaalasjas Heinov V. süüdistuses ENSV KrK § 115 lg. 1 järgi tegi uurija kannatanule ettepaneku ilmuda järgmisel päeval läbivaatusele. Kuna kannatanu ei ilmunud, siis kordas uurija kutset kirjaliikult. Kutses olid märgitud ka põhjusega mitteilmumise tagajärjed, mis on kriminaalprotsessi koodeksis ette nähtud. Käskjalale, kes tõi kutse, teatas Helve K., et ta ei võta kutset vastu ega ilmu prokuratuuri, sest läbivaatus on tema jaoks alandav. Helve K. suhtes kohaldati sundtoomine ja arsti poolt läbivaatus kahe naissoost manuka juuresolekul toimus sundus-

likus korras. Läbivaatuse protokollil koostas uurija arstilt saadud andmete alusel. Protokollile kirjutasi alla uurija, arst, manukad ja kannatanu. Viimane lisas protokollile, et läbivaatus toimus vastu tema tahtmist.

Kas läbivaatus toimus seaduses ettenähtud korras?

92. Viieteistkümneaastasi E-d ja S-i süüdistati selles, et nad eelneva kokkuleppe kohaselt panid Võru linnas toime sissemurdmise ETKVL Võru Rajoonidevahelise Kaubabaasi kultuuritarvete lattu nr. 12, kust varastasid kaks taskuraadiot "Jupiter-2", kaks taskuraadio nahkset kotti, kaks suupilli ja 50 rubla raha. Lattu võis sisse tungida kahe põrandalaua lahtikangutamise teel tekkinud 18 cm laiuse ava kaudu põrandalt. Kuna alaealised E. ja S. end süüdi ei tunnistanud, korraldas uurija uurimiseksperimendi põrandalt lattu sissetungimise võimalikkuse kontrollimiseks. Selleks käskis ta alaealistel E-l ja S-il kahe manuka juuresolekul ronida põrandalt olemasoleva ava kaudu lattu, E. ja S. keeldusid aga seda tegemast, nemad kartvat sinna ronida, sest laopõrandal all olevat väga palju mustust, seal olevat ka väga kitsas ja pime.

Kas uurijal on õigus sellise eksperimendi korraldamiseks?

93. R-i süüdistati selles, et ta, töötades ETKVL Rajoonidevahelise Kaubabaasi laos juhatajana, kuritarvitas oma ametiseisundit ja riisus laost materiaalseid väärtusi. Riisumise varjamiseks vormistas R. vahetult enne lao inventuuri kaheksa fiktiivset väljumiskirja, mille järgi laost oli saadetud kahele kauplusele kaupa kokku 2201 rubla 46 kop. väärtuses, mida aga nimetatud kauplused tegelikult ei saanud. Uurija, võttes väljumiskirjad dokumentidena kriminaaltoimikusse, õmbles need toimikusse ning nummerdamisel said neist leheküljed 78 - 85, ka toimiku sisukirjelduses märkis ta need numbrid. Tutvudes pärast süüdistatava R-i kohtu alla andmist toimikuga, ei leidnud tsiviilhageja esindaja sealt nimetatud dokumente. Oma avastusest teatas ta rahvakohtu esimehele.

Kas ja millise vea tegi uurija dokumentide vormistamisel?

94. P-le esitati süüdistus selle kohta, et ta, töötades Tarvastu Psühhoneuroloogiahaigla abimajandis sigaretalitajana, riisus abimajandist neli põrsast 112 rubla väärtuses, pannes seega ENSV KrK § 93 lg. 2 p. 1 ja 2 järgi toime kuriteo. Samast abimajandist riisus P. veel 100 kanamuna ja 10 liitrit piima ning veel ühe põrsa, kõik kokku 49 rubla 70 kop. väärtuses. See kuritegu on kvalifitseeritud ENSV KrK § 94 lg. 2 järgi. Eeluurimise käigus ei leidnud viimased süüdistusepisoodid (ühe põrsa, munade ja piima vargus) kinnitust ja uurija tegi P. kohta selles osas kriminaalvastutusest vabastamise määruse.

Kas uurija talitas õigesti?

95. Uurija koostas P. süüdistusajajas 350 rubla raha röövimise kohta S-lt järgmise määruse:

"Kriminaalvastutusele võtmisest keeldumise määrus"
Tallinna linnas 17. novembril 1986

Tallinna Lenini rajooni uurimisjaoskonna vanemuurija K., vaadanud läbi kriminaalasja nr. ... materjalid,
tegi kindlaks:

et 29. septembril 1986 kella 20 paiku pani P. ebakaines olekus Tallinnas 16. Oktoobri nimelises pargis toime röövimise, hõivates omastamise eesmärgil S-lt 350 rubla raha.

Toimiku materjalidest nähtub, et P. kohtas koos oma tuttava Z-ga 16. Oktoobri nimelises pargis pingil istuvat S-i. Ajanud juttu, läksid kõik kolm Estonia puisteel asuvasse sööklasse. Sööklas tarvitati alkohoolseid jooke, arve tasus S. Sööklast lahkuti koos, hakates minema läbi 16. Oktoobri nimelise pargi. Pargis jäi P. seisma ja hakkas S. taskuid läbi otsima, võttis viimase rahataskust 350 rubla raha ja pistis oma püksitaskusse. Kui S. püüdis raha tagasi võtta, siis lõi P. teda rusikaga näkku ja nende vahel tekkis rüselus.

Z. ei teadnud, et P. hõivas S-i raha. Ta seisis neist eemal. Eelnevat kokkulepet raha hõivamiseks P. ja Z. vahel ei olnud. Z. sekkus P. ja S-i rüselusse, et neid lahutada. P-lt ta mingit raha ei saanud ega teadnud ka, et viimane

pani toime röövimise. Nimetatud asjaolul puudub tema käitumises kuriteokoosseis.

Arvesse võttes eeltoodut ja juhindudes ENSV KrPK §-st 5 lg. 1 p. 2

m ä ä r a s :

Keelduda 29. septembril 1986 asetleidnud S-i rahahõivamise faktis Z-i kriminaalvastutusele võtmisest kuriteokoosseisu puudumise tõttu ja lõpetada edaspidine menetlus Z-i kohta.

Tallinna Lenini rajooni uurimisjaoskonna
vanemuuriija .....

Kas määrus on õige?

96. Uuriija esitas M-le süüdistuse selle kohta, et ta varastas Tallinnas Ehitajate tee 2 asuvast P.korterist meeste tolmumantli 80 rubla väärtuses; Kadaka puiestee 97 S-i korterist mantli 50 rubla ja äratuskella 5 rubla väärtuses; Kirsimäe t. 9 asuvast R-i korterist käekella "Zim" 21 rubla väärtuses ja meestejalgratta 50 rubla väärtuses. Need kuriteod kvalifitseeriti ENSV KrK § 139 lg. 2 p. 3 järgi. Peale selle tõukas M. Nõmme raudteejaama juures asuval haljasalal T-d, kes selle tagajärjel kukkus, ja võttis temalt ära käekella "Svet" 22 rubla väärtuses. See kuritegu kvalifitseeriti Eesti NSV KrK § 140 lg. 2 p. 1 ja 4 järgi.

Uurimise käigus selgus, et jalgrattavargus R-i korterist ei leidnud kinnitust, aga T-lt varastas M. mitte ainult kella, vaid ka rahakoti, milles oli 56 rubla raha.

Mida peab tegema uuriija nende asjaolude tuvastamisel?

97. S-i süüdistati ENSV KrK § 93 lg. 1 järgi selles, et ta, töötades Koondise EPT Jõgeva Rajoonikoondise laojuhatajana, kuritarvitas oma ametiseisundit ja riisus laost seal ülejäägina oleva, inventeerimisnimekirjades aga märkimata buldooseri tööorgani (tera) väärtusega 350 rubla ning vahetas selle Jõgeva rajooni "Estonia" kolhoosile sea vastu, kelle hinnaks oli 134,60 rubla.

Eeluurimise ajal tasus S. "Estonia" kolhoosile sea hinna 134,60 rubla.

Kellele ja kes peab hüvitama antud asjas materiaalse kahju?

98. R-le esitati süüdistus ENSV KrK § 195 lg. 2 järgi selle kohta, et ta läks hommikul kella 6 ajal arstiabi saamiseks Võhma Linna Haiglasse, kus pani joobnuna toime kuritahtliku huligaansuse. R. rüaskas valju häälega, sõimas haigla töötajaid, hirmutas haigeid ja lõi jalaga meditsiiniõde K-d.

Süüdistuse esitamisel taotles R. endale kaitsjat põhjendusel, et on II grupi invaliid, ärritub kergesti ja pealegi ei valda eesti keelt, milles toimub kriminaalasjas menetlus.

Kas R-i taotlus on põhjendatud?

99. K-d süüdistati ENSV KrK § 139 lg. 2 p. 1 järgi selles, et ta sooritas kod. B. korterist salaja hinnaliste esemete varguse. Eeluurimisel pöördus B. uurija poole avaldusega tunnistada teda kriminaalasjas tsiviilhagejaks. Uurija keeldus oma määrusega B-d tsiviilhagejaks tunnistamast, motiveerides sellega, et kannatanu ei esitanud mingeid dokumente, mis põhjendaksid temale tekitatud kahju suurust.

Kas uurija otsus on õige?

100. R. võeti kriminaalvastutusele ENSV KrK § 93 lg. 2 p-de 1 ja 2 järgi. Süüdistuse esitamisel avaldas R., et ta ei nõustu kuriteo kvalifikatsiooniga ja palus selle ümber kvalifitseerida ENSV KrK §-le 93 lg. 1.

Uurija selgitas, et kuna R. on kahel korral karistatud riigi vara riisumise eest ja kõnesoleva kuriteo pani toime eelneval kokkuleppel isikute grupiga, siis on tema käitumine kvalifitseeritav eeltoodud paragrahvi järgi ja selle muutmiseks alust ei ole.

Pärast seda keeldus R. süüdistatavana vastutusele võtmise määrusele allkirja andmast ning eeluurimise lõpuleviimisel toimiku materjalidega tutvumast.

Mida peab tegema uurija?

101. Uurija menetluses oli kriminaalasi L-i süüdistuses ENSV KrK § 141 lg. 1 järgi. Leides, et asjas on kogutud küllaldaselt tõendeid süüdistuskokkuvõtte koostamiseks ja tunnistanud eeluurimise lõpuleviiduks, esitas uurija toimiku materjalid kannatanule K-le, kes avaldas, et temal eeluurimist millegagi täiendada ei ole.

Pärast seda esitas uurija ENSV KrPK § 169 nõuete täitmiseks toimiku materjalid tutvumiseks süüdistatavale L-le, kes taotles pärast materjalidega tutvumist kahe tunnistaja ülekuulamist tema alibi tõendamiseks. Rahuldanud taotluse, esitas uurija täiendavad materjalid süüdistatavale L-le.

Kas uurija peab esitama täiendavad materjalid ka kannatanule K-le?

102. Uurides kod. S-i surma põhjust, kelle laip leiti jõest, tuvastas uurija, et kannatanu läks suplema alkoholi-joobes, sattus veekeerisesse ja uppus.

Kriminaalasja lõpetamise määrukses juhendus uurija ENSV KrPK §-st 5 lg. 1 p. 8. Eeluurimise üle järelevalvet teostav prokurör juhtis uurija tähelepanu sellele, et kriminaalasja lõpetamine p. 8 järgi olevat vale. S. mingit kuritegu toime pannud ei ole ja seepärast tuleb kriminaalasi lõpetada ENSV KrPK § 5 lg. 1 p. 2 alusel teos kuriteokoosseisu puudumise tõttu.

Millise sätte alusel kuulub kriminaalasi lõpetamisele?

103. T-le esitati süüdistus selle kohta, et ta, töötades Tallinna Tõnismäe Haiglas raamatupidajana ja olles haigla ametiühingukomitee vastastikuse abistamise kassa laekuriks, riisus süstemaatiliselt 1978. aastast kuni 1984. aasta detsembrikuuni kassasse laekunud raha kokku 8554 rubla 20 kop. suuruses summas. Lisaks sellele riisus T., töötades sama haigla autotranspordivahendite juhtide meditsiinilise komisjoni kassapidajana, 1981. aastast kuni 1984. aasta detsembrikuuni süstemaatiliselt autotranspordivahendite juhtide meditsiinilise läbivaatuse tõendite eest kassasse laekunud raha kogusummas 2405 rubla 10 kop. Sellega oli T. toime pannud kuriteo, mis on kvalifitseeritav ENSV KrK § 93¹ järgi.

Eeluurimise lõpuleviimisel küsis uurija T-lt, kas viimane soovib tutvuda materjalidega üksi või kaitsja abil. Süüdistatav T. teatas, et ta ei ole endale kaitsjat valinud ega valigi. Uurija võimaldas süüdistataval tutvuda toimikuga ilma kaitsjata.

Kas uurija toimis õigesti?

9. KRIMINAALASJA ALLUVUS

104. Eesti NSV Ülemkohtu kriminaalajade kohtukolleegeiumi otsuse kohaselt tunnistati V. süüdi Eesti NSV KrK § 101 p. 2 järgi ja talle mõisteti karistuseks vabadusekaotus kümneks aastaks tugevdatud režiimiga koloonias. V. tunnistati süüdi selles, et ta huligaansel ajendil tappis Pärnu rajoonis Tihemetsa külanõukogus Tihemetsa sovhoostehnikumi Allika osakonna keskuse juures 18-aastase S-i, lüües viimasele noaga kõhtu. Tapetu vanemad esitasid Eesti NSV prokurörile kaebuse kohtuotsuse tühistamiseks järelevalve korras, motiveerides sellega, et kohus oleks pidanud asja arutama mitte Tallinnas, vaid väljasõiduistungil Tihemetsa sovhoostehnikumi ruumides, sest kuritegu on kohaliku elanikkonna hulgas tekitanud nõrdimust. Kannatanud aga ei saanud tervisliku olukorra tõttu sõita Tallinna kohtuistungile. Kuigi nemad, s.t. tapetu vanemad, ei tunne kuriteosse puutuvaid asjaolusid, on nad moraalselt taastamatut kahju kandnud.

Kas asja arutamine võis toimuda Tallinnas?

105. Eesti NSV Ülemkohtu kriminaalajade kohtukolleegeium tühistas kassatsioonikorras Põlva rajooni rahvakohtu otsuse N-i süüdistuses Eesti NSV KrK § 88 lg. 3 p. 1 järgi ja saatis kriminaalaja tagasi samasse kohtusse arutamiseks teise kohtukoosseisuga. Kohus teises koosseisus tegi kriminaalajas uue otsuse, kuid sellegi tühistas teise astme kohus ning kriminaalasi saadeti taas samasse kohtusse tagasi uues koosseisus arutamiseks. Et aga Põlva rajooni rahvakohutus oli vaid kaks kohtunikku, saatis rahvakohtu esimees N-i süüdistuses kriminaalaja arutamiseks Tartu rajooni rahvakohtule.

Kas rahvakohtu esimees talitas õigesti?

106. D. pani Tartu linnas röövimise teel toime eriti suures ulatuses riigi vara riisumise. Ta tabati kuriteo kohalt. Varem oli D. samasuguse kuriteo toime pannud Pihkva linnas. Pihkva oblasti prokuratuuri uurimisorganid kuulutasid ta tagaotsitavaks. Kriminaalajad D. kuritegude kohta

ühendati ühiseks menetluseks ja eeluurimine tehti ülesandeks Eesti NSV Prokuratuuri eriti tähtsate asjade uurijale. Toimiku materjalidega tutvumisel eeluurimise lõpuleviimisel taotles D. kriminaalasja arutamist Pihkva oblasti kohtus, kus tema kaitseõigus olevat rohkem kindlustatud kui Eesti NSV Ülemkohtus.

Kas süüdistatava taotlus on põhjendatud?

Missugune kohus peab antud asja arutama?

107. M. esitas rahvakohtule kaebuse, süüdistades alam-polkovnik G-d solvamises. Kohus arutas pärast tagajärjetut lepitamiskatset sisuliselt erasüüdistusasja, tunnistas G. süüdi ja mõistis talle karistuseks neli kuud paranduslikke töid töötasust 15 % kinnipidamisega riigituludesse. Süüdimõistetud esitas kassatsioonikaebuse.

Kas kohtuotsus on seaduslik?

108. A. esitas T. vastu erasüüdistuse viimase võtmiseks kriminaalvastutusele laimamise eest. Erasüüdistuse kohaselt oli T. saatnud A. töökohta allkirjadeta, laimava sisuga postkaarte. Rahvakohus keeldus kriminaalasja algatamisest ja saatis A. kaebuse majavalitsuse seltsimehelikule kohtule lahendamiseks. A. ei olnud rahvakohtu määrusega nõus ja esitas ENSV Ülemkohtule erikaebuse, sest T. erasüüdistusasjad olevat korduvalt olnud seltsimehelikes kohtutes arutamisel, kuid T. polevat mingeid järeldusi teinud.

Kas rahvakohus tegi õige määruse?

109. Paide Rajooni Tarbijate Kooperatiivi autojuhti V-d süüdistati selles, et ta sõjaväeteenistuses viibimise ajal, 24. detsembril 1983. a. kella 17 paiku, juhtides väeosale kuuluvat veoautot Harju rajoonis Tallinna-Klooga teel, ei olnud ümbritseva olukorra ja selle muutuste suhtes tähelepanelik, ei arvestanud liiklemiskiiruse valikul libedat teed, mistõttu ootamatul pidurdamisel 45 - 50-km tunnikiruse juures tekkinud külglibisemisel paiskus auto vasakule teeservale ja põrkus kokku vastassuunas liikuva abimootoriga jalgrattaga "Riga-5", mida juhtis T., kes kokkupõrke tagajärjel sai raskeid kehavigastusi. V. põgenes sündmuskohalt ning jäi tabamata pikema aja jooksul. Alles pärast V. vabanemist sõ-

javäeteenistusest võeti ta süüdistatavana vastutusele.

Missugune kohus peab arutama V. süüdistusasja?

110. Reakosseisu kuuluvat sõjaväelast K-d süüdistati kuriteos, mis on kvalifitseeritav ENSV KrK § 100 järgi. Enne sõjaväeteenistusse kutsumist viibis ta 23. juunil 1981. a. ebakainena Tartu rajoonis Äksi k/n Ranna puhkepargis jaanitulel, kus kella 21.20 ajal kakluse käigus tappis R-i, lüües viimasele pussiga südamesse.

Missugusele kohtule allub K. süüdistusasi?

111. S. tappis huligaansel ajendil K. Pärast kuriteo toimepanekut tuli ta oma tuttava sõjaväelase U. juurde viimase korterisse, rääkis kuriteost U-le ning palus talt abi kuriteo jälgede hävitamiseks ning enda varjamiseks. U. aitas S-l pesta riidetelt vereprintsmed, andis viimasele oma jalanõud ja võimaldas tal nädala jooksul oma korteris elada. Kõik need asjaolud tehti eeluurimisel kindlaks. Vastutusele võeti S. ENSV KrK § 101 p. 2, U. aga ENSV KrK § 180 järgi.

Missugune kohus peab antud asja arutama?

10. KOHTU ALLA ANDMINE

112. Rahvakohtu esimees, tutvunud kriminaalasjaga P. süüdistuses S-le ülliraske kehavigastuse tekitamises, mille tagajärjel S. suri, leidis, et antud asjas on tegemist mitte kehavigastuse tekitamise, vaid tahtliku tapmisega. Rahvakohtu esimees määras kohtu alla andmise otsustamise kohtu korraldavale istungile ja teatas sellest prokurörile. Prokurör saatis kohtusse nõudekirja, milles palus toimik järelevalve korras läbi vaatamiseks tagastada.

Kuidas peab reageerima kohus prokuröri nõudekirjale?

113. Rahvakohtuniku 1. veebruari 1985. a. määrusega anti B. kohtu alla ENSV KrK § 157 lg. 1 järgi jahipidamiseskirjade rikkumise pärast. Järgmisel päeval nõudis rajooni prokurör kriminaaltoimiku B. süüdistusasjas tagasi ja teatas, et 31. jaanuaril 1985. a. pani B. toime O. tapmise katse, tekitades viimasele ülliraske kehavigastuse. B. tunnis-

tas end selles kuriteos süüdi ning teatas, et tegi seda kättemaksu eesmärgil, sest O. kaebuse alusel võeti B. salaküttimise eest vastutusele. Prokurör palus tagastada kriminaaltoimik, ühendamiseks mõlemad kirjeldatud episoodid ühiseks menetluseks.

Kuidas peab rahvakohus toimima?

114. Rajooni prokurör saatis H. süüdistuses ENSV KrK § 195 lg. 2 järgi kriminaaltoimiku ühes süüdistuskokkuvõttega rahvakohtusse süüdistatava H. kohtu alla andmise otsustamiseks. Kohtunik, tutvunud toimikuga, tegi kindlaks, et H. ei valda eesti keelt, eeluurimisel kuulati süüdistatav üle tõlgi abil. Kuna aga süüdistuskokkuvõtte oli eestikeelne, siis kutsus kohtunik kokku kohtu korraldava istungi, kus tehti määrus kriminaalasi saatmiseks prokuratuuriorganitele, tagamaks süüdistuskokkuvõtte tõlkimine keelde, mida valdab süüdistatav.

Kas määrus on seadusega kooskõlas?

115. Süüdistatavate Ü. ja F-i kohtu alla andmise otsustamisel tegi N. rajooni rahvakohus, koosseisus kohtunik P. ja rahvakaasistujad A. ja S., kohtu korraldaval istungil määruse saata kriminaalasi täiendavaks uurimiseks selgitamiseks, kas peale paberivabriku energiatsehhi veel teisedki tsehhid ja ettevõtted reostasid jõe vett ja põhjustasid seega kalamajandusele kahju.

Prokuröri eriprotestis taotleti kohtumääruse tühistamist ja asja saatmist kohtusse sisuliseks lahendamiseks, sest määruses esitatud asjaolud on eeluurimisel juba selgitatud ja nende veelgi põhjalikum selgitamine on võimalik kohtus tunnistajate ja ekspertide ülekuulamise teel. Teise astme kohus rahuldab prokuröri eriprotesti ja kriminaalasi saabus kohtu alla andmise küsimuse otsustamiseks samasse kohtusse tagasi.

Kas kohtunik P. ja rahvakaasistujad A. ja S. võivad otsustada selles asjas süüdistatavate kohtu alla andmist?

116. Eesti NSV Ülemkohtusse saabus kriminaalasi J-i süüdistuses ENSV KrK § 101 p. 2 järgi K. tahtlikus tapmises huligaansel ajendil. J-i kohtu alla andmise otsustamisel lei-

dis kohtu korraldav istung, et kriminaalasjas puuduvad tõendid, mis kinnitaksid, et tapmine on toime pandud raskendavatel asjaoludel. Kohus leidis, et tegemist oli tapmisega kakluse ajal, mida alustas K. Kohtu korraldav istung andis J-i kohtu alla ENSV KrK § 100 järgi, muutmata seejuures süüdistust oma sisult esialgsest süüdistusest oluliselt erinevaks ning saatis asja Tartu Rajooni Rahvakohtule sisuliseks arutamiseks.

Kas ENSV Ülemkohus talitas õigesti?

Kas Tartu Rajooni Rahvakohus peab J-i kohtu alla andmise uuesti otsustama?

117. Süüdistatava V. kohtu alla andmise otsustamisel L-i vägistamise tõttu lõpetas kohus kriminaalasja V. süü tõendamatuses tõttu kuriteo toimepanemises. Lõpetamise määruses märgitakse, et süüdistust kinnitavad ainult kannatanu L-i ütlused, süüdistatav V. aga eitab süüd. Määruses märgitakse veel, et L. ja V. on tuttavad pikemat aega, viimasel ajal on nad tülitsenud, ja et L-i ütlused on vastuolulised.

Kas kohtul oli alust kriminaalasja lõpetamiseks?

118. Süüdistatava Ö. kohtu alla andmise otsustamisel lõpetas kohus korraldaval istungil ENSV KrK § 49 lg. 1 alusel Ö. suhtes kriminaalasja. Ö. ei nõustunud kriminaalasja lõpetamise motiiviga ja esitas ENSV Ülemkohtule erikaebuse, milles märkis, et temale inkrimineeritud kuriteos ei tunnista ta ennast süüdi ning taotleb asja sisulist arutamist ja õigeksmõistvat kohtuotsust.

Kas kriminaalasi lõpetati õigesti?

Kuidas lahendab teise astme kohus Ö. kaebuse?

119. Süüdistatava D. kohtu alla andmisel leidis kohtunik, et uuriija on alusetult lõpetanud L-i suhtes kriminaalasja viitega süü tõendamatuses. Tegelikult on aga küllaldaselt tõendeid L-i süü kohta riigi vara riisumisel D-le kaasaaitamises.

Mida peab kohtunik tegema?

120. Kohtunik, tutvunud prokuratuurist saabunud kriminaaltoimikuga T. süüdistuses ENSV KrK § 93 lg. 3 järgi, leidis, et eeluurimisel arestiti selline T. vara, mis seaduse

järgi ei kuulu arestimisele ega konfiskeerimisele (voodi, söögilaud, riidekapp, lapsetarbed). Leidnud, et kriminaalasja arutamiseks kohtuistungil on küllaldaselt alust, tegi kohtunik T. kohtu alla andmiseks määruse, vabastades ühtlasi aresti alt T. sellise vara, millele ei või pöörata täitedokumentide järgi sissenõuet.

Kas kohtunik toimis õigesti?

121. Kannatanu S. esitas eeluurimise ajal tsiviilhagi ja ta tunnistati süüdistatava P. suhtes tsiviilhagejaks 120 rubla nõudes. Kohtu alla andmise otsustamisel tuli kohtunikul otsustada ka tsiviilhageja S-i avaldus, milles taotleti hagiavalduse tagastamist, sest süüdistatava P. sugulased olid kahju hüvitanud. Selle avalduse alusel tegi kohtunik määruse, mille motiveerivas osas märkis: "Kuna S-le kuriteoga tekitatud materiaalse kahju on süüdistatava P. sugulased kannatanule hüvitanud ning tsiviilhagi läbivaatamiseks puudub alus, kõrvaldada see kriminaalasjast".

Kas kohtunikul on õigus teha niisugust määrust?

Kas määrus on seaduslik?

11. KOHTULIK ARUTAMINE

122. Kes loetletavatest kriminaalprotsessi subjektidest võivad esitada taotlusi a) kohtuistungil ettevalmistavas osas, b) kohtuliku uurimise käigus, c) kohtulike vaidluste käigus:

- 1) prokurör,
- 2) kohtualune,
- 3) ühiskondlik kaitsja,
- 4) tunnistaja,
- 5) kannatanu,
- 6) ekspert,
- 7) tsiviilkostja,
- 8) spetsialist,
- 9) tsiviilkostja esindaja,
- 10) kaitsja,
- 11) tsiviilhageja,

- 12) tõlk,
- 13) ühiskondlik süüdistaja,
- 14) tsiviilkostja esindaja.

123. Kellele järgmistest kriminaalprotsessi subjekti-dest võib kohtuistungil esitada taanduse:

- 1) kohtunik,
- 2) prokurör,
- 3) kaitsja,
- 4) spetsialist,
- 5) ühiskondlik süüdistaja,
- 6) kohtuistungi sekretär,
- 7) ekspert,
- 8) ühiskondlik kaitsja,
- 9) tunnistaja,
- 10) tõlk.

124. Kohtulikul arutamisel eitas kohtualune D. oma süüd ENSV KrK § 201 järgi ja taotles kohtuliku arutamise kuulutamist kinniseks. Oma taotlust põhjendas D. väitega, et kohtulikul uurimisel ei andvat tunnistajad pealtkuulajate jüuresolekul ütlusi nende eneste intiimellu puutuvate asjaolude kohta, mistõttu ei olevat objektiivset tõde võimalik tuvastada.

Kuidas peab kohus antud asjas talitama, kui kohtu alla andmise staadiumis otsustati asja avalikul kohtuistungil arutada?

125. G-d, Z-d ja M-i süüdistati selles, et nad P. linna lähedal metsas vägistasi S-i. Kohtueelsel uurimisel kuulati S. kannatanuna üle, teostati tema läbivaatus ja G., Z. ja M-i äratundmine. S. elab ja töötab Leningradis, P. linna oli ta sõitnud suvitama. Enne eeluurimist lõpuleviimist sõitis S. Leningradi, teatades uurijale, et ei soovi toimiku materjalidega tutvuda. Kohtulikule arutamisele S. ei ilmunud ega teatanud mitteilmumise põhjust. Pärast kohtuliku arutamise mitmekordset edasilükkamist saatis P. rajooni rahvakohus Leningradi linna N. rajooni rahvakohtule erinõudmise S-i kui kannatanu ülekuulamiseks kohtus. Leningradi linna N. rajooni rahvakohus seda ka tegi. P. rajooni rahvakohus arutas G., Z.

ja M-i süüdistusasja kannatanu osavõttuta ning kohtuliku uurimise käigus avaldas kannatanu S-i ütlusi Leningradi linna N. rajooni rahvakohtu kohtuistungis protokolli järgi.

Kas kohtulik arutamine toimus nõuetekohaselt?

126. Kaitsja taotles Tartu Rajooni Rahvakohtus L-i süüdistusasja kohtulikult arutamisel P. ülekuulamist tunnistajana, mida ka kohus pidas vajalikuks. Et aga P. elab Valgas, tegi kohus kaheks päevaks vaheaja ning arutas selle aja jooksul teist kriminaalasja, mis oli määratud arutamiseks pärast L-i süüdistusasja. P. ilmumisel jätkas kohus L-i süüdistusasja arutamist ja tegi süüdimõistva otsuse.

Missugust kohtuliku arutamise üldtingimust kohus rikkus?

Kas kohtuotsus kuulub tühistamisele?

127. N-i süüdistati P. solvamises ENSV KrK § 130 järgi. Asja kohtulikule arutamisele kohtualune N. ei ilmunud. Ta esitas kohtule avalduse, milles palus kohut asja arutada ilma tema osavõttuta, sest tal ei olewat süda päris terve ning arst käskinud tal hoiduda igasugustest ärritustest.

Mida peab kohus tegema?

Variants: Mida peab kohus tegema siis, kui mõjuvate põhjusteta ei ilmunud kohtulikule arutamisele kannatanu P, kohtualune N. oli aga kohal?

128. Kohtualune U. rikkus kohtuistungis ajal korda: väljendus ebatsensuuriselt, trampis jalgadega ega täitnud eesistuja korraldusi. U. eemaldati istungisaalist kohtumääruse alusel. Eesistuja ei andnud kohtualusele viimast sõna ja kohtuotsus kuulutati kohtualuse juuresolekuta.

Kas asja arutamine toimus nõuetekohaselt?

129. T. süüdistusasja kohtulikule arutamisele oli kutsutud kümme tunnistajat. Neist ilmus kohale neli, kaks ei ilmunud mõjuvatel põhjustel, nelja mitteilmumise põhjused jäid kohtul teadmata. Kuulanud ära prokuröri arvamuse, kes taotles asja arutamise edasilükkamist, samuti protsessiosaliste arvamused, kes taotlesid asja arutamise jätkamist, määras kohus jätkata asja arutamist ning avaldada ilmutamata jäänud tunnistajate kohtueelsel uurimisel antud ütlusi vajaduse korral.

Kas kohus täitis kohtuliku arutamise kohta kehtivad üldnõuded?

130. N. oli kohtu alla antud ENSV KrK § 139 lg. 2 p. 2 ja 3 järgi sellepärast, et ta koos K-ga varastas Kingissepa linna autobussijaama koridoris maganud meeskodanikult, kelle isik jäi kindlaks tegemata, transistorraadio "VEF 12", mille väärtus on 93 rubla 2 kop. Ka varastas N. Kingissepa rajoonis Kärla külanõukogu territooriumil asuva Tuuli talu õuelt käia väärtusega 20 rubla.

Kohtuliku arutamise käigus tunnistas N. end süüdi. N-i kaitsja aga taotles kriminaalasja saatmist täiendavaks uurimiseks põhjusel, et N-i ei tutvustatud toimiku materjalidega, sest ta oli etapeeritud Kingissepa linnast Tallinna uurimisisolaatorisse, mistõttu ei saanudki materjalidega tutvuda.

Mida peab kohus tegema, kui see osutub õigeks?

131. V. anti kohtu alla sellepärast, et ta, juhtides Kuivastu-Kingissepa maanteel sõiduautot "Moskvits-408" ja nähes ees purjus jalgratturit, kes tõkestas möödäõitu oma ebakindla sõiduga, üritas siiski mööda sõita, kuigi selleks vajalikku ruumi ei olnud. Selle tagajärjel olevat V. tekitanud jalgrattur M-le ülliraske kehavigastuse. Kohtuliku uurimise käigus tehti aga kindlaks, et M. jäi mitte V. poolt juhitava auto, vaid teise, järeldäõitava auto alla, mis sündmuspaigalt kiiresti ja märkamatuult eemaldus.

Mida peab kohus tegema antud asjas?

132. Mare R-i süüdistati selles, et ta, töötades karjatalitajana, riisus koos Enno R-ga kolhoosi karjalaudast omastamise teel 600 kg segajahu maksumusega 90 rubla. See-ga panid Mare ja Enno R. toime kuriteo, mis on kvalifitseeritav ENSV KrK § 93 lg. 2 p. 1 järgi. Kohtulikul arutamisel selgus, et kolhoosi karjatalitaja Mare R. ja sama kolhoosi karjak Enno R. ei ole ametiisikud, nendega ei võinud seaduse järgi materiaalse vastutuse lepingut sõlmida. Neile oli jahu välja antud seoses tööülesannete täitmisega, seega panid nad toime ENSV KrK § 88 lg. 2 p. 1 järgi kvalifitseeritava teo.

Kas kohus peab saatma asja uue süüdistuse esitamiseks täiendavale uurimisele või tegema kohtuotsuse?

133. Kohtusse saabus süüdistuskokkuvõte, milles M-i tegu oli kvalifitseeritud ENSV KrK § 204 lg. 2 järgi. Kohtu korraldava istungi määrusega kvalifitseeriti M-i tegu ümber §-le 204 lg. 1. Kohtulikul arutamisel selgus, et esialgne kvalifikatsioon oli õige.

Mida peab tegema kohus?

134. Nimetage, millised loetletavatest protsessitoimingutest on lubatavad kohtuliku uurimise käigus:

- 1) kohtualuse ülekuulamine,
- 2) ekspertiis,
- 3) tsiviilkostja ülekuulamine,
- 4) kannatanu ülekuulamine,
- 5) äratundmiseks esitamine,
- 6) sündmuskoha vaatlus,
- 7) ütluste ja olustiku seostamine,
- 8) spetsialisti ülekuulamine,
- 9) isiku läbivaatus,
- 10) eksperiment,
- 11) läblotsimine,
- 12) tsiviilhageja ülekuulamine,
- 13) vastastamine,
- 14) võetus.

135. V. anti kohtu alla süüdistatuna ENSV KrK § 102 järgi. Kohtulikul arutamisel tekkis kohtul kahtlus kohtualuse psüühilises seisundis. Kohus otsustas määrata kohtupsühi-aatriaeexpertiisi ja asja menetluse peatada.

Hinnake kohtu tegevust.

136. Kohtueelsel uurimisel oli määratud kirjaekspertiis. Vastavalt eksperdi arvamusele puudus identsus võltsitud dokumendis oleva allkirja ja süüdistatava M-i allkirja vabaproovide vahel. Kohtuistungil selgus, et M-i ei olnud eeluurimisel tutvustatud ekspertiisimäärusega. Samuti ei olnud talle tutvustatud tema õigusi vastavalt ENSV KrPK §-le 157.

Kohus, olles kohapeal nõu pidanud, otsustas määrata täiendekspertiisi.

Hinnake kohtu tegevust! Milline on ekspertiisi tegemise kord kohtus?

137. K. ja L. võeti süüdistatavatena vastutusele selle eest, et nad riisusid kokkuleppel Harju rajoonis Keila veetornist Harju Kommunaalettevõtete Kombinaadile kuuluva pumba ja mootori kokku 85 rubla 77 kop. väärtuses. Riisunud esemed realiseerisid nad alkohoolsete jookide ostmiseks raha saamise eesmärgil. Eeluurimisel tehti kindlaks, et riisumise organiseeris L.

Asja kohtulikul arutamisel tunnistasid kohtualused K. ja L. end süüdi. Nende kuritegu tehti kindlaks tunnistaja Ü ütlustega, Ü-le müüdi riisunud esemed. Kohtulikul arutamisel tehti kindlaks, et pumba ja mootori riisumise initsiaatoriks polnud mitte kohtualune L., vaid K., kes tundis hästi Keila veetornis valitsevat korda ja isiklikult ka Ü-d.

Mida peab kohus tegema?

138. T-d süüdistati selles, et tema, töötades Udriku invaliididekodu vanemraamatupidajana ja kasutades direktor L-i ametialast lohakust (direktor andis allkirju tühjadele pangatšekkidele ega kontrollinud hiljem nende kasutamist), riisus Udriku Invaliididekodu arvelt, kirjutades pangatšekile suurema summa kui tšeki kontsule, kokku 2761 rubla 50 kop.:

- 2. septembril 1980. a. tšekiga nr. 101701 KC 855,50 rbl.,
- 9. septembril 1980. a. tšekiga nr. 101707 KC 400 rbl.,
- 22. oktoobril 1980. a. tšekiga nr. 101707 KC 108 rbl.,
- 30. oktoobril 1980. a. tšekiga nr. 101718 KC 500 rbl.,
- 6. novembril 1980. a. tšekiga nr. 101721 KC 398 rbl.,
- 9. detsembril 1980. a. tšekiga nr. 097026 KC 500 rbl.

T. on seega toime pannud kuriteo, mis on kvalifitseeritav ENSV KrK § 93 lg. 3 järgi.

Kohtulikul arutamisel selgus, et peale loetletud riisumiste on T. 24. detsembril 1980. a. riisunud tšekiga nr. 097033 KC veel 400 rubla.

Mida peab kohus tegema, kui T. tunnistab end süüdi sel-

legi summa riisumises, kuigi viimase episoodi kohta ei ole T-le süüdistust esitatud ja selle pärast pole teda kohtual- la antud?

139. Nimetage, kes loetletavatest subjektidest võivad osa võtta kohtulikest vaidlustest:

- 1) kohtunik,
- 2) prokurör,
- 3) ekspert,
- 4) ühiskondlik süüdistaja,
- 5) tsiviilhageja esindaja,
- 6) tsiviilhageja,
- 7) kannatanu,
- 8) tunnistaja,
- 9) ühiskondlik kaitsja,
- 10) kohtualune.

Kes veel võivad vaidlustes osaleda?

140. Millistel juhtudel esitatavast loetelust on tegemist kriminaalprotsessiseaduse olulise rikkumisega, mis toob kaasa rahvakohtu poolt kriminaalasja saatmise täiendavale eeluurimisele:

I

- 1) ei ole esitatud süüdistust;
- 2) ei ole määratud ekspertiisi, kuigi see oli mingi küsimuse lahendamiseks obligatoorne;
- 3) on rikutud eeluurimise tähtaega;
- 4) vahi alla võtmine oli toimunud prokuröri sanktsioonita;
- 5) süüdistuskokkuvõttel puudus prokuröri allkiri;
- 6) eeluurimist teostas isik, kes antud asjas oleks pidanud taanduma.

II

- 7) sündmuskoha vaatlus oli läbi viidud manukateta;
- 8) varalist kahju kandnud isik ei olnud tunnistatud kannatanuks;
- 9) kriminaalasja materjalides puudus määrus asja võtmise kohta uurija poolt oma menetlusse;
- 10) ekspertiis on tehtud enne kriminaalasja algatamist;

11) süüdistataval, kes ei valda menetluse keelt, puudus tõlk;

12) isik oli enne süüdistuse esitamist 15 päeva vahi all.

141. Näidake ja põhjendage, millistel juhtudel peab kohtus saatma asja täiendavale eeluurimisele:

1) kohtualune loobus kohtulikult arutamisel ütlustest, mida ta oli andnud eeluurimisel;

2) selgus, et uurija ei olnud võtnud kõiki vajalikke meetmeid tsiviilhagi tagamiseks ja vara konfiskeerimiseks;

3) kaitsja oli esitanud põhjendatud taotluse läbiotsimise kohta kannatanu korteris ning suvilas;

4) tunnistajate ütlustes on olulisi vastuolusid;

5) tuvastati, et versiooni ka teiste isikute osavõtu kohta kuriteo toimepanemisest ei ole uuritud küllaldaselt;

6) eeluurimisel ei ole kindlaks määratud hüvitamisele kuuluva materiaalse kahju suurus.

142. Rahvakohus lõpetas oma määrusega kriminaalasja K. süüdistuses ENSV KrK § 130 järgi, tuginedes ENSV KrPK §-le 221 lg. 2. Motiveerides sellist otsust, märkis kohus, et kannatanu A., kelle kaebuse alusel asi algatati, ei ole kolmel korral ilmunud kohtuistungile. Tema mitteilmumise põhjused pole teada.

Hinnake kohtu tegevust!

12. KOHTUOTSUSE TEGEMINE

143. Kohtuotsuse tegemisel D. süüdistuses R-le ülliraske kehavigastuse tekitamises olid kohtunikel kuriteo kvalifikatsiooni ja karistuse küsimustes eri seisukohad. Rahvakaasistuja S-i arvates pani kohtualune D. toime kuriteo ENSV KrK § 107 lg. 1 järgi ja teda tuleb karistada nelja-aastase vabadusekaotusega üldrežiimiga parandusliku töö koloonias. Rahvakaasistuja L. asus seisukohal, et tegemist on kehavigastuse tekitamisega hingelise erutuse seisundis ja D. kuritegu on kvalifitseeritav ENSV KrK § 109 lg. 1 järgi ning temale tu-

leks mõista kaks aastat vabadusekaotust üldrežiimiga parandusliku töö koloonias.

Kohtu eesistuja K. aga leidis, et D. on toime pannud kuriteo ENSV KrK § 107 lg. 1 järgi ja teda tuleb karistada kuueaastase vabadusekaotusega tugevdatud režiimiga parandusliku töö koloonias. Et kohtunikud ei jõudnud kokkuleppele, tegi eesistuja ettepaneku esitada kaasistujatel eriarvamus ja tegi kohtuotsuse, tunnistades D. süüdi ENSV KrK § 107 lg. 1 järgi ning mõistis talle karistuseks kuus aastat vabadusekaotust üldrežiimiga parandusliku töö koloonias.

Kas kohtuotsus on seaduslik?

144. J. tunnistati süüdi ja karistati ENSV KrK § 93 lg. 3 järgi kümneaastase vabadusekaotusega tugevdatud režiimiga parandusliku töö koloonias ilma vara konfiskeerimata ning temalt mõisteti teeninduskombinaadi kasuks välja 8160 rubla 90 kopikat.

J. töötas teeninduskombinaadis mööblipolsterdajana ja tema ülesandeks oli ka kodanikelt teenustööde eest raha vastuvõtmine ja laekunud summade üleandmine tsehhi kassasse. Ajavahemikus 1. jaan. 1977 kuni 1. märtsini 1980 riisus J. süstemaatiliselt tema kätte laekunud raha kokku 8160 rubla 90 kop. suuruses summas.

Kohtuliku arutamise käigus väitis J., et tema süüdistamine raha omastamises ei ole õiglane. Sadulsepa- ja klaasimistööde eest raha vastuvõtmine oli tema kohustuseks tehtud põhjendamatult, sest niisuguseks tööks polnud ta ette valmistatud. Vastava kvalifikatsiooni puudumise tõttu ei olnud ta suuteline kontrollima, kas tema poolt üleantud rahasummad vormistas kassapidaja õigesti või mitte. Kohtuotsuse motiveerivas osas jäeti need väited tähele panemata ning märgiti, et kohtualusel J-l mööblipolsterdajana on suured tööalased kogemused, teenustööde eest raha vastuvõtmine toimub kõigil tööaladel ühesugustel alustel ning et kohtualune J. ei ole suutnud kohtus tõendada, et laekunud summade üleandmisel tsehhi kassasse oleks olnud vigu.

Kas kohtuotsus on õigesti motiveeritud?

145. N., keda karistati rahvakohtu 24. juuni 1980. a. otsusega riigi vara riisumise eest, tunnistati süüdi selles,

et ta pärast nimetatud kuriteoasjas eeluurimise lõpuleviimist, kuid enne kohtuotsuse tegemist, tungis 7. juunil 1980. a. valemõtmega ukse avamise teel Tallinnas Kiisa t. 111 H. korterisse ja varastas sealt ülikonna väärtusega 88 rubla, mille müüs 30 rubla eest. N. tunnistati süüdi ka selles, et ta alates 5. märtsist 1980. a. elas Tallinnas ilma sisse registreerimata, mille eest teda 30. aprillil 1980 karistati administratiivkorras. Sellele vaatamata ei registreerinud N. end Tallinna sisse. Arvestades kõiki neid asjaolusid tegi kohus koos otsusega ka määruse, milles pöördus Tallinna Linna Keskrajooni Sõjakomissariaadi poole taotlusega kaaluda N-lt sõjaväelise auastme - kapten - äravõtmist.

Kas kohus talitas õigesti?

Kas kohtumäärus on seaduslik?

146. Rahvakohus tunnistas L-i süüdi selle eest, et ta ajavahemikus 1984. a. veebruarist kuni 1984. a. juunini, külastades sageli Loksa Tarbijate Kooperatiivi Kõnnu kauplust ja kasutades aega, mil kaupluse töötajad viibisid laoruumis tema poolt tellitud kaupa toomas, riisus kassast süstemaatiliselt 5-15 rubla haaval raha kogusummas 645 rubla. Kohutuistungil tunnistas L. end süüdi, seletades, et on kaupluse kassast riisunud raha mitte üle 200 rubla.

Materjalidega on tõendatud, et Kõnnu kaupluses avastati 8. juunil 1984. a. 1012 rubla 79 kop. suurune puudujääk, mis oli tekkinud ajavahemikul 18. septembrist 1983 kuni 8. juunini 1984 ja mille tasusid kaupluse töötajad.

3. juulil 1984 ostis L. kauplusest rosinaid ja juhataja K. läks neid laost tooma, jättes L-i kauplusesse üksi. Kasutades olukorda, võttis L. kaupluse kassast 15 rubla. Sel hetkel sisenes müüja M. ja tabas L-i kuriteolt. Asja uurimisel tunnistas L., et on väikeste summade kaupa võtnud raha kaupluse kassast ka varem, kuid kokku mitte üle 200 rubla. L. tasus nimetatud summa kooperatiivile. Riisutud summa suuruse kohta rohkem tõendeid ei ole.

Millele rajas kohus oma otsuse?

147. T-le esitati süüdistus selle kohta, et ta varastas juunis kondiitritoodete vabriku "Kalev" karamellitseh-

hist, Tallinn, Hallivanamehe tee 2, kolm kilogrammi sidrunhapet 45 rubla väärtuses. See kuritegu kvalifitseeriti Eesti NSV KrK § 94 lg. 2 järgi. T-le esitati süüdistus ka selle kohta, et ta augustis varastas salaja samast tsehhist 24 kilogrammi india pähkleid väärtusega 52 rubla 80 kop. Kuritegu kvalifitseeriti ENSV KrK § 88 lg. 2 p. 2 järgi.

Süüdistuskokkuvõtte kinnitamisel jättis prokurör süüdistuskokkuvõttest välja episoodi kilogrammi sidrunhappe varguse kohta, tehes selle kohta eraldi määruse. Kohtunik ei nõustunud prokuröri määrusega ja andis T. kohtu allasüüdistuskokkuvõttes näidatud alustel. Kohus tunnistas T. ENSV KrK § 94 lg. 2 järgi süüdi ja mõistis talle karistuseks üks aasta vabadusekaotust ja KrK § 88 lg. 2 p. 2 järgi üks aasta ja kuus kuud vabadusekaotust.

Kas kohtuotsus on õige?

148. Bruno V-d süüdistati selles, et ta varastas salaja oma ema Marie V. korterist 103 rubla raha ja 16-rublase elektrivoolumõõtja, 450 g villast lõnga väärtusega 10 rubla ja 2 tk. kingade tallanahka, väärtusega 3 rubla. Nii pani Bruno V. toime kuriteo, mis on kvalifitseeritav ENSV KrK § 139 lg. 2 p. 3 järgi.

Nimetatud kuriteos tunnistas Bruno V. ennast süüdi ja andis oma tegude kohta üksikasjalise seletuse. Tema süü leidis tõendamist ka kannatanu Marie V. ütlustega, kelle korterist ta varastas, samuti tunnistajate T. ja N-i ütlustega, kellele ta müüs varastatud esemed ja kellelt need ka kätte saadi. Oma käitumist põhjendas Bruno V. sellega, et ta on emalt raha varemgi laenuks saanud ja oli seetõttu arvamisel, et ega ema poleks ka seekord talle keelanud, kuna ta oli käevigastuse tõttu sattunud raskesse majanduslikku olukorda. Asja materjalidest aga nähtub, et Bruno V. pani kuriteo toime hoopis alkoholi muretsemiseks. Kohtupsühhiaatriaekspertiisi arvamuse kohaselt on Bruno V. krooniline alkohoolik, kes vajab alkoholismivastast sundravi. Kohtuliku vaidluse ajal taotles kannatanu - kohtualuse ema - oma po-jale andeksandmist ja asja menetluse lõpetamist.

Missuguse otsuse peab kohus antud asjas tegema?

149. L. tunnistati süüdi selles, et ta riisus korduvalt kelmuse teel riigi vara. 29. septembril 1980 laenutas L. Tallinnas teeninduskombinaadi "Ühendus" V. Viru t.8 asu- vast laenutuspunktist akordioni "Weltmeister" väärtusega 407 rubla ja samal päeval pantis selle 80 rubla eest Tallinna Pandimajja, saadud raha kasutas L. alkohoolsete jookide ost- miseks. 10. oktoobril s.a. müüs L. sama akordioni 150 rubla eest J-le. 1. oktoobril s.a. laenutas L. samast laenutus- punktist õlleankru väärtusega 59 rubla ja samal päeval müüs selle 25 rubla eest tundmatule isikule. 2. oktoobril s.a. laenutas L. teise õlleankru väärtusega 59 rubla ja samal päeval müüs selle 30 rubla eest tundmatule isikule. 4. ok- toobril s.a. laenutas L. sama kombinaadi Pääskülas Raudtee t. 179 asuvast laenutuspunktist 17 rubla väärtusega kohvi- serviisi ja müüs selle samal päeval 10 rubla eest tundmatu- le isikule. 8. oktoobril s.a. laenutas L. E. Vilde teel asu- vast laenutuspunktist kolmanda õlleankru väärtusega 59 rub- la ja müüs selle samal päeval 30 rubla eest tundmatule isi- kule. Kokku on L-i poolt riisutu väärtus 660 rubla.

Kohus tunnistas L-i süüdi ENSV KrK § 91 lg. 2 p. 2 jär- gi ja karistas teda vabadusekaotusega kolmeks aastaks tu- gevdatud režiimiga parandusliku töö koloonias. Ühtlasi al- lutati L. alkoholismivastasele sundravile ning mõisteti te- malt teeninduskombinaadi "Ühendus" kasuks välja 660 rubla.

Kas kohus lahendas kõik küsimused, mis on nimetatud as- jaga seoses?

150. H. tunnistati ENSV KrK § 130 järgi süüdi ja talle mõisteti karistuseks 30 rubla rahatrahvi sissenõudmine rii- gitulusesse. Sama kohtuotsusega rahuldati ka kod. J-i tsi- viilhagi 73 rubla 50 kop. suuruses summas. H. tunnistati süü- di selles, et ta V. linnas Kalda t. 42 valas kod. J-i üle solgiveega, rikkudes sel kombel kannatanu seljas olnud kos- tüümi ja käel olnud käekella. H. ei tunnistanud ennast J-i solvamises süüdi ja väidab esitatud kassatsioonikaebuses, et rahvakohus polevat kriitiliselt kõiki tõendeid hinnanud. Ta märgib, et pole visanud J-i solgiga, vaid köögipõrandalt ko- gutud veega. Kannatanu rikutud kostüümi saavat keemiliselt puhastada, mille maksumus ei ületaks paari rubla. Süüdimõis-

tetu ei nõustu nimetatud riietuseseme üleandmisega temale, kuna see ei sobivat talle ja ta ei saavat seda kanda. Toimikus oleva tõendi kohaselt maksis nimetatud kostüüm 69 rubla ning käekella parandamine läks kannatanul maksma 4 rubla 50 kop.

Kas tsiviilhagi osas on kohtuotsus õige?

151. V. tunnistati kohtuotsuse alusel süüdi ENSV KrK § 100 järgi ja temale mõisteti karistus kuus aastat vabadusekaotust tugevdatud režiimiga parandusliku töö koloonias. Peale selle mõisteti V-lt välja 942 rubla ja 52 kop. O. kasuks.

V. tunnistati süüdi selles, et ta 21. septembril 1982. a. õhtul ebakainena Tihemetsa Sovhoostehnikumi Alliku osakonna keskuse juures tappis tahtlikult Jaan O., lüües viimasele noaga kohtu ja põhjustades sellega surmava kehavigastuse.

V. kuritegu tuvastati eel- ja kohtuliku uurimise tulemusel. Rahvakohus oli V-lt välja mõistnud matusekulude hulgas mälestussöömaaaja toitlustamiskulud - inimese pealt 6 rubla ja 70 kop. - ning arvestanud matusekulude hulka ka sõidud uuriija ja kohtu kutsel.

Kas tsiviilhagi osas on kohtuotsus õige?

152. N. tunnistati süüdi ja teda karistati ENSV KrK § 139 lg. 2 p. 3 järgi ning temalt mõisteti välja 60 rubla T. kasuks ja 60 rubla R-i kasuks.

N. tunnistati süüdi selles, et ta, viibides 3.-7. augustini 1980 alkoholismivastasel ravil Kingissepa rajooni Lümända k/n Pilguse Psühhoneuroloogiahaiglas, varastas haagla rõivistust ravialuse R-i mantli, mille väärtus on 60 rubla. 13. augustil 1980 aga varastas ta T-lt Vabariikliku Sõmera Kopsutuberkuloosisanatooriumi ühiselamust Kingissepa rajoonis Kärla k/n sviitri väärtusega 30 rubla ja 30 rubla raha.

Kas kohtuotsus on õige?

153. Kohus, olles kinnisel istungil arutanud kriminaal-asja L-i süüdistuses ENSV KrK § 116 järgi, eemaldus nõupidamistuppa kohtuotsuse tegemiseks. Olles läbi arutanud ENSV KrPK §-s 263 loetletud küsimused, luges kohus nõupidamise

lõppenuks ja kuulutas välja kahetunnise vaheaja. Pärast vaheaga asuti koostama kohtuotsust kooskõlas ENSV KrPK § 272 nõuetega.

Lugedes võimatuks kohtuotsuse avaliku kuulutamise, kuna see tooks kaasa protsessis osalenud subjektide intiimelu avalikustamise, pidas kohus otstarbekaks otsust avalikult mitte kuulutada.

Hinnake kohtu tegevust.

154. Koos kohtuotsuse kuulutamisega tegi kohus ka erimääruse, juhtides Advokaatide Kolleegiumi Presiidiumi tähelepanu advokaat J-i mittekohasele käitumisele kohtuistungil: advokaat hindas kohtus tõendeid vääralt ning palus kohtualuse õigeks mõista vaatamata viimase süü tõendatusele. Poolteist kuud hiljem teatas Presiidium rahvakohtule, et advokaat J-i on karistatud distsiplinaarkorras.

Hinnake kohtu tegevust.

Millistel juhtudel teeb kohus erimääruse?

13. MENETLUS TEISE ASTME KOHTUS

155. Kellel loetletavatest subjektidest on õigus esitada kaebus kohtuotsuse peale?

- 1) tsiviilhageja,
- 2) ühiskondlik kaitsja,
- 3) õigeksmõistetetu,
- 4) kohtualune,
- 5) kaitsja,
- 6) kohtualuse lähedased sugulased,
- 7) ühiskondlik süüdistaja,
- 8) advokaat - kannatanu esindaja.

Kes veel võib esitada kassatsioonikaebuse?

156. Nimetage, kes loetletavatest isikutest võivad osa võtta kassatsioonilastme kohtu istungist.

- 1) kannatanu,
- 2) ühiskondlik kaitsja,
- 3) ekspert,
- 4) süüdimõistetetu,

- 5) spetsialist,
- 6) tsiviilkostja,
- 7) tõlk,
- 8) prokurör,
- 9) tunnistaja,
- 10) kaitsja.

157. Milliste loetletavate rahvakohtu määruste peale võib esitada erikaebuse ja eriprotesti, milliste peale üksnes eriprotesti?

- 1) määrus asja saatmiseks täiendavale eeluurimisele,
- 2) kohtu erimäärus,
- 3) määrus kriminaalasja peatamise kohta,
- 4) määrus kriminaalasja algatamise kohta uues süüdistuses,
- 5) määrus kriminaalasja algatamise kohta uue isiku suhtes,
- 6) ekspertiisimäärus,
- 7) määrus karistatuse kustutamise kohta.

158. R-i süüdistati ENSV KrK § 109 järgi kehavigastuse tekitamises kodanik K-le. Ülekuulamisel palus K. uurijat mitte tunnistada teda kannatanuks, vaid kuulata üle tunnistajana. R-le mõisteti karistuseks üks aasta vabadusekaotust. K., pidades karistust liiga leebeks, esitas kassatsioonikaebuse. Rahvakohus keeldus kaebust vastu võtmast seetõttu, et K. ei olnud tunnistatud kannatanuks.

Hinnake kohtu tegevust. Kui selles on midagi väärast, siis kuidas saaks viga parandada?

159. M. oli rahvakohtu poolt süüdi mõistetud ENSV KrK § 100 järgi ja karistatud vabadusekaotusega kolmeks aastaks.

Advokaat, põhjendamaks M-i psüühikahäirete olemasolu, esitas kassatsiooninstantsi psüühoneuroloogiadispanseri tõendi selle kohta, et M. on seal ravil olnud. Kummutamaks advokaadi väidet, kuulas prokurör tõendi andnud arsti ning M-i sugulased üle tunnistajatena. Ütlustest selgus, et tõend on fiktiivne ja on välja antud M-i sugulaste palvel. Ülekuulamise protokollid esitas prokurör kassatsiooninstantsi. Kassatsioonikohus määras psühhiaatriaekspertiisi. Eks-

perdi arvamuse kohaselt oli M. kuriteo toimepanemise ajal süüdiv. Kassatsioonikohus vaatas asja läbi ja jättis rahvakohtu otsuse jõusse.

Kas advokaadil ning prokuröril oli õigus esitada nimetatud materjale kassatsiooninstanttsi? Hinnake kassatsiooninstanttsi tegevust.

160. Prokurör esitas protesti rahvakohtu otsusele, millega mõisteti õigeks kohtualune V., keda oli süüdistatud riigi vara riisumises. Olles asja läbi vaadanud, tuvastas teise astme kohus, et rahvakohus on kriminaalasja uurinud igakülgsest, täielikult ja objektiivselt ning on V. põhjendatult õigeks mõistnud. Samas aga sedastati, et asja arutamise rahvakohtus ei võtnud osa kaitsja, kuigi vastavalt ENSV KrPK §-le 38 lg. 4 oli see obligatoorne.

Eeldades, et kaitsja puudumine kriminaalasja arutamisest, milles oli tehtud õigeksmõistev otsus, ei saa iseeneest tekitada kahtlusi õigeksmõistmise põhjendatuses, sest kaitsja ülesannetesse ei kuulu kohtualuse süüd tõendavate asjaolude esitamine, jättis teise astme kohus rahvakohtu otsuse muutmata ja prokuröri protesti rahuldamata.

161. K. ja A. olid süüdi mõistetud ENSV KrK § 140 lg. 1 järgi. K. advokaat esitas kassatsioonikaebuse, milles palus kohtuotsus muuta ning kriminaalasi lõpetada, sest K. süü ei ole tõendatud. Esitatud kaebusest informeeriti K-d, asja läbivaatamise päev kassatsiooninstanttsis aga tehti teatavaks üksnes advokaadile. A-d ei informeeritud ei esitatud kassatsioonikaebusest ega II instantsi kohtu istungi päevast.

Hinnake kohtu tegevust. Kuidas toimida juhul, kui kassatsioonikohtus selgub, et K. süü on tõendatud, küll aga ei ole tõendatud A. süü?

162. Kohtuliku arutamise kolmandal päeval loobus kohtualune H. oma kaitsja - advokaat N-i abist ja teostas oma kaitseõigusi kohtus ise. Kohtuotsusega tunnistati H. süüdi ENSV KrK § 93 lg. 3 järgi ja talle mõisteti kümme aastat vabadusekaotust tugevdatud režiimiga koloonias. Pärast kohtuotsuse kuulutamist palus süüdimõistetetu abikaasa advokaat N-i

kirjutada kassatsioonikaebus H-le mõistetud karistuse karmuse kohta, sest süüdimõistetud ise olevat loobunud kassatsioonikaebuse kirjutamisest. Advokaat N. koostas kaebuse ja andis selle H. abikaasale, kes saatis kaebuse kassatsiooni tähtajal vahenditult teise astme kohtule.

Kas teise astme kohus peab nimetatud kaebuse alusel H. süüdistusasja läbi vaatama?

163. Rajooni rahvakohtu otsuse alusel tunnistati V. süüdi ENSV KrK § 100 järgi ja karistati vabadusekaotusega kümneks aastaks tugevdatud režiimiga parandusliku töö koolsonias. Sama kohtuotsusega karistati L-i ENSV KrK § 175 lg. 1 järgi.

Kohtuotsuse kuulutamise päeval esitas süüdimõistetud V. kassatsioonikaebuse karistuse karmuse motiivil. Eelvangistuskoha administratsiooni kantseleitöötaja lohakuse tõttu saadeti kaebus alles kolmeteistkümnendal päeval kohtule, kes oli teinud otsuse. Nimetatud põhjusel ennistas kohus süüdimõistetule V-le edasikaebamise tähtaja. Vahepeal aga oli teise astme kohus süüdimõistetud L-i kassatsioonikaebuse põhjal kriminaalasja läbi vaadanud ja jätnud kohtuotsuse muutmata ning kaebuse rahuldamata.

Mida peab teise astme kohus tegema siis, kui süüdimõistetud V. kassatsioonikaebuses esitatud asjaolud nõuavad kohtuotsuse tühistamist ja asja uut kohtulikku arutamist?

164. S. tunnistati süüdi ja karistati ENSV KrK §-de 15 lg. 2, ja 165 lg. 1 järgi selle eest, et ta, viibides N. Linna RSN Täitevkomitee esimehe V. vastuvõtul, pakkus V-le altkäemaksuna 100 rubla, valge villase salli ja 0,5-liitri-se pudeli likööri "Teepunõ".

Kohtuistungil ei tunnistanud S. end süüdi, seletades, et ta oli pakid ja raha (mis oli samuti pakis) unustanud täitevkomitee esimehe V. kabinetti.

Kassatsioonikaebuses taotles kaitsja rahvakohtu otsuse tühistamist ja asja menetluse lõpetamist, kuna süüdistatavana vastutusele võtmise määrusest, süüdistuskokkuvõttest ega kohtuotsusest ei nähtu, mille eest altkäemaksu pakuti.

Kas kaitsja väide väärrib tähelepanu?

165. M. tunnistati süüdi ja teda karistati ENSV KrK § 161¹ järgi kolmeaastase vabadusekaotusega üldrežiimiga parandusliku töö koloonias ühes viieks aastaks õiguse kaotusega kanda töökohal relva.

M. tunnistati süüdi selles, et ta, töötades NSV Liidu Riigipanga Võru osakonnas inkassatorina ning olles ametiülesannete täitmisel, tulistas Võru linnas Lenini tänaval kaupluse "Uudis" juures seoses tööülesannetega temale usaldatud püstolist "TT" K-d, kuigi antud olukorras ei olnud relva kasutamine põhjendatud. K-le tekitati tulistamisega üliraske kehavigastus.

Kassatsiooniprotestis toodud väited selle kohta, et M. pani tahtlikult toime raske kuriteo, pidas teise astme kohus põhjendatuks ning muutis karistuse kandmise režiimi osas kohtuotsuse, mõistes M-i karistuse kandmisele tugevdatud režiimiga koloonias.

Kas teise astme kohtu määrus on seadusega kooskõlas?

166. Võru rajooni rahvakohtu otsusega tunnistati A. süüdi 1) ENSV KrK § 139 lg. 2 p. 3 järgi ja mõisteti karistuseks viis aastat vabadusekaotust; 2) ENSV KrK § 94 lg. 2 järgi ja mõisteti karistuseks üks aasta vabadusekaotust; 3) ENSV KrK §-de 15 lg. 2 ja 88 lg. 2 p. 2 järgi ja mõisteti karistuseks neli aastat vabadusekaotust. Kuritegude kogumi eest mõisteti ENSV KrK § 40 lg. 1 alusel lõplikuks karistuseks viis aastat vabadusekaotust range režiimiga parandusliku töö koloonias.

Et A. on varem kolmel korral karistatud mitmesuguste varguste eest (üle 20 varguse) vabadusekaotusliku karistusega, siis lähtus kohus ENSV KrK §-st 42 lg. 1 p. 2 ja tunnistas ta eriti ohtlikuks retsidivistiks.

Ülemkohus tühistas prokuröri kassatsiooniprotesti alusel kohtuotsuse režiimi osas ja võttis asja esimese astme kohtuna sisuliseks arutamiseks enda menetlusse. Ülemkohus mõistis A-le lõplikuks karistuseks samuti viis aastat vabadusekaotust, kuid erirežiimiga koloonias.

Kas ülemkohus talitas õigesti?

167. S. tunnistati süüdi ja teda karistati ENSV KrK § 107 lg. 1 järgi vabadusekaotusega kaheks aastaks üldrežiimiga

miga parandusliku töö koloonias. S. tunnistati süüdi selles, et ta lõi 19. detsembri 1985. a. õhtul joobnud olekus oma korteris tekkinud tüli ajal K-le pudeliga pähe. Kui K. korterist välja jooksis, järgnes talle S. ja lõi maja trepikojas K-le katkise pudelikaelaga silma, tekitades üliraske kehavigastuse. Kohtualune taotles kassatsioonikaebuses karistuse kohaldamist, mis pole seotud vabadusekaotusega. Kannatanu ei ole esitanud kassatsioonikaebust ega prokurör kassatsiooniprotesti.

Mida peab teise astme kohus tegema, kui ta leiab, et kohtuotsus tuleb tühistada mitte karistuse karmuse, vaid kerguse tõttu?

168. H. tunnistati kohtu poolt süüdi ja teda karistati ENSV KrK § 195 lg. 2 järgi vabadusekaotusega kolmeks aastaks ja kuueks kuuks tugevdatud režiimiga kasvatusliku töö koloonias.

H. tunnistati süüdi selles, et ta peksis süstemaatiliselt kooliõpilasi. 1970. aastal oli ta kooliõpilasi peksnud neljateistkümnel korral, lüües neile rusikaga näkku ja kõhtu.

H. kaitsja kassatsioonikaebuses väideti, et H. süü polevat süüdistuse kogu ulatuses kohtus tõendatud, sest osa kannatanutest ei kuulatud kohtuistungil üle. Nimetatud asjaoludel taotles kaitsja kohtuotsuse muutmist ja asja menetluse lõpetamist nende episoodide osas, mida kohtuistungil ei olnud võimalik küllaldaselt kontrollida, ja seoses sellega lühendada karistusaega.

Teise astme kohus leidis, et kohtuotsus on õige, selle muutmiseks puudub alus. H. süü kuritahtlikus huligaansuses on tõendatud peale H. poolt süü osalisele tunnistamisele veel kaheksa kannatanu poolt kohtuistungil ja kuue kannatanu poolt eeluurimisel antud ja kohtuistungil avaldatud ütlustega, milles nad kinnitasid, et H. neid eriti jõhkralt peksis, mõnitas ja pani toime nende suhtes inimväärlikust alandavaid tegusid. Kohtumeditiinieksperti arvamusega on tõendatud, et kannatanule I-le on peksemisega tekitatud alalõualuumurd. Kehavigastus kuulus raskete liiki ega võimaldanud kannatanul kohtuistungile tulla.

Kohtukolleeegium leidis, et kassatsioonikaebuse väide mõnede kuriteoepisoodide mitteküllaldase tõendatuse kohta on põhjendamatu, pealegi ei ole osutatud, milliseid kuriteoepisoodide peetakse mitteküllaldaselt tõendatuks.

Kas teise astme kohtu määrus, millega jäeti muutmata rahvakohtu otsus, on seaduslik?

169. R. tunnistati süüdi ENSV KrK § 115 lg. 1 järgi ja talle mõisteti viis aastat vabadusekaotust tugevdatud režiimiga parandusliku töö koloonias selle eest, et ta tungis 22. veebruaril kella 22 - 23 vahel ebakaines olekus P. korteris viimasele kallale, lükates ta kõõgi kivipõrandale pikali, nii et P-l tekkisid vasaku jala luude murrud, ning vägistas ta.

Rahvakohtus arutati R-i süüdistusasja teist korda, kusjuures eelmine otsus, millega R-le mõisteti neli aastat vabadusekaotust, tühistati süüdimõistetud kassatsioonikaebuse alusel puuduliku eeluurimise tõttu. Prokurör ei esitanud kassatsiooniprotesti ega kannatanu kassatsioonikaebust.

Uues kassatsioonikaebuses taotles R. ka teise kohtuotsuse tühistamist, väites, et vigastused on tekitatud P-le varem, siis kui ta viibis külas oma sugulaste juures, kus tarvitati alkoholi. Pealegi polevat P. psüühiliselt terve (70 a. vana) ja andvat ebaõigeid seletusi.

Need asjaolud ei leidnud aga kohtulikul arutamisel kinnitust. Kohtumeditšiinieksperti aktist nähtub, et P-l esinevad vigastused ei saanud olla tekitatud enne 22. veebruarit. Kohtupsühhiaatriaekspertiisi aktist selgub, et P. on psüühiliselt terve.

Kas on alust kohtuotsuse tühistamiseks?

170. Eesti NSV Ülemkohtu kriminaalrajade kohtukolleeegiumile saabusid süüdimõistetult Vello U-lt ja kannatanult Anne J-lt kassatsioonikaebused U. süüdistusasjas ENSV KrK § 107 lg. 1 järgi, milles taotleti kohtuotsuse tühistamist ja asja menetluse lõpetamist.

Vello U., sünd. 1940. a., keskharidusega, vallaline, varem varguste ja huligaansuse eest 4 korda karistatud, vabanes viimase karistuse kandmisest 19. oktoobril 1978. a.,

ilma kindla töökohata, 6. juulist 1980. a. alates vahi all, tunnistati süüdi ja karistati ENSV KrK § 107 lg. 1 järgi kuueaastase vabadusekaotusega range režiimiga parandusliku töö koloonias seoses kuriteo toimepanemisega järgmistel asjaoludel.

6. juulil 1980 kella ühe paiku öösel tülitsetes U. oma korteris Tallinnas ebakaines olekus vabaabiellunaise Anne J-ga. Rüselemise käigus lõi U. kolmetahulise viiliga, mille ots oli teravaks tehtud, J-le kõhtu, tekitades ülliraske, eluohtliku kehavigastuse. U. ei tunnistanud end süüdi. Kannatanu viibis asja kohtuliku arutamise ajal haiglas. Tema kirjalikust seletusest nähtub, et ta ei mäleta sündmuse üksikasju.

Kassatsioonikaebuses väidab kannatanu, et 6. juulil 1980 oli ta alkohoolseid jooke tarvitanud, põrandariided olnud toas segamini, ruum oli hämar ja ta ise kukkunud kõhuli diivanile, kuhu U. oli visanud terava otsaga viili, ja saanud nii kõhuvigastuse.

U. väidab kassatsioonikaebuses, et tema rüseles J-ga ning selle käigus kukkus viimane kušetile, kus kogemata sai eelmainitud vigastuse.

Missuguse määruse peab tegema teise astme kohus?

171. Teise astme kohus, läbi vaadanud süüdimõistetud L-i kassatsioonikaebuse karistuse kergendamise kohta, ei leidnud selleks alust, kuigi tegi kindlaks, et kohtueelsel uurimisel ja kohtulikul arutamisel rikuti järgmisi kriminaalprotsessi eeskirju:

- 1) toimikus puudus kriminaalasja algatamise määrus;
- 2) süüdistatav kuulati üle viis päeva pärast seda, kui talle esitati süüdistatavana vastutusele võtmise määrus;
- 3) kahe dokumendiga tutvus süüdistatav alles pärast kohtu alla andmist;
- 4) kuigi süüdistatav on kuriteoga tekitanud materiaalsed kahju, pole tema vara arestitud;
- 5) tunnistajaid L-i, M-i ja K-d ei eemaldatud enne ülekuulamist istungisaalist.

Mida peab tegema teise astme kohus?

172. Tallinna Linna Keskrajooni Rahvakohtu otsusega tunnistati G., K. ja A. süüdi ENSV KrK § 93 lg. 2 p. 1 järgi ja neile mõisteti vabadusekaotuslik karistus tugevdatud režiimiga parandusliku töö koloonias. Peale selle mõisteti neilt solidaarselt välja 625 rubla Eesti Vabariikliku Majatarvete Hulgikaubanduse Baasi kasuks.

Nimetatud isikud tunnistati süüdi selles, et G., töötades Eesti Vabariikliku Majatarvete Hulgikaubanduse Baasi lao nr. 4 juhatajana, kokkuleppel kaupluse nr. 61 juhataja K. ja kaupluse nr. 38 juhataja A-ga, riisus laost nr. 4 150 ukسلukku ja 1000 kardinarõngast kokku 625 rubla väärtuses. Riisutud kaup realiseeriti kaupluse nr. 38 kaudu ja saadud raha jagati omavahel: K. sai 500 rubla, A. 115 rubla ja G. 10 rubla.

G. ei ole tsiviilhagi osas kohtuotsusega nõus. Ta ei ole nõus kandma koos teiste süüdimõistetutega solidaarset vastutust ja esitas sellekohase kassatsioonikaebuse.

Kas kaebus on põhjendatud?

173. ENSV Ülemkohtu kriminaalrajade kohtukolleegium vaatas R-i kaitsja erikaebuse alusel läbi rahvakohtu määruse, millega lõpetati R-i suhtes kriminaalasi ENSV KrK §-de 88 lg. 2 p. 2 ja 15 lg. 2 ning 197 lg. 2 järgi ning kohaldati ENSV KrK § 59 lg. 1 alusel sundravi üldises psühhiaatriahaiglas. Sama määrusega mõisteti R-lt välja tarbijate kooperatiivi kasuks 132 rubla 31 kop.

Erikaebuses taotleti R-lt tsiviilhagi väljamõistmise osas kohtumääruse tühistamist.

Rahvakohus tunnistas tõendatuks, et R. pani toime teemale inkrimineeritud ühiskonnaohtlikud teod ning tekitas materiaalse kahju, kuid nii nende toimepanemisel kui ka käesoleval ajal on R. süüdimatu. Ekspertide arvamuse kohaselt on R. nõrgamõistuslik, ei ole võimeline aru andma oma tegudest ega neid juhtima.

Mida peab tegema teise astme kohus?

174. Kohus tunnistas M-i ENSV KrK § 88 lg. 2 p. 1 järgi süüdi ja karistas kaheaastase vabadusekaotusega tugevdatud režiimiga parandusliku töö koloonias. Lisaks sellele on

M-lt Harju rajooni Vaida sovhoosi kasuks välja mõistetud 409 rubla 80 kop.

M-i karistati selle eest, et ta 20. mail 1970 kella 1 paiku öösel, olles ebakaines olekus, tungis koos kindlakstege mata meeskodanikuga eelneva kokkuleppe kohaselt Harju rajooni Vaida sovhoosi kasvuhoonesse, riisudes sealt 130 rubla 40 kop. väärtuses värskaid kurke. Kurjategijad tallasid kurkide korjamise ajal maha 127 kurgitaime 179 rubla 40 kop. väärtuses. Saaki andva kurgitaime maksumuseks maikuus on arvestatud 2 rubla 20 kop.

Kassatsioonikaebuses väidab kaitsja, et kurgitaime pu rustamisega tekitatud kahju ei kuulu koos kriminaalasjaga lä bivaatamisele, sest M-le ei olnud sovhoosi vara rikkumise eest süüdistust esitatud.

Kas kaitsja väide on põhjendatud?

175. K. tunnistati süüdi ENSV KrK § 98 järgi ja karis tati kaheaastase vabadusekaotusega tingimisi kolmeaastase katseaajaga ja temalt mõisteti Pärnu Masinatehase kasuks väl ja 5044 rubla 50 kop. K. tunnistati süüdi selles, et ta te kitas Pärnu Masinatehases tulekahju. 28. aprillil lõpetas K. töö kella 16.30 paiku, läks meeste riietusruumi ümber riie tuma ega pööranud tähelepanu sellele, et ühe riidekapi ette põrandale oli valgunud nitrovärvi, mis plahvatas põlema, kui K. sigareti läitis. Süttisid riidekapid ja tuli levis kogu riietusruumis. K. enda ja tunnistajate ütluste kohaselt oli riietusruumis suitsetamine keelatud.

Kassatsioonikaebuses võttis K. süü omaks, kuid taotles tekitatud kahju eest tasumisele kuuluva summa vähendamist, arvestades perekondlikku ja majanduslikku olukorda. K. ülal pidamisel olid kaks alaealist last ja ema (70 a.), tema nai ne oli surnud. K. töötasu oli 110 rubla kuus.

Kas teise astme kohtul on õigus tasumisele kuuluvat sum mat vähendada?

Kas teise astme kohtul on õigus tsiviilhagi summat suu rendada?

176. B., M-i ja K. süüdistusajal juhiti kohtu erimää rusega restorani direktori V. tähelepanu lubamatusele müüa

restoranis alaealistele alkoholi, kuigi kohtulikult arutamisel selgus, et alaealised B., M. ja K. tungisid restorani joobnud olekus ja restoranis neid ei teenindatud.

Restorani direktor V. esitas erikaebuse, paludes kohtu erimäärus tühistada.

Teise astme kohus ei vaadanud erikaebust läbi, motiveerides sellega, et V-l ei olewat õigust erikaebust esitada, kuna ta pole protsessiosaline.

Kas teise astme kohtu seisukoht on õige?

177. Millised loetletavatest teise astme kohtu juhistest on kohustuslikud kriminaalasja täiendaval eeluurimisel või teistkordsel läbivaatamisel rahvakohtus:

- 1) ekspertiisi tegemine,
- 2) konkreetse süüdistuse tõendatus,
- 3) konkreetsete tunnistajate ülekuulamine,
- 4) varasemaga võrreldes rangem karistus,
- 5) konkreetse tõendi usaldatavus,
- 6) konkreetse asjaolu uurimise vajadus,
- 7) sündmuskoha kordusvaatluse vajadus,
- 8) teo ümberkvalifitseerimine.

14. KOHTUOTSUSE TÄITMINE

178. Nimetage, kes loetletavatest isikutest võivad osaleda kohtuotsuse täitmise staadiumis läbi viidaval kohtuistungil:

- 1) prokurör,
- 2) kaitsja,
- 3) arst,
- 4) süüdimõistetud,
- 5) tsiviilkostja,
- 6) kohtuotsuse täitmise üle järelevalvet teostava organi esindaja.

179. Kohtualune L. mõisteti õigeks tema teos kuriteo-koosseisu puudumise tõttu ja ta vabastati istungisaalis viivitamatult vahi alt. L-i vahi alt vabastamisele vaidles vastu kannatanu G., kes teatas kohtu eesistujale, et ENSV KrPK

§ 326 alusel pööratakse täitmisele ja on kõigile kohustuslik ainult jõustunud kohtuotsus, tema (s.t. kannatanu) ei ole aga kohtuotsusega nõus ja ta tahab esitada kassatsiooni kaebuse.

Kas kannatanu taotlus on seadusega kooskõlas?

180. Rahvakohtu otsusega tunnistati R. ENSV KrK § 204 lg. 2 järgi süüdi ja karistati vabadusekaotusega viieks aastaks. Kohtuotsus jõustus.

R. esitas taotluse kohtuotsuse täitmise edasilükkamiseks kahe kuu võrra ning esitas rahvakohtule oma tervisliku seisundi kohta dokumendi, millest nähtub, et liiklusõnnetuse tagajärjel saadud jalaluumurd on halvasti kokku kasvanud ning tekkinud lisaluu, mis vajab opereerimist.

Kuidas vaadatakse taotlus läbi ja missugune peab olema lahendus?

181. R. tunnistati rahvakohtu otsuse alusel ENSV KrK § 88 lg. 2 p. 2 järgi süüdi ja teda karistati kaheaastase vabadusekaotusega tugevdatud režiimiga koloonias. Kohtuotsus jõustus. R. taotles kohtuotsuse täitmise edasilükkamist põhjusel, et peab oma 70-aastasele emale talveks kütte- ja toiduvarusid muretsema ning viima teda tema alalisse elukohta Kostroma oblastisse.

Kas kohtuotsuse täitmine tuleb edasi lükata?

182. Rapla Rajooni Rahvakohtu otsusega mõisteti O. süüdi ja teda karistati ENSV KrK § 165 lg. 2 järgi viieaastase vabadusekaotusega range režiimiga parandusliku töö koloonias. Kohtuotsus oli jõustunud. O. taotles kohtuotsuse täitmise edasilükkamist kolme kuu võrra põhjusel, et vajab operatiivset ravi. Rahvakohus jättis taotluse rahuldamata, märkides, et kuigi O. vajab operatiivset ravi, ei ole ta pike- ma aja jooksul läinud operatsioonile ja selle hädavajalikkus ei ole põhjendatud.

O. esitas ENSV Ülemkohtule erikaebuse, milles väitis, et tal on maohaavad ja arstid soovivad tal minna operatsioonile ning selleks taotlevat ta kohtuotsuse täitmise edasilükkamist.

Kas on võimalik kohtuotsuse täitmist edasi lükata?

183. V. oli vahi all 1. jaanuarist 1979. a. alates. Rahvakohtu otsusega tunnistati ta süüdi ENSV KrK § 88 lg. 1 järgi ja talle mõisteti karistuseks vabadusekaotust üks aasta ja kuus kuud. Sellele karistusele liideti rahvakohtu 16. märtsi 1978. a. otsusega ENSV KrK § 197 lg. 2 järgi mõistetud ja kandmata karistus üheksa kuud ja 18 päeva ning loeti lõplikuks karistuseks kaks aastat, viis kuud ja 18 päeva vabadusekaotust üldrežiimiga parandusliku töö koloonias. Kohutuotsus jõustus ja pöörati täitmisele.

Prokurör, teostades 10. aprillil 1981. a. kinnipidamiskohas järelevalvet seaduste täitmise üle, avastas, et süüdimõistetud V. karistused on ebaõigesti liidetud.

Mida peab prokurör tegema?

184. Juhindudes ENSV KrPK §-dest 336 ja 337 tegi Rakvere Rajooni Rahvakohus 7. detsembril 1980. a. määruse M-i süüdistusasjas, ENSV KrK §-de 195 lg. 1, 197 lg. 1, 139 lg. 2 p. 3, ja 88 lg. 2 p. 2 järgi, milles märkis, et "rahvakohus oma 3. detsembri 1980. a. otsusega tunnistas M-i süüdi ja mõistis talle kuritegude kogumi eest lõplikuks karistuseks ENSV KrK § 40 alusel ühe aasta ja kaheksa kuud vabadusekaotust. Rahvakohus on aga ekslikult jätnud määramata kinnipidamiskoha režiimi, kus M-l tuleb karistust kanda. Kuna M. on juba varem vabadusekaotuslikku karistust kandnud, siis tuleb tal kanda mõistetud karistust range režiimiga parandusliku töö koloonias".

Kas rahvakohtu määrus on seadusega kooskõlas?

185. K-d süüdistati selles, et ta, töötades Pärnu Kalakombinaadi Külmoone materjalilao juhatajana, riisus oma ametiseisundit kuritarvitades süstemaatiliselt temale usaldatud laost materiaalseid väärtusi kokku 4650 rubla suuruses summas. Kuriteo varjamiseks võltsis K. nõudelehtede teisel eksemplaril materjalide nimetusi ja materjalide väljastaja allkirju. Koos K-ga võeti süüdistatavana vastutusele ekspediiitorid P. ja S. Et aga kohtulikul uurimisel leidis kinnitust viimaste süü vaid kümnemeetrise põrandavaiba riisumises, mille väärtus ei ole suur, taotlesid S. ja P. kaitsjad nende suhtes ENSV KrPK § 220 järgi ettenähtud korras

kriminaalasja lõpetamist ja ühiskondliku mõjutamisvahendi kohaldamist. Tsiiviilhageja esindaja vaidles sellele vastu. Ta taotles tsiiviilhagi rahuldamist ka kohtualuste S-i ja P. arestitud vara arvel ja märkis ühtlasi, et kui kohus siiski S-i ja P. suhtes kriminaalasja lõpetab, ei peaks ta nende vara aresti alt vabastama ega juhinduma ENSV KrPK § 328 lg. 2 nõudmistest.

Kas tsiiviilhageja taotlus on põhjendatud?

186. Rahvakohus tunnistas V. süüdi ENSV KrK § 88 lg. 1 järgi ja karistas selle eest, et ta murdis õöl vastu 5. juulit 1970 ebakainena akna kaudu sisse Pärnu Ehitusmaterjalide Tehase mehaanikaosakonna tööruumidesse ning varastas seal mitmesuguseid mõõte- ja tööriistu, tekitades tehasele kahju 75 rubla 81 kop. suuruses summas. Kuigi kohtulikult arutamisel leidsid materiaalse kahju tekitamise fakt ja kahjusumma tõendamist ja tsiiviilhageja oli taotlenud tsiiviilhagi rahuldamist, jättis kohus selle asjaolu eksikombel kohtuotsuses lahendamata ning avastas vea alles kohtuotsuse kuulutamisel. Et viga parandada, lahkus kohus pärast kohtuotsuse kuulutamist uuesti nõupidamistuppa ning, juhindudes ENSV KrPK §-st 336, tegi määruse, millega rahaldas Pärnu Ehitusmaterjalide Tehase tsiiviilhagi V. vastu 75 rubla 81 kop. suuruses summas.

Kas määrus on seaduslik?

187. Z. oli tunnistatud süüdi ENSV KrK § 89 lg. 3 p. 1 järgi ja temale oli karistuseks mõistetud viisteist aastat vabadusekaotust range režiimiga parandusliku töö koloonias ühes kogu vara konfiskeerimisega. Pärast kohtuotsuse jõustumist pöördus süüdimõistetud abikaasa kohtusse taotlusega tagastada konfiskeeritud vara hulgast õmblusmasin, kaks rulooni villast riidet ja karusmantel, mis olevat tema isiklik vara ja mis oli temal juba enne abiellumist süüdimõistetuga. Samuti palus Z. abikaasa tagastada viis tuhat rubla, mis kuulub tema isa koostatud testamendi alusel tema alaealisele tütrele Galinale. Nende asjaolude kinnitamiseks esitas avaldaja vastavad dokumendid.

Mida peab kohus tegema?

188. S. tunnistati süüdi ENSV KrK § 89 lg. 3 p. 1 järgi, ja karistati kümneaastase vabadusekaotusega range režiimiga parandusliku töö koloonias ühes maja konfiskeerimisega. S-i süüdistusasja kohtuliku järelevalve korras läbi vaatamisel muutis kohus kohtuotsuse, kvalifitseerides S-i kuriteo ENSV KrK § 89 lg. 2 p. 1 järgi ja vähendades karistust viiele aastale vabadusekaotusele range režiimiga parandusliku töö koloonias. Lisakaristuse suhtes kohus seisukohta ei võtnud.

Kas maja tuleb konfiskeerida või mitte või tuleb see, kui seda pole veel konfiskeeritud, vabastada konfiskeerimisest?

189. Nimetage, milliseid oletletavatest küsimustest võib rahvakohus lahendada kohtuotsuse täitmise staadiumis:

- 1) karistuse asendamine kergema karistusega,
- 2) haiguse tõttu ennetähtaegne karistuse kandmisest vabastamine,
- 3) trahvi asendamine muu karistusega,
- 4) väljasaatmise kui lisakaristuse tähtaja täpsustamine,
- 3) tingimisi süüdimõistetule katseaja lühendamine,
- 6) isiku tunnistamine eriti ohtlikuks retsidivistiks,
- 7) asjast huvitatud isikute avalduste alusel vara vabastamine arestist,
- 8) karistatuse kustutamine.

15. JÕUSTUNUD KOHTUOTSUSTE JA -MÄÄRUSTE LÄBIVAATAMINE

190. Rahvakohtu otsusega tunnistati G. süüdi ENSV KrK § 161 lg. 2 järgi ja teda karistati kolmeaastase vabadusekaotusega üldrežiimiga parandusliku töö koloonias.

G. kassatsioonikaebuse alusel muutis ENSV kriminaalaljade kohtukollegium kohtuotsuse, pidades võimalikuks süüdlase suhtes karistust tingimisi mitte kohaldada viieaastase katseaja jooksul. Sellele kassatsioonimäärusele esitas ENSV prokurör järelevalvekorras protesti, pidades alusetuks G-le mõistetud karistuse kergendamist ning taotledes kassatsioo-

nimääruse tühistamist ja kriminaalasja saatmist teise astme kohtule uueks läbivaatamiseks.

ENSV Ülemkohtu presiidium tühistas kassatsioonimääruse ja andis kriminaalasja kassatsioonikorras uueks läbivaatamiseks.

Tutvunud ENSV Ülemkohtu presiidiumi määrusega, esitas G. Ülemkohtu esimehele kaebuse, milles teatas, et teda polevat prokuröri protestiga tutvustatud, ta polevat saanud esitada selle kohta oma kirjalikku seletust, samuti polevat teda kutsutud ENSV Ülemkohtu presiidiumi istungile, seega on tema suhtes rikutud konstitutsioonilist õigust kaitsele. G. taotles ENSV Ülemkohtu presiidiumi määruse tühistamist ja kassatsioonimääruse jõusse jätmist.

Kas G. kaebuses esitatud asjaolud on põhjendatud?

191. Eesti NSV Ülemkohtu kriminaalasjade kohtukollegium vaatas läbi H. süüdistusasja ENSV KrK § 97 lg. 2 järgi, mille kohta prokurör oli esitanud järelevalve korras protesti, taotlede H-le mõistetud vabadusekaotuse vähendamist seitsmelt aastalt neljale. Kohtukollegium leidis, et protest on põhjendatud mitte ainult H., vaid ka M-i suhtes, kes on samas asjas samuti seitsmeaastase vabadusekaotusega karistatud.

Kas kohtul on õigus kohtuliku järelevalve korras muuta kohtuotsust ka nende süüdimõistetute suhtes, kelle kohta järelevalvekorras ei ole protesti esitatud?

192. Kohtu poolt varem huligaansuse eest kaheaastase vabadusekaotusega karistatud T. tunnistati süüdi ja karistati ENSV KrK § 195 lg. 2 järgi kaheaastase vabadusekaotusega üldrežiimiga parandusliku töö koloonias. Kolmeteistkümne kuu möödumisel esitas prokurör järelevalvekorras sellele kohtuotsusele protesti, milles nõudis T-le mõistetud vabadusekaotuse kandmise režiimi osas kohtuotsuse tühistamist, sest T. pidavat karistust kandma mitte üldrežiimiga, vaid range režiimiga parandusliku töö koloonias.

Missuguse seisukoha prokuröri protesti suhtes peab võtma järelevalvekorras kriminaalasja läbivaatav kohus?

193. Rajooni rahvakohus tunnistas M-1 süüdi ENSV KrK § 204 lg. 3 järgi ja mõistis talle karistuseks kaks aastat vabadusekaotust üldrežiimiga parandusliku töö ko- loonias. M. tunnistati süüdi selles, et ta Vastseliina-Kaa- repera teel, juhtides Võru rajooni Obinitza sovhoosile kuu- luvat piimaveo tsisternautot, hakkas sõidu ajal, kui sõi- dukiirus oli 60 km tunnis, kõrvaldama gaasipedaali riket, kummardus selleks alla, vabastades roolilt teise käe. Auto sõitis paremale teepeenrale. Sellest M. ehmus ja keeras roo- li järsult vasakule. Auto kaotas juhitavuse ja paiskus kum- muli. Autokabiinis kaasa sõitnud sovhoosi laborant K. jäi autokabiini alla ja sai surma. Liiklusõnnetuse tagajärjel kandis Obinitza sovhoos 325 rubla 76 kop. ulatuses materi- aalset kahju.

Teise astme kohus, läbi vaadanud M-1 süüdistusasja süü- dimõistetud kaitsja kassatsioonikaebuse alusel, milles taot- leti karistuse kergendamist, tunnistas kaebuse põhjendatuna, muutis rahvakohtu otsuse ja luges M-le ENSV KrK § 204 lg. 2 järgi mõistetud karistuseks kaks aastat vabadusekaotust tin- gimisi kolmeaastase katseajaga. Teise astme kohus põhjendas karistuse kergendamist sellega, et liiklusõnnetuse põhjus- tas kohtualuse M-1 ebaõige reageerimine sõidu ajal liiklus- vahendi tehnilise rikke puhul, pealegi ei olnud M-l kül- laldast sõidupraktikat, ta tunnistas ka oma süü puhtsüdam- likult üles, avaldas siirast kahetsust ja vabatahtlikult hü- vitas tekkinud materiaalse kahju.

Järelevalvekorras kriminaalasja läbi vaadanud, tühis- tas ENSV Ülemkohtu presiidium kassatsioonimääruse ning jät- tis kohtuotsuse jõusse. Kohus lähtus kuriteo rasketest ta- gajärgedest ja kohtuotsusega mõistetud karistuse põhjenda- tusest, kus vastutust kergendavaid asjaolusid on juba ar- vestatud.

Kas kohtuliku järelevalve korras tehtud kohtumäärus on kooskõlas kriminaalprotsessi põhimõtetega?

194. I-le esitati süüdistus selles, et ta, olles tar- vitanud alkohoolseid jooke, süütas tahtlikult põlema N-le kuulunud elumaja. Maja hävis tules ja nii tekitati N-le ma-

teriaalne kahju 3500 rubla ulatuses. Tulekahju tõttu hävisid veel samas majas eluneva L-i riideesemed ja mitmesugused majapidamistarbed kokku 533 rubla eest. Seega põhjustas L kannatanuile N-le ja L-le olulise kahju.

Kohtuotsusega tunnistati I. süüdi ENSV KrK § 144 lg. 2 järgi ja talle mõisteti karistuseks kaks aastat vabadusekaotust üldrežiimiga parandusliku töö koloonias ühes alkoholismivastasele sundravile allutamiseга. Rahvakohus on otsuses märkinud, et kohtualuse kuriteoga põhjustati suur varanduslik kahju ning on I-lt välja mõistnud Riikliku Kindlustuse Inspektuuri kasuks 147 rubla, N-i kasuks 2353 rubla ja L-i kasuks 200 rubla.

Kohtuotsus on jõustunud ja on prokuröri korralduses kontrollimisel.

Kas on alust kohtuliku järelevalve korras selle otsuse peale protesti esitamiseks?

195. Rahvakohtu otsusega tunnistati Ü. süüdi ENSV KrK § 162 järgi ja teda karistati kolmeaastase vabadusekaotusega üldrežiimiga parandusliku töö koloonias. Asja läbivaatamisel teise astme kohtus süüdimõistetu kassatsioonikaebuse alusel jäeti kohtuotsus muutmata ja kaebus rahuldamata.

ENSV prokurör leidis, et Ü-le mõistetud karistus ei vasta kuriteo raskusele ja süüdimõistetu isiksusele ning esitas ENSV Ülemkohtu presiidiumile kohtuliku järelevalve korras protesti, milles taotles Ü. karistuse vähendamist üheaastaseks vabadusekaotuseks.

ENSV Ülemkohtu presiidium nõustus protestis esitatud väidetega ja muutis kohtuotsuse, vähendades Ü-le mõistetud karistust ühele aastale vabadusekaotusele üldrežiimiga parandusliku töö koloonias. Ülemkohtu presiidium tühistas ka kassatsioonimääruse, andmata asja kassatsioonikorras uueks läbivaatamiseks, motiveerides sellega, et süüdimõistetu ei esitavat enam kassatsioonikaebust ja teise astme kohtul puuduvat alus asja kassatsioonikorras läbivaatamiseks.

Kas ENSV Ülemkohtu presiidiumi määrus on õige?

196. Ü. anti kohtu alla selle eest, et ta, juhtides Tartu-Põltsamaa maanteel ETKVL Autobaasi Tartu kolonnile kuulu-

vat leivaautot ja nähes purjus jalgratturit, kes tõkestas tee ebakindla sõiduga, üritas möödasõitu, mille tagajärjel jalgrattur R. jäi auto parempoolse tagumise ratta alla ja sai surma. Kohtulikul arutamisel ei leidnud kinnitust kohtualuse Ü. süü, mistõttu kohus mõistis ta õigeks, kuna tema osavõtt kuriteo toimepanemisest polnud tõendatud. Juhindudes ENSV KrPK §-st 269 lg. 3 jättis kohus sama otsusega rahuldamata ka tsiviilhageja - surmasaanu R-i abikaasa - tsiviilhagi, milles viimane kui töövõimetu isik, kes oli surnu ülalpidamisel, taotles hüvise saamist.

Õigeksmõistvale kohtuotsusele esitas kannatanu kassatsioonikaebuse, millega taotles Ü. õigeksmõistmist mitte kuriteost osavõtu tõendamatusel, vaid tema teos kuriteokoosseisu puudumise tõttu, sest selline õigeksmõistmise motiiv võimaldab kannatanul esitada tsiviilhagi ETKVL Autobaasi kui suurema ohu allika valdaja vastu.

Vaadanud läbi kassatsioonikaebuse ning tutvunud kohtuotsuse ja kriminaaltoimikuga, muutis teise astme kohus Ü. õigeksmõistmise motiivi osas kohtuotsuse, pidades teda õigeksmõistetuks kuriteokoosseisu puudumise tõttu tema teos, ning märkis, et tsiviilhagi tuleb seetõttu jätta läbi vaatamata.

Pärast seda, kui kannatanu R. esitas kohtule tsiviilkohtumenetluse korras hagiavalduse, pöördusid õigeksmõistetud Ü. ja tsiviilkostja, ETKVL Autobaasi esindaja, vabariigi ülemkohtusse kaebusega, milles taotlesid teise astme kohtumääruse tühistamist, sest määrusega halvendati õigeksmõistetud seisundit ning võimaldati R-l esitada tsiviilhagi.

Kas teise astme kohtu määrus on õige?

Mida peab vabariigi ülemkohtu esimees tegema?

197. Rahvakohus tunnistas V. ENSV KrK § 204 lg. 1 järgi süüdi ja karistas teda üheaastase vabadusekaotusega üldrežiimiga parandusliku töö koloonias. Sama kohtuotsusega mõisteti kohtualune S. õigeks, kuna tema osavõtt kuriteo toimepanemisest polnud tõendatud.

20. detsembril 1970. a. kella 18.15 paiku juhtis V. Rakvere - V-Maarja maanteel Rakvere Autobussi- ja Taksopargi taksot kiirusega 60 km tunnis. Jõudnud Assamallasse, hak-

kas ta sooritama möödasõitu maantee paremal äärel seisnud veoautost "Zil 157". Samal ajal lähenes vastassuunast veoauto "Kolhiida", mida juhtis kohtualune S. Toimus kokkupõrge, mille tagajärjel sõitja R. sai raske ja sõitja L. kerge terviserikkenga kehavigastuse. Taksole tekitati kokkupõrkel 695 rubla 81 kop. ja veoautole 75 rubla 90 kop. suuruses summas tehnilisi vigastusi.

Teise astme kohus tühistas kohtuotsuse süüdimõistetud V. kaitsja kassatsioonikaebuse põhjal ja saatis kriminaalasja täiendavaks uurimiseks. Täiendaval eeluurimisel korraldati auto tehniline ekspertiis, kusjuures eksperdid andsid ühise arvamuse, et liikluseeskirju rikkus mitte V., vaid veoauto "Kolhiida" juht, õigeksmõistetud S.

Missuguses korras tuleb jätkata selles kriminaalasjas menetlust?

198. M-i süüdistati ENSV KrK § 88 lg. 1 järgi selles, et ta ööl vastu 29. juunit 1970. a. tungis akna purustamise teel teeninduskombinaadi õmblustsehhi ruumidesse ning varastas sealt kuus kangast villast riiet 1800 rubla väärtuses.

29. juuni hommikul kella 6 paiku leiti M. teeninduskombinaadile kuuluva maja ees kõnniteel kuue riidekanga otsas magamas. Et M-l oli jalaluumurd, toimetasid miilitsatõotajad ta haiglasse. Läbi viidud sündmuskoha vaatlus (õmblustsehhi ruumis klaasikildude olemasolu kohta). M-i ülekuulamise (kes midagi ei mäletanud) ja teeninduskombinaadi administratsioonilt saadud õiendi (kuue kanga villase riide puudumise kohta) alusel esitas uuriija M-le süüdistuse ja koostas süüdistuskokkuvõtte. M. anti kohtu alla ja tunnistati süüdi selles, et ta ööl vastu 19. juunit, olles alkoholi-joobes, ronis mööda vihmaveetoru ja maja I ja II korruse vahelist karniisi õmblustsehhi akna juurde, purustas selle, tungis tsehhi lattu, võttis sealt kuus kangast villast riiet, viskas need kõnniteele ja hüppas nendele otsa. Teise korruse aknast hüppamisel murdis ta aga jalaluu ega suutnud lahkuda sündmuskohalt, kust ta ka magavana leiti. Kohtus M. ennast süüdi ei tunnistanud, öeldes, et ei mäleta, mida teigi, sest oli purjus.

Pärast kohtuotsuse jõustumist esitas M. ENSV prokurö-
rile kaebuse, milles palus järelevalvekorras kohtuotsus te-
ma suhtes protestida. Kaebuses kirjutab ta, et on meremees,
pühitses 28. juunil oma juubelisünnipäeva ja pidi järgmisel
päeval sõitma merele. Selle tõttu tarvitanud nad rohkesti
alkoholi. Öösel sõitnud ta sõpradega koos veoautoga linna
teise otsa oma tuttava V. juurde, kellel olnud kodus veel
viina. Et ta oli sõidu ajal veoauto kastis püsti seisnud,
lennanud ta järsul pöördel üle kasti ääre kõnniteele mille-
legi pehmele otsa, murdnud jalaluu ja jäänud magama, kust
teda ka hommikul leitud. Nüüd olid tema sõbrad tulnud me-
relt koju, saanud teada tema õnnetusest, külastanud teda ja
tuletanud kõik meelde. Et tema sünnipäev on 28. juunil, se-
da saavat kontrollida passist.

Mida peab prokurör tegema?

199. K. oli süüdi mõistetud ENSV KrK paragrahvi 164¹
lg. 1 järgi ja karistatud vabadusekaotusega kolmeks aastaks.
Aasta pärast kohtuotsuse tegemist saabus prokuratuuri kiri
kodanik T-lt selle kohta, et tunnistajad J. ja I. rõõnasid
K-d, andes viimase kohta teadvalt valeütlusi. Kontrollimi-
sel ei leidnud see väide kinnitust, küll aga selgus, et ni-
metatud kaks tunnistajat olid andnud valeütlusi eksimuse mõ-
jul.

Millises korras tuleb K. asi uuesti läbi vaadata?

200. Missugused oletletavatest asjaoludest annavad alu-
se kriminaalasja uuendamiseks uute asjaolude ilmnemisel:

- 1) süüdimõistetute poolt oma süü mittetunnistamine ja osutamine teisele isikule, kelle süü ta olevat võt-
nud endale;
- 2) fakti tuvastamine, et "tapetu" elab;
- 3) pärast kohtuotsuse kuulutamist süüdimõistetute poolt
toime pandud uute kuriteoepisoodide tuvastamine, mis
ei olnud seotud kuriteoga, mille eest isik süüdi
mõisteti;
- 4) amnestia mittekohaldamise fakti tuvastamine, kuigi
selleks oli alus;
- 5) kuriteo toimepanemisest osavõtjate tuvastamine, kel-
le kohta varem informatsioon puudus;

- 6) fakti tuvastamine, et süüdimõistetud oli esinenud teise isikuna;
- 7) kannatanu surmafakti tuvastamine, kui kohtualune oli süüdi mõistetud kehavigastuse tekitamise eest;
- 8) süüdimõistetud haigestumine kroonilisse vaimuhaigusesse;
- 9) fakti tuvastamine, et kohus ei olnud arvestanud vastutust kergendavaid asjaolusid;
- 10) süüdimõistetud saab teada, et kohtuniku ja kannatanu vahel on sugulussuhted.

16. MENETLUS ALAEALISTE SÜÜDISTUSASJADES

201. M-i ja J-i süüdistati auto ärandamises. Eeluurimisel selgus, et M. on viieteistkümneaastane, J. aga sai kuriteo toimepanemise päeval kuueteistkümneaastaseks.

Kas uurija saab J-le süüdistust esitada?

Mida peab uurija tegema M-i suhtes?

202. Jõgeva rajooni rahvakohtuniku 15. jaanuari 1981. a. määruse alusel anti kohtu alla R., kes on sündinud 20. detsembril 1964, töötab koondise "Eesti Põllumajandustehnika" Jõgeva rajoonikoondises ekskavaatorijuhi abina, süüdistatuna ENSV KrK § 197 lg. 1 järgi selles, et ta 10. dets. 1980 ärandas joobnuna omavoliliselt Jõgeva rajooni Järve kolhoosi garaažist veoauto, millega sõitis Loku külla, kust auto kätte saadi.

Kas rahvakohtuniku määrus on seaduslik?

203. Viieteistkümneaastane K. pani koos täiskasvanu V-ga toime 17 korterivargust. Väikesekasvuline K. tungis õhu- ja keldriakende kaudu ruumidesse ning ulatas varastatud esemed läbi akna suurekasvulisele ning tugevale V-le, kes need varguskohalt oma seljas ära viis.

Uurimismaterjalidega tutvunud, tegi prokurör uurijale ettepaneku eraldada alaealise K. süüdistusasi eraldi menetluseks.

Kas prokuröri ettepanek on õige?

204. Seitsmeteistkümneaastast S-i süüdistati selles, et ta täiskasvanu T. poolt kaasatõmmatuna varastas viimasega koos 1970. a. maikuus Rapla rajoonis Kärü külanõukogus K. elukohast ukسلuku lahtimuukimise teel 20 rubla raha ja neli käekella, neist kaks kullast koos kullast käevõrudega, kõik kokku 470 rubla väärtuses, ja 1970. a. juulikuus samast 1000 rubla raha, millest 700 rubla sai T. ja 300 rubla S.

S. tunnistas end osaliselt süüdi, seletades, et nad varastasid mitte 1000, vaid 700 rubla, millest S. sai endale 200 rubla.

Uurija kohaldas mõlema süüdistatava suhtes tõkendina vahi alla võtmise. Süüdistatava S-i isa esitas eeluurimise üle järelevalvet teostavale prokurörile avalduse, milles palus anda poeg oma valve alla, sest kinnipidamiskohas sattuvad ta halva mõju alla ja minevat kindlasti kuritegelikule teele.

Analüüsige alaealiste süüdistatavate suhtes tõkendite kohaldamise võimalusi ja eelvangistuskohtades alaealiste kinnipidamise režiimi.

205. Keskkooli 8. klassi õpilased, neljateistkümneaastane G. ja viieteistkümneaastane S. varastasid kooli õppekabinetist magnetofoni ja kooli garderoobist kahe õpilase nailonjopid. Keskkooli direktor taotles G. ja S-i süüdistusasja kohtulikku arutamist kohtu väljasõiduistungil keskkooli ruumides.

Asja kohtulik arutamine toimuski kooli saalis. Kohtulikku arutamist jälgisid 6. - 11. klassi õpilased, lastevanemate esindajad ja kooliõpetajad.

Mida arvate selle kohtuistungil korraldamisest?

206. Alaealine P. anti kohtu alla ENSV KrK § 144 lg. 2 järgi. Kohus määras asja arutamise prokurööri osavõtul. Asja arutamise alguseks ilmuski kohtusse kohtualune, tema seasduolik esindaja, prokurör ja kaitsja, kuid kohale ei tulnud tunnistajad. Kohus lükkas asja arutamise järgmisele päevale. Järgmisel päeval ilmusid kohale tunnistajad, kuid teadmata põhjusel ei ilmunud prokurör ning asja arutati il-

ma prokurörita. Samal päeval tegi kohus ka otsuse.

Kas kohus talitas õigesti?

207. Seitsemteistkümneaastast A-d süüdistati selles, et viibides linnaäärses metsas koos oma sõprade P. ja I-ga, võttis ta I. käest omatehtud püstoli ning kontrollimata ja veendumata, kas see on laetud või mitte, suunas selle P-le, et viimast hirmutada, vinnastas kuke ja vajutas päästikule. Toimus lask ja omatehtud püstoli kuul tabas P-d rinda, mille tagajärjel P. teel haiglasse suri.

Uuriija kutsus A. välja, et talle esitada süüdistus ENSV KrK § 105 järgi, kuid A. ei ilmunud ja tema vanemad ei teadnud öelda, kuhu ta oli läinud. A. süüdistusasjas peatati menetlus ning A. kuulutati tagaotsitavaks. Kahe aasta pärast A. tabati ja talle esitati süüdistus. A. vanemad taotlesid süüdistuse esitamise juurde pojale kaitsjat, kuid uuriija keeldus, põhjendades, et A. on täiskasvanu ja talle polevat süüdistuse esitamise juurde enam kaitsjat vaja.

Kas uuriija seisukoht on õige?

208. A., sündinud 4. augustil 1951. a., 6 klassi haridust, karistamata, oli tunnistatud süüdi Rakvere Rajooni Rahvakohtu 21. septembri 1969. a. kohtuotsuse alusel ja karistatud ENSV KrK § 195 lg. 1 järgi üheaastase vabadusekaotusega üldrežiimiga alaealiste töökoloonias selle eest, et ta, olles Väike-Maarja Maakutsekooli nr. 27 teise kursuse õpilane, käskis 4. augustil 1969. a. õhtul kella 19 paiku kooli ühiselamu koridoris esimese kursuse õpilasel D-l ära viia raudkühvli. Et D. seda tegemast keeldus, tungis A. huligaansetel ajenditel D-le kallale ja lõi talle kühvliga vastu lõuga, tekitades D-le kerge, terviserikketa kehavigastuse.

Kohtus tunnistas A. end täielikult süüdi, kahetses oma tegu ning vabandas kannatanu D. ees. Kohtuotsuse motiividest nähtub, et karistuse valikul arvestas kohus süüd kergendavaid asjaolusid ning et raskendavad asjaolud puuduvad.

Kas prokuröril on alust esitada kohtuotsuse peale protesti?

209. Neljateistkümneaastast R-i süüdistati ENSV KrK § 38 lg. 1 järgi selles, et ta varastas koolist magnetofoni,

elektrimasina ja muid füüsikakatseteks vajalikke aparate. Suurema osa neist ta lõhkus ja demonteeris, tekitades koolile materiaalselt kahju 80 rubla suuruses summas. Kooli poolt esitatud tsiviilhagi tagamiseks arestis uurija R-le kingitud spordijalgratta.

Kas uurija talitas õigesti?

17. MEDITSIINILISE ISELOOMUGA SUNNIVAHENDI KOHALDAMINE

210. Rajooni prokurörile saabus T. avaldus, milles ta palus kohaldada oma 24-aastase poja suhtes meditsiinilist sunnivahendit. T. poeg oli juba pikemat aega narkomaan. Ta tarvitas mingeid narkootilisi aineid, mida kalli raha eest hankis kahtlastelt isikutelt, keda avaldaja ei tundnud. Raha saamise eesmärgil müüs poeg kodust igasuguseid asju.

Mida peab prokurör tegema?

211. V. võeti süüdistatavana vastutusele ENSV KrK § 207¹ lg. 1 järgi selles, et ta tungis salaja sõjaväeosa laskemoonaladude territooriumile, murdis tuletõrjetahvliilt võetud raudkangiga lahti lao ukse ja riisus sealt 3 tankitõrjemiini ning 2 kg lõhkeainet (trotüüli).

Asja uurimisel tehti statsionaarse kohtupsühhiaatria-eksperti arvamuse alusel kindlaks, et V. põeb kroonilist vaimuhaigust (skisofreeniat), mille tõttu ta ei ole võimeline oma tegudest aru andma ega neid juhtima ning lõhkeaine riisumise pani toime süüdimatusseisundis.

Mis korras toimub antud asjas eeluurimine?

212. Uurijal tekkis kahtlus kinnipeetud kahtlustatava Ü. psüühilise seisundi suhtes, mille tõttu viimane paigutati meditsiinilisteks uuringuteks psühhiaatriaasutusse. Kümnendal päeval pärast Ü. kinnipidamist esitasid tema vanemad prokurörile avalduse, milles palusid Ü. meditsiini-asutusest vabastada.

Mis korras ja kui kaua võib isikut tema psüühilise seisundi selgitamiseks meditsiini-asutuses kinni pidada?

213. S-i süüdistati L-i tapmises. Eeluurimisel läbi viidud kohtupsühhiaatriaekspertiisiga tehti kindlaks, et S. pani tapmise toime patoloogilise joobe seisundis ja oli seega teo toimepanemise ajal süüdimatu. Pärast asjaolude igakülgset ja täielikku uurimist saatis uurija asja oma määruse alusel kohtusse meditsiinilise sunnivahendi kohaldamiseks S-i suhtes.

Tutvunud materjalidega, leidis kohtunik, et eksperdile ei olnud alusetult esitatud küsimust S-i teo ühiskonnaohtlikkuse iseloomu ja astme kohta. Ka pole kohtupsühhiaatriaekspert seda küsimust oma algatusel lahendanud. Uurija määrusest aga nähtub, et ta on lähtunud S-i toimepannud teo ühiskonnaohtlikkusest.

Nimetatud põhjustel saatis kohtu korraldav istung asja täiendavale uurimisele, et saada eksperdi vastust ka selles küsimuses.

Kas kohus talitas õigesti?

214. R-i süüdistati ENSV KrK § 88 lg. 2 p. 2 järgi selles, et ta murdis sisse Põlva rajoonis Röpina Tarbijate Kooperatiivi kaupluse "Noorus" ja varastas sealt 132 rubla 31 kop. väärtuses kaupu.

Et R. pani riisumise toime süüdimatusseisundis, lõpetas Põlva Rajooni Rahvakohus oma määrusega R-i suhtes kriminaalasja ENSV KrK § 88 lg. 2 p. 2 järgi ning kohaldas ENSV KrK § 59 lg. 1 alusel talle sundravi üldises psühhiaatriahaiglas. Sama määrusega mõistis kohus R-lt välja 132 rubla 31 kop. Röpina Tarbijate Kooperatiivi kasuks.

Kas kohtumäärus on õige?

215. K. tunnistati süüdi ENSV KrK § 144 lg. 1 järgi ja teda karistati üheaastase vabadusekaotusega üldrežiimiga parandusliku töö koloonias selle eest, et ta süütas Harju rajoonis Saue sovhoosis abikaasaga omavahelise tüli tagajärjel toas põlema viimase riided, millest tekkis tulekahju ning hävisid ühe toa sisustus, puitkonstruktsioon ning abikaasa ja lapse riietusesemed. Kohtuotsuse täitmisele pööramise ajal K. haigestus, mille tagajärjel ta pole võimeline endale oma tegudest aru andma ega neid juhtima.

20. veebruari 1980. a. kohtumääruse alusel kohaldati K. suhtes sundravi üldises psühhiaatriahaiglas, kus ta viibis tervenemiseni. 21. veebruaril 1981. a. viidi K. psühhiaatria-haiglast üle talle mõistetud karistuse kohaldamise otsusta-miseni eelvangistusisolaatorisse.

Kuidas lõpetatakse meditsiinilise sunnivahendi kohalda-mine?

18. MATERJALIDE KOHTUEELSE ETTEVALMISTAMISE PROTOKOLLIVORM

216. Alaealise M-i suhtes, kellele oli inkrimineeritud ENSV KrK §-s 197 lg. 1 ettenähtud kuritegu, toimus materja-lide kohtueelne ettevalmistamine protokollivormis.

Juurdlusorgani ülem, tutvunud protokolliga ja lisatud ma-terjalidega, leidis, et M-i suhtes võib kohaldada ühiskond-liku mõjutamise vahendeid.

Prokurör ei kinnitanud protokolliga.

Miks?

217. Protokollivormis aset leidnud materjalide kohtu-eelse ettevalmistamise käigus juurdleja:

- 1) võttis süüdlaselt seletuse,
- 2) kuulas üle kaks tunnistajat, hoiatades neid eelnevalt vastutusest ENSV KrK §-de 173 ja 175 järgi,
- 3) koostas määruse K. tunnistamise kohta kannatanuks ja kuulas kannatanu üle,
- 4) määras kohtumeditsiiniekspertiisi.

Hinnake juurdleja tegevust.

218. Analüüsige, mille poolest sarnaneb materjalide koh-tueelse ettevalmistamise protokollivorm kriminaalasja alga-tamise staadiumiga ning mille poolest kohtueelse uurimisega!

219. Kuueteistkümneaastased alaealised M. ja K. panid toime huligaansuse, mis on kvalifitseeritav ENSV KrK § 195 lg. 1 järgi. Huligaanitsemine ajal pidas millitsatöötaja nad kinni ning paigutas eelvangistuskambrisse. Juurdlusorganid täitsid kõik ENSV KrPK §-s 358 märgitud toimingud ning pro-tokoll koos materjalidega saadeti prokurörile sanktsioneerimiseks.

Kas menetlus huligaansuse asjas toimus õigesti?

220. Rahvakohtule saabus rajooni RSN TK siseasjade osakonnalt protokoll koos materjalidega K., S-i ja V. poolt ENSV KrK § 195 lg. 1 järgi toimepandud huligaansuse kohta. Rahvakohtunik, tutvunud protokolliga ja materjalidega, leidis, et K. pole korrarikumisest osa võtnud ning keeldus algatamast tema suhtes kriminaalasja. S-i ja V. suhtes aga algatas kohtunik kriminaalasja ning andis nad kohtu alla.

Kas juurdlusorgan võib koostada ENSV KrPK §-s 358 lg. 2 ettenähtud korras mitme süüdlase kohta ühe protokolliga?

Kas kohtunik võib ainuisikuliselt algatada kriminaalasja ENSV KrK §-s 195 lg. 1 ettenähtud kuriteo kohta?

Kas kohtunik võib ainuisikuliselt keelduda algatamast kriminaalasja selles asjas?

221. Autojuht K. peeti kinni 11. novembril 1985. a. momendil, kui ta valas välja bensiini ametiauto paagist. Materjalide ettevalmistamise käigus ta seletas, et oli samal viisil võtnud bensiini oma tarbeks 6 kuu jooksul. Bensiini riisumist varjas K. spidomeetri edasikeeramise ja väikese elektrimootori abil, mille ta juurdlusorganile välja andis. Asja protokollivormis ettevalmistatud materjalides ei ole andmeid bensiini margi ja maksumuse kohta. Rahvakohus lõpetas kriminaalasja ja saatis materjali arutamiseks seltsimehelikule kohtule.

Kas rahvakohus toimis õigesti?

222. Rahvakohtu 15. jaanuari 1986. a. otsusega karistati G-d ENSV KrK § 149 lg. 1 järgi. Materjalide kohtueelseks ettevalmistamiseks koostatud protokollis on kuriteo kohta märgitud, et 21. detsembril 1985. a. on G. elukohas avastatud nõutäis meskit ja pudel puskarit. Materjalidest nähtub samuti, et juurdlusorgan on nõudnud eksperdiarvamuse selle kohta, kas G. korterist äravõetud vedelikud on meski ja puskar.

Hinnake materjalide kohtueelse ettevalmistamise seaduslikkust!

223. Materjalid ENSV KrK § 144 lg. 2 järgi kvalifitseeritavas kuriteos esitati süüdlasele L-le tutvumiseks 24.

veebruariil 1986, protokoll aga kinnitati 27. veebruaril ja saadeti seejärel prokurörile sanktsioneerimiseks.

Kas prokurör sanktsioneerib protokollid?

224. Mille poolest erineb protokollivormis ettevalmistatud asja kohtulik arutamine esimese astme kohtumenetluse seadusega sätestatud protseduurist?

225. Rahvakohus tunnistas materjalid U. poolt ENSV KrK § 195 lg. 1 järgi kvalifitseeritava kuriteo toimepanemises kohtuistungil arutamiseks küllaldaseks ja tegi määruse kriminaalasja algatamise, T. kannatanuks tunnistamise ning U. kohtu alla andmise kohta. Kohtuistungil selgus, et U. oli saanud kohtu alla andmise määruse ärakirja kaks päeva enne asja kohtulikku arutamist.

Mida peab kohus tegema?

S i s u k o r d

Eessõna	3
I. METOODILISI JUHISEID KRIMINAALPROTSESSI KAASUSTE TÄHENDAMISEKS	4
1. Nõukogude kriminaalprotsessi seadus	8
2. Nõukogude kriminaalprotsessi ülesanded ja printsiibid	9
3. Kriminaalprotsessi subjektid	14
4. Tõendid	20
5. Tõkendid	24
6. Kriminaalasja algatamine	28
7. Juurdlus	31
8. Eeluurimine	34
9. Kriminaalasja alluvus	43
10. Kohtu alla andmine	45
11. Kohtulik arutamine	48
12. Kohtuotsuse tegemine	55
13. Menetlus teise astme kohtus	61
14. Kohtuotsuse täitmine	71
15. Jõustunud kohtuotsuste ja -määruste läbivaatamine	75
16. Menetlus alaealiste süüdistusajades	82
17. Meditsiinilise iseloomuga sunnivahendi kohaldamine	85
18. Materjalide kohtueelse ettevalmistamise protokollivorm	87

ПРАКТИКУМ ПО УГОЛОВНОМУ ПРОЦЕССУ.

Казусы.

Составители Олус А д о я н и др.

На эстонском языке.

Тартуский государственный университет.
ЭССР, 202400, г.Тарту, ул.Оликооли, 18.

Vastutav toimetaja R. Maruste.

Korrektor L. Jago.

Paljundamisele antud 24.12.1987.

Formaat 60x84/16.

Rotaatoripaber.

Masinakiri. Rotaprint.

Tingtrükipoognaid 5,35.

Arvestuspoognaid 5,16. Trükipoognaid 5,75.

Trükiarv 600.

Tell. nr. 1103.

Hind 15 kop.

TRÜ trükikoda. ENSV, 202400 Tartu, Tiigi t. 7B.